

Ilmastonmuutos ja lasten oikeudet

Diskurssianalyttinen tutkimus eduskunnan ilmastonmuutospuheenvuoroista.

PRO GRADU-
TUTKIELMA
Katri Toivonen
Jyväskylän yliopisto
Sosiaalityö
Syksy 2020

TIIVISTELMÄ

ILMASTONMUUTOS JA LASTEN OIKEUDET

Diskurssianalyttinen tutkimus eduskunnan ilmastonmuutospuheenvuoroista.

Katri Toivonen

Sosiaalityö

Maisterintutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Humanistis- yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Satu Ranta- Tyrkkö

Syksy 2020

Sivumäärä: 91

Tutkimuksen tehtävänä on tarkastella millaisia merkityksiä ilmastonmuutoksesta rakennetaan eduskunnan puheenvuoroissa ja millaisia seurauksia näillä rakennetuilla merkityksillä on lasten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Tutkimuksen näkökulma on paitsi lasten oikeuksissa, myös tulevaisuusetiikan periaatteissa. Tutkimus on toteutettu käyttäen diskurssianalyysia ja siinä on käytetty aineistona eduskunnan täysistuntojen puheenvuoroja vuodelta 2019.

Tutkielman tulokset osoittavat, että ilmastonmuutoskeskustelussa käydään edelleen keskinäistä kamppailua ilmastonmuutostoimia vaativien ja niitä toppuuttelevien välillä. Lasten oikeuksien näkökulmasta tulevaisuuden suuntaa näyttää se, kumpi diskurssi tulee voimistumaan ja saamaan enemmän valtaa politiikan toteuttamisessa. Tutkimuksessani olen tuottanut kaksi erilaista puhetapaa, joilla puhuja asemoituu joko ilmastonmuutoksen pysäyttäjäksi tai ns. realistiksi, joka kokee pysäyttämisen mahdottomaksi tai kannattamattomaksi. Näiden positioiden sisällä puhuja rakentaa ilmastonmuutokselle merkityksiä neljän erilaisen diskurssin avulla. Nämä diskurssit ovat humanistinen-, oikeudenmukaisuutta suomalaisille -, edelläkävijä- ja talouden tuho- diskurssi.

Ilmaston muuttuminen on jo ja tulee edelleen vaikuttamaan elinehtoihin ja sitä kautta myös erilaisten oikeuksien toteutumiseen. Lasten oikeuksien turvaaminen tulevaisuudessa edellyttää toimia. Oikeuksien globaalia luonnetta ei juurikaan ole meidän päiviimme vielä ymmärretty, tutkimukseni perusteella on kuitenkin mahdollista, mikäli ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen tähtäävät tahot saavat enemmän valtaa politiikassa, voisi näkökulma lasten oikeuksiinkin muuttua globaalimmaksi.

Avainsanat: ilmastonmuutos, lasten oikeudet, diskurssianalyysi, tulevaisuu

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	2
2. NÄKÖKULMIA LASTEN OIKEUKSIIN	5
Lasten oikeudet	6
2.1. Lasten oikeudet ja ilmastonmuutos	8
3. HUOMISTA RAKETAMASSA – VERTIKAALI JA HORISONTAALINEN TULEVAISUUSETIikka	12
4. TUTKIMUS JA ANALYYSI	16
4.1. Metodologia ja konteksti	17
Diskurssianalyysi poliittisten puheiden tutkimisessa	20
Poliittiset puheenvuorot aineistona	22
4.2. Aineisto ja analyysi	24
4.3. Tutkimusetiikasta	27
5. ILMASTONMUUTOKSEN PYSÄYTTÄMISTÄ VAI EI?	28
5.1. Ilmastonmuutoksen pysäyttämispuheen retoriikkaa	28
5.2. Realismipuheen retoriikkaa	31
5.3 Ilmastonmuutoksen pysäyttämispuheessa ja realismipuheessa käytetyt diskurssit	34
5.3.1 Humanistinen diskurssi	37
5.3.2 Oikeutta suomalaisille – diskurssi	45
5.3.2. Edelläkävijyydiskurssi	52
5.3.3. Talouden tuho - diskurssi	59
6. ARGUMENTAATIOPOSITIOIDEN VERTAILUA – KAIKKI HYVÄLLÄ ASIALLA	70
6.1 Potentiaaliset seuraukset 1. - Ilmastonmuutoksen pysäyttämisen argumentaatiopositio	72
6.2 Potentiaalisia seurauksia 2. - Realismipuheen argumentaatiopositio	75
7. POHDINTA	79
LÄHTEET	83

Taulukko 1. Diskurssiensuhde argumentaatiopositioon.	37
Taulukko 2. Tulokset	72

1. JOHDANTO

“Our lives are not our own. From womb to tomb we are bound to others, past and present, and by each crime and every kindness, we birth our future.”

— David Mitchell 2004.

Ilmastonmuutoksen ja ympäristökriisien käynnistämä murros on meneillään ja maapallon tulevaisuuden voi katsoa kriittisellä tavalla olevan käsissämme juuri nyt. Ilmastonmuutoksen myötä maailman keskilämpötila nousee, mikä vaikuttaa luonnon koko ekosysteemiin (Taalas 2016, 1). Ilmaston lämpeneminen on seurausta ihmisen omasta toiminnasta ja koskettaa meistä jokaista. Ilmastonmuutos on ilmiö, joka ei kosketa ainoastaan ympäristöä, vaan se on myös sosiaalinen ja eettinen kysymys moninaisten hyvinvointivaikutusten vuoksi. (esim. McKinnon 2012; McKinnon & Alston 2016; Nöjd 2018; Hetherington & Boddy 2013, 47, 50; Harrison & Melville 2012, 121; Gardiner 2010, 3.)

Ilmastonmuutoksen hyödyt ja haitat jakautuvat epätasaisesti. Rikkaat teollisuusmaat aiheuttavat suurimman osan ilmastonmuutokseen vaikuttavista päästöistä ja vastaavasti köyhydessä elävät kärsivät eniten ilmastonmuutoksen vaikutuksista (mm. Eskelinen 2013; Harrison & Melville 122- 123, 128; Gough 2017, 24). Ilmastonmuutos näyttäytyy myös globaalin eriarvoisuuden kasvattajana ja on siksi myös sosiaalityön ja sosiaalipolitiikan kannalta tärkeä asia. Liisa Häikiön ja Paula Saikkosen (2010, 37) mukaan ilmastopolitiikan myötä hyvinvointia koskevat päätökset syntyvät nyt muualla kuin sosiaalipolitiikan perinteisillä foorumeilla. Siksi sosiaalialan tutkimus ilmastonmuutoksesta olisi ajankohtaista ja tärkeää.

Sosiaalityön kansainvälisessä keskustelussa on Kati Närhen ja Aila -Leena Matthiesin (2018, 5) mukaan ympäristökysymyksiä käyty pääosin teoreettisesti painottuneena ja sitä on käsitteellistetty erilaisin tavoin jo vuosien ajan. Olennaisesti, edellä mainitut sanovat, keskusteluun liitetyn ihmisoikeudet ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden. Ympäristö, sosiaaliset oikeudet ja ihmisoikeudet kietoutuvatkin toisiinsa.

Ilmastonmuutoksen ja saastumisen myötä syntyvät ja lisääntyvät luonnonkatastrofit lisäävät maailman eriarvoisuutta entisestään, ne myös kasvattavat köyhyyttä ja heikentävät terveyttä ja hyvinvointia (Helne 2010, 66; Harrison & Melville 2012, 121.)

Sosiaalityö tarvitseekin tutkimusta siitä, miten ympäristön muutokset vaikuttavat ihmisten elinoloihin. Suomi ei ole irrallinen saareke, erillään muusta maailmasta, vaan ilmastonmuutoksen vaikutukset globaaliin talouteen tai hyvinvointiin muualla maailmassa heijastuvat myös meille. (Ruuhela 2010, 58.)

Pro Gradu- työssäni pohdin ilmastonmuutosta sosiaalityön ja lasten oikeuksien kannalta. Tutkimuksessani selvitän, **millainen merkitys ilmastonmuutokselle annetaan eduskunnan puheenvuoroissa ja miten annetut merkitykset suhteutuvat lasten oikeuksiin.** Tutkimuksessani keskityn tulkitsemaan poliittista keskustelua ilmastonmuutoksesta täysistunnoissa. Kysyn, **millainen ilmiö ilmastonmuutoksesta muotoutuu poliitikkojen puheissa ja miten tuo rakennettu konstruktio asettuu lasten oikeuksiin.** Tarkastelen puheessa rakennetun ilmiön vaikutuksia lasten oikeuksiin nk. tulevaisuusetiikan viitekehyksessä. Liitän tutkimukseni sosiaalityön eettisiin perusajatuksiin sen roolista ihmisoikeuksien ja heikoimmassa asemassa olevien puolustajana.

Huolimatta siitä, että ilmastonmuutos on ollut 2000- luvun suurimpia kysymyksiä ja keskustelunaiheita, se ei ole sosiaalityössä saanut juurikaan huomiota. Liisa Häikiön ja Paula Saikkosen (2010, 37) mukaan ilmastonmuutos on joka tapauksessa sosiaalipoliittisesti kiinnostava, sillä ilmastonmuutokseen liittyvät ilmiöt ja toimenpiteet vaikuttavat siihen, miten hyvinvoinnin ymmärretään muodostuvan ja miten se tosiasiasa jakautuu kansallisesti ja kansainvälisesti. Sosiaalityö ei toimi irrallisena yhteiskunnasta ja sen reunaehdoista. Sosiaalityössä toteutetaan vallalla olevaa politiikkaa ja samalla nähdään politiikan vaikutus yksilöiden elämään. Tämä juuri tekee sosiaalityöstä merkityksellisen yhteiskunnallisen toimijan (Urponen 2014, 57, 58) myös ilmastonmuutoksen viitekehyksessä.

Olen jakanut tutkimukseni lukuihin, joista kahdessa ensimmäisessä taustoitan ja kontekstoin aihetta ja luon analyysilleni ja tutkimukselleni kehystä, jonka puitteissa ymmärrän ja tulkitseen ilmastonmuutokselle annettuja merkityksiä ja niiden suhdetta lasten oikeuksiin. Seuraavassa luvussa kirjoitan auki tutkimuksen tekemistä, siinä käyttämäni metodia, aineistoa ja aineiston käsittelyä. Lisäksi pohdin lyhyesti tutkimusetiikkaan liittyviä kysymyksiä. Tutkielman loppuosa koostuu analyysini tuloksista. Siinä erittelen aluksi lyhyesti analyysin apuna käyttämiäni argumentaatiopositiioita ja sitä, miten nämä positiot luin aineistosta käyttäen apunani

löyhää retoriikan tulkintaa. Seuraavaksi käsittelemme argumentaatiopositioiden avulla jäsentämiäni diskursseja ja niissä tulkintani mukaan ilmastonmuutokselle luotuja merkityksiä. Lopuksi esittelen tutkimuksen tulokset, joihin olen päätenyt tulkitsemalla merkitysten vaikutuksia lasten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

2. NÄKÖKULMIA LASTEN OIKEUKSIIN

Suomi on vuonna 1991 liittynyt YK:n lastenoikeuksien yleissopimukseen. Suomessa lapsen oikeudet ovat lakien suhteen vahvat. Sopimuksen myötä lasten hyvinvointi ja oikeuksien toteuttaminen siirtyi politiikkatasolta myös juridiseksi kysymykseksi ja velvoitteeksi. (Forsberg ym. 2006, 6; Hakalehto 2016, 7.) Lasten oikeudet voidaan jakaa, kuten ihmisoikeudet yleensä, kansalais- ja poliittisiin oikeuksiin (KP- oikeudet) sekä taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin (TSS- oikeudet) (Tuori ja Kotkas 2016, 220.) Käsitteinä lapsi ja lapsuus ovat sosiaalisesti konstruoituja ja yleensä ne erotetaan aikuisuudesta oletettujen erojen perusteella. Tavallisesti lapsi määritellään suhteessa aikuiseen, joksikin, joka ei osaa, voi tai jaksa tehdä samaa kuin aikuinen. Lapsuuteen liitetäänkin usein ajatukset kehittymättömyydestä ja riippuvuudesta (Hakalehto 2016, 1; Bardy 2013b, 50.)

Lapsille kuuluvat kaikki samat ihmis- ja sosiaaliset oikeudet, kuin kenelle tahansa. Lasten oikeuksien erillisellä kirjaamisella tuodaan esiin lapset erityisenä ryhmänä, joille oikeuksia ja hyvinvointia on perusteltua turvata. Lasten oikeuksien muodostumisessa ja sopimisessa on kyse lapsen yksilöllistymisen prosessista, jonka myötä lapsille ja lapsuuteen alettiin liittää oikeuksia. (Forsberg ym. 2006, 6; Hakalehto 2016, 2.) Lapsuus tunnistettiin erityiseksi kasvun ja oppimisen elämänvaiheeksi jo keskiajan lopulla. YK:n lapsen oikeuksien sopimus institutionalisoi lasten oikeudet ja subjektiivisuuden. Kolmen viime vuosikymmenen aikana lapsuustutkimus on edistänyt lapsen arjen, tiedon, kokemusten ja huomioimisen esiin tuomista ja toimijuuden korostamista etenkin sosiaalialantutkimuksessa on nähty tärkeänä (Forsberg ym. 2006, 6; Vandenbroeck & Bouverne-De Bie 2010, 17). Muutaman viime vuosikymmenen ajan lapsen autonomisuus ja aktiivinen toimijuus on korostunut oikeustieteessäkin ja haastanut näkemyksen lapsesta ensisijaisesti suojelun kohteena (Hakalehto 2016, 1).

Ilmastonmuutos on ihmiskunnan aiheuttamaa ja sillä on merkittävä vaikutus elinoloihin maapallolla kokonaisuudessaan, eikä vaikutukset jakaudu maapallolla tasapuolisesti (Gough 2017, 19; Raworth 2012, 12). Hillintä vaatii globaalia toimintaa ja on osaltaan sopeutumista tulevaan. Suomi toteuttaa kansallista ilmastopolitiikkaa ja on samaan

aikaan mukana EU:n ilmastoneuvotteluissa. Tutkimusten mukaan Suomi on väestöltään mitattuna suuri kasvihuonepäästöjen aiheuttaja ja sen myötä myös vastuun ilmastoasioissa voidaan katsoa olevan suuren. (Sipilä 2010, 193.) Ilmastonmuutoksen hillintätoimiin katsotaan kuuluvaksi varsin laajan valikoiman erilaisia päästöjen vähennyksiä, kuten energian- ja fossiilisten polttoaineidenkäytön vähentämistä sekä energiamuotojen muutoksia. (Esim. Keskitalo 2005, 191). Muutokseen ryhtymistä Suomessa hidastaa ihmisten haluttomuus muuttaa käyttäytymistään. Kehittyvissä maissa muutosta hidastaa tai estää taloudellisten resurssien niukkuus ja osaamisen puute. Tämä sama asetelma näkyy myös siinä missä määrin ja millaisia oikeuksia valtiot pyrkivät kansallisesti tai kansainvälisesti turvaamaan ja painottamaan. Kyse on pääasiallisesti poliittisesta tahtotilasta, mutta rikkailla mailla on paremmat edellytykset turvata ihmisten perustarpeita ja oikeuksia. (Ranta- Tyrkkö 2016, 283.)

Lasten oikeudet

YK hyväksyi lasten oikeuksien sopimuksen (LOS) vuonna 1989 ja sopimus ratifioitiin suomessa 1991, jonka jälkeen se saatettiin voimaan myös lain tasolla. Sopimuksen myötä lasten intressit tulivat määritellyksi ja ilmaistuksi ihmisoikeuksina ja lapset tunnustettiin yksilöiksi ja oikeussubjekteiksi. Tiivistetysti sopimuksen sisältö on velvoite turvata lapsille ja nuorille osuus yhteiskunnan voimavaroista, lapsien ja nuorten oikeus suojeluun ja huolenpitoon sekä oikeus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja yhteiskuntaan. (Hakalehto- Wainio 2013, 35–36.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen luoma lapsikäsitelmä on länsimainen ajatus lapsesta itsenäisenä toimijana sekä lapsuudesta kasvun, kehityksen ja yhteiskunnalliseen elämään harjaantumisen vaiheena. Sopimuksessa kirjoitetaan esiin vastuullinen ja kypsä lapsi, joka voi ottaa osaa. Sopimus on normittava, sillä se nostaa esiin käsityksen lapsesta, joka on aktiivinen ja kompetentti osaja ja toimija ja jolle on tunnustettu oma paikka yhteiskunnassa, ei pelkästään osana lähipiiriään. (Hakalehto 2016, 1.)

Kokonaisuudessaan lasten oikeudet pitävät sisällään 54 artiklaa, joista ensimmäiset 41 käsittelevät lapsille kuuluvia oikeuksia ja loput koskevat täytäntöönpanoa (Unicef.fi).

Lapsen oikeuksien sopimus on yksi maailman laajimmin ratifioiduista yleissopimuksista. Yhdysvaltoja lukuun ottamatta kaikki maat ovat sen ratifioineet.

Erityistä on, että sopimuksen ratifioineet maat ovat varsin erilaisia kulttuuriltaan, taloudeltaan ja politiikaltaan. Laaja kattavuus maiden suhteen kertonee yhtäältä siitä, että lasten asemasta ja oikeuksista on maailmassa yksimielisyyttä ainakin periaatteen tasolla. Toisaalta kertoo siitä, ettei sopimus itsessään perustu yhteen jaettuun arvopohjaan. Sopimus ei kuitenkaan ole kovin velvoittava, sillä useat artikkelit, joita sopimuksessa on, ovat tavoitteellisia tai periaatteellisia, eikä toistaiseksi ole olemassa tehokasta valvontajärjestelmää sen toteutumisen suhteen. Useat valtiot ovat myös tehneet sopimukseen merkittäviä varauksia. (De Godzinsky 2014, 9; Hakalehto 2016, 2.)

Sopimus sisältää neljä yleisperiaatetta, jotka tulee olla osa lapsia koskevaa lainsäädäntöä, viranomaistoimintaa ja lainkäyttöä. Periaatteet luetellaan artikloissa 2, 3, 6 ja 12. Periaatteet ovat yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltäminen, lapsen etu, oikeus elämään, henkiin jäämiseen ja kehittymiseen sekä lapsen näkemyksen kunnioittaminen. Lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen on turvattava täysimääräisesti ja sitä varten sopijavaltioiden tulee järjestää siihen tarvittavat olosuhteet, jotka tukevat osaltaan lapsen kehitystä ja kasvatusta. (Unicef.fi; Hakalehto 2016, 3.) Sopimus on ollut osaltaan askel kohti modernia lapsioikeutta, jossa kyse on lapsen oikeuksista ja niiden suojelemisesta, ei pelkästään lapsen suojelemisesta. Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on edelleen oikeus suojeluun ja huolenpitoon. Lapsi ei kuitenkaan ole pelkästään suojelun kohde, vaan ensisijaisesti omien oikeuksiensa haltija, joka voi käyttää oikeuksiaan (Unicef.fi; Hakalehto 2016, 5.)

Oikeudetkin ovat aina sidottuja talouteen ja yhteiskunnan sosiaalipolitiikkaan ja kansalaisuuteen. Oikeuksia ohjaavat erilaiset tavoitteet ja periaatteet, jotka pohjautuvat pragmaattisiin tai eettisiin perusteluihin (kts. Tuori ja Kotkas 2016, 179-194; Rautiainen 2017). Sosiaaliset oikeudet kansalaisuuteen ja talouteen sidottuina saavat muotonsa ja tasonsa sen mukaan, miten paljon yhteiskunnalla on resursseja sijoitettuna hyvinvointipalveluihin ja tulonsiirtoihin. Taloudellisiin resursseihin puolestaan vaikuttaa paljon politiikka ja vallitsevat ideologiat ja niiden vahvuus. (Rautiainen 2017, 31; Arajärvi 2017, 75; Saari 2018.) Nykyinen kapitalistinen järjestelmä synnyttää ja elää talouden kriiseistä, joilla on seurauksensa oikeuksille (kts. Ranta- Tyrkkö 2016, 277). Sillä on seurauksensa myös luonnolle, sillä kapitalistinen ja liberaali markkinatalous elää luonnonvarojen riistämällä, sen perustana on jatkuva kasvu, joka vaatii käyttövaroja, (luonnonvarojen) jatkuvaa kulutusta (Rautiainen 2017, 31, Ranta- Tyrkkö 2016, 278).

Oikeudet voidaan ymmärtää eri tavoin. Näkökulmasta riippuen oikeudet voidaan nähdä universaaleina moraalisisina periaatteina ja oikeudet määrittävät sen myötä politiikaksi. Toisaalta oikeudet voidaan nähdä ensisijaisesti oikeudellisina ja oikeudellisesti turvattavina, sopimuksellisina seikkoina. Oikeuksiin voidaan myös ottaa välineellinen tai konstutiivinen näkökulma, Välineellisenä oikeudet ovat turvaamassa vähimmäistasoa, konstutiivisesti nähtynä puolestaan olevan läsnä kaikessa yhteiskuntapolitiikassa aina. Näiden lisäksi oikeuksia olemassaoloa voi selittää kaikille ihmisyyden kautta kuuluvina, sopimuksellisina sitoumuksina ja päätöksinä, työkaluina kamppailussa epäoikeudenmukaisuutta vastaan tai retoriikkana jolla perustellaan ja josta puhutaan, mutta joka harvoin konkretisoituu päätöksiin tai tekoihin. (Rautiainen 2017, 28, 33, 35-36.) Itse pidän oikeuksia ihmisillä luonnostaan olevina, mutta myös sopimuksin vahvistuksen tarpeessa olevina. Lisäksi katson, että oikeudet ovat periaatteellisesti läsnä kaikessa yhteiskuntapolitiikassa, joskaan niiden olemassaoloa ei siellä aina ajatella, mutta kaikella politiikalla on loppujen lopuksi vaikutukset oikeuksien toteutumiseen ja olemassaoloon (kts. Ranta-Tyrkkö 2016, 283).

2.1. Lasten oikeudet ja ilmastonmuutos

YK lasten oikeuksien sopimuksen voimaantulon jälkeen maailma ja lasten elinympäristö ovat muuttuneet muun muassa ilmastonmuutoksen, ihmisoikeussopimusten merkitysten lisääntymisen ja maailmanpoliittisten tapahtumien myötä. Tämä vaikuttaa muun muassa käsitykseen siitä, millaisia oikeuksia lapsella on, millaisia riskejä oikeuksien toteutumiseen kohdistuu, miten ja miltä lasta suojellaan. (Hakalehto 2016, 3) Lasten oikeudet ovat lapsi kansalaisten perustavaa laatua olevia oikeuksia, joilla on velvoittavaa voimaa suhteessa julkiseen valtaan. Lasten oikeudet eivät ole kaikkialla maailmassa kuitenkaan ole samat, vaan se, mitä niillä ymmärretään, riippuu yhteiskunnasta. Maailma on muuttunut globaaliksi, mutta ihmisten oikeudet ovat edelleen vahvasti sidottuja kansallisvaltioihin ja kulttuureihin. (Esim. Ranta-Tyrkkö 2016, 283 ym.; Kuusio ym 2010, 152; Julkunen 2008, 192- 214; Hakalehto 2016, 2,4.)

Lasten oikeuksien sopimuksella voi nähdä olevan monenlaisia ympäristöulottuvuuksia. Usein sosiaalityön ja lapsen ympäristönä pidetään lähiympäristöä, kuten kodin ja perheen ympäristöä, mutta sopimuksessa esiin nostettu suojelun tarve koskee myös

muun ympäristön haittavaikutuksilta suojelua. Harvemmin lasta pyritään suojelemaan lasta sosiaalisen, talouden tai ympäristön haittatekijöiltä. (Hakalehto 2016, 5; vrt. Harrison & Melville 2012, 121.) Lasten oikeuksien sopimuksen artiklassa numero 6 määritellään lapsen oikeus elämään ja valtion velvollisuus taata mahdollisimman hyvät edellytykset henkiin jäämiselle ja kehitykselle (Unicef.fi). Elämiseen liittyy varsin ilmeisesti fyysinen luonnonympäristö, ravinto ja juomavesi, elämiseen sopiva puhdas elinympäristö ja terveys. Muissa artikloissa (kuten artiklassa 27 oikeus riittävään elintasoon (Unicef.fi), on runsaasti epäsuoremmin ympäristöön liittyviä kysymyksiä. Ilmastonmuutoksen myötä näiden oikeuksien turvaaminen on haastavampaa. Poliitiikka on julkista valtaa, jolla määritellään lasten oikeuksia ja luodaan ja ohjataan lasten oikeuksien toteuttamisen muita instituutioita. Tavallisesti julkista valtaa on tarkasteltu lapsen suojelijana ei riskien aiheuttajana. Lapset altistuvat kuitenkin valtioiden ja talouden aiheuttamille riskeille. (Hakalehto 2016, 5.) Ilmastonmuutoksen suhteen instituutiot ovat ensisijaisia riskien aiheuttajia lasten oikeuksille. Lapsen oikeuksien sopimuksen tavoitteena on, että lasta suojataan kaikenlaisilta kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta haitallisilta riskeiltä kaikissa toimintaympäristöissä. (Hakalehto 2016, 5).

Ilmastonmuutos ei ainoastaan aiheuta muutoksia maapallon systeemeissä, vaan sillä on suorat psykologiset ja kulttuuriset ulottuvuudet (Skirmishire 2010, 2; Gough 2017, 19). Raworth (2012, 5, 12, 44) kuvaa luonnon ja ihmisen välistä suhdetta ”donitsina” tai ”pelastusrenkaana”, jossa elämisen edellytykset ja ihmisoikeudet, koulutus, työ ja talous, oikeudenmukaisuus, rauha, sosiaalinen tasa-arvo, sukupuolten tasa-arvo, asuminen, luonnonvarat, osallisuus ja muu, tulisi kaikkialla maailmassa saattaa nk. sosiaalisen perustan tasolle, sillä se on ainoa keino, jonka myötä mahdollistuu myös pitää ihmisen elämä maapallolla nk. turvallisella vyöhykkeellä, jossa ihmisen ja luonnon välinen suhde säilyy terveenä ja rinnakkaisena, ja jossa tunnustetaan keskinäinen riippuvuus.

Aineellisena, sosiaalisena ja henkisenä, ihmisen hyvään elämään kuuluu tarpeiden tyydytys eri osa-alueilla. Hyvinvoinnin kokemukseen vaikuttavat elinolot sekä sosiokulttuuriset arvot, ihanteet ja käytännöt. Yhteiskunnan tasolla koettu hyvinvointi lisää yhteisyyttä ja tuo turvallisuutta. Se miten yhteiskunta mahdollistaa hyvinvoinnin, määrittyy poliittisten päätösten kautta. (Ruuhela 2010, 58.) Ilmastonmuutos vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisen elämään, sillä fyysinen ympäristö vaikuttaa voimakkaasti yhteiskunnan hyvinvointiin. Esimerkiksi juomavesi, ruuan tuotanto ja puhdas ilma osoittavat luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin kiistattoman yhteyden, ilmaston

lämpeneminen vaikuttaa suoraan vesipulaan ja ravinnon saatavuuteen ja terveyteen. (esim. Helne 2012, 66; Harrison & Melville 2012, 121; Gough 2017, 24). Yleensä ilmastonmuutoksen seuraukset iskevät kovimmin kaikkein heikommassa asemassa oleviin, erityisesti lapsiin (Harrison & Melville 2012, 124, 128; Gough 2017, 24). Ilmastonmuutoksen terveydelliset ja sosiaaliset vaikutukset ovat riippuvaisia kansojen ja yhteisöjen mahdollisuuksista ja resursseista vastata muutokseen ja sopeutua siihen. Sopeutuminen ja vastaaminen ovat sidoksissa paitsi yhteisön yksilöiden ominaisuuksista myös yhteisön ominaisuuksista, kuten siitä millainen tukiverkosto, yhteisöllisyys, resurssien jakautuminen, solidaarisuus vallitsee. (Gough 2017, 23.)

Lasten oikeuksien sopimus takaa toteutuessaan lapselle oikeuden terveyteen, puhtaaseen juomaveteen ja elinympäristöön sekä ravintoon. Sopimuksen hyväksyessään, valtioiden tulisikin sitoutua huolehtimaan kestävästä kehityksestä, joka tarkoittaa toimintaa, jonka avulla voidaan tyydyttää nykyiset tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia tyydyttää omia tarpeitaan. (Hakalehto 2016, 5.) Kestävän kehityksen voi jakaa sosiaaliseen, kulttuuriseen, taloudelliseen ja ekologiseen kestävyuteen. Sosiaalinen kestävyys tarkoittaa ihmisten välistä tasa-arvoa ja riittävän toimeentulon ja hyvinvoinnin takaamista kaikille. Lapsen oikeuksien kannalta katsottuna tämä tarkoittaa perustarpeiden turvaamista, kuten riittävää ravintoa sekä koulutuksen ja terveystalveluiden saatavuutta. Taloudellisen kestävyuden edellytyksenä on tasapainoinen talous, talous ei voi perustua esimerkiksi luonnonvarojen tuhlaamiseen. Taloudellinen kestävyys on edellytys lapsen oikeuksien kannalta tärkeiden palveluiden, kuten koulutuksen ja terveydenhuollon, turvaamiselle. Sosiaalinen kestävyys tarkoittaa hyvinvoinnin turvaamista ja ekologinen kestävyys tarkoittaa luonnonympäristön, biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien säilyttämistä sekä luonnonvarojen kestävää käyttöä. Erilaiset kestävä kehityksen tasot ovat sidoksissa toisiinsa ja tarvitsevat toimiakseen toinen toisiaan. (Alila ym. 2011, 6; Salonen 2010, 7; WCED 1987,43 kts. Järvelä 2006, 329; Gough 2017, 24-25.)

Ilmastonmuutoksen ja sen aiheuttaman kriisin aiheuttajia ovat pääsääntöisesti rikkaimmat ja ahneimmat väestönosat, jotka ovat omaksuneet ylikuluttavan elämäntavan, joka on ekologisesti tuhoisaa. Vaikka luonnon kestävyyn rajat tunnetaan, haetaan ratkaisua edelleen jatkuvasta kasvusta. Ongelmallista tilanteesta on, että lasten oikeuksien toteuttaminen ovat riippuvaisia jatkuvasta kasvusta, johon luonnon resurssit eivät riitä. (Helne ym. 2012; Ranta- Tyrkkö 2016, 286; Harrison & Melville 2012, 122 –

123, 125; Gough 2017, 26.) STM on sosiaalisen kestävyden käsitteen mallintamisen raportissaan (Alila ym. 2011, 6) määritellyt sosiaalisesti kestävä kehitys, jonka katsotaan sisältävän fyysisen ja henkisen terveyden ja hyvinvoinnin sekä elinolot. Raportissa kuitenkin ilmenee myös se, miten tämä kestävyys sidotaan vahvasti osaksi taloutta ja talouden kasvua. Raportissa todetaankin, että talouskasvulla pyritään saavuttamaan sosiaalisen kestävyden osatekijöitä. Vaikka raportissa tuodaan esiin kasvun ja kestävyden jännitettä, nostetaan yhtä selvästi esille se, että ratkaisua haetaan edelleen talouden kasvusta. Ympäristön kestokyvyn kannalta tällainen suunta ei tule turvaamaan lasten oikeuksia tulevaisuudessa.

Jatkuva vaurastuminen vaikuttaa haitallisesti ihmisten elinoloihin ympäristön kestokyvyn rajallisuuden vuoksi. Pilaantuneet asuinympäristöt, energiapula, vaikeutunut ravinnontuotanto, vesipula, stressi, taudit, muuttoliikkeet, köyhyys, turvattomuus, eriarvoisuuden kasvu, yhteiskuntien vakauden järkkäminen ja taistelut elintilasta ja luonnonvaroista ovat nykyisen kulutusmallin seurauksia. (Helne ym. 2011, 317- 319; Harrison & Melville 2012, 122-123.)

Talouspolitiikkaan vedoten lasten TSS- oikeuksia on nähty heikennettävän (Pirtajanniemi 2017, 86), voidaan kysyä, tullaanko näin toimimaan myös ympäristöpolitiikkaan vedoten? Lasten oikeuksiin vedoten on kiinnitetty huomiota eri kuntien välisiin resurssien eroavaisuuksiin lasten palvelujen turvaamisessa. (emt., 88) Puhtaaseen ja luonnonvaroiltaan riittävään ympäristöön nähden samaa näkökulmaa voitaneen pitää oikeuksien vastaisena myös ympäristökysymyksissä?

Seuraavassa luvussa käsittelen oikeuksien suhdetta etiikkaan, moraaliin ja vastuullisuuteen. Tarkoitukseni on kontekstoida aiheeni sosiaalityön perustavaa laatua oleviin periaatteisiin sekä luoda viitekehystä tulkinnoilleni.

3. HUOMISTA RAKETAMASSA – VERTIKAALI JA HORISONTAALINEN TULEVAISUUSETIIKKA

Ilmastonmuutos on johtanut tilanteeseen, jossa nykyinen kapitalistinen järjestelmä on kohdannut kriisin, johon sillä ei ole olemassa ratkaisua. On jopa katsottu, että kapitalismi itse itsessään on toimintalogiikallaan (jatkuva kasvun vaade ja luonnonvarojen tuhlaava käyttö) luonut kriisin, johon se nyt tulee kaatumaan. (Ranta-Tyrkkö 2016, 290-291.) Päätöksenteossa ja etiikassa tulisi yhä enemmän suunnata katsetta laajemmalle, niin horisontaalisesti kuin vertikaalisesti. Satu Ranta-Tyrkkö (2018, 3) määrittelee tätä tulevaisuusetiikaksi nimettyä ajattelua tiivistäen sen kysymyksiksi siitä, miten poliittisesti ja eettisesti suhtaudutaan tulevaisuuteen, millaisia seurauksia nykyisillä teoillamme ja tavoillamme on tulevaisuudessa ja miten voisimme tuntea myötätuntoa tai velvollisuutta niitä ihmisiä kohtaan, joita ei vielä ole edes olemassa. Kyse on siitä, arvotammeko elämän vai elämäntavan korkeammalle. Tätä tulevaisuuteen kohdistuvaa pohdintaa on kutsuttu tulevaisuuden etiikaksi (Ranta-Tyrkkö 2018; Skirmishire 2010) tai globaaliksi etiikaksi tai - oikeudenmukaisuudeksi (Yrjönsuuri 2010; Nussbaum 2009) tai ympäristöoikeudenmukaisuudeksi Gardiner 2004; Dobson 1998). Lasten oikeuksien näkökulmasta tulevaisuusetiikka tuo pohdintaan ajatuksen siitä, että olemme vastuussa myös tulevaisuuden lapsista ja heidän oikeuksiensa toteutumisesta. Ei siis pitäisi olla yhdentekevää sen. millaista tulevaisuutta politiikalla luomme, sillä samalla rakennamme edellytyksiä ja mahdollisuuksia turvata lasten oikeuksia vielä aikana meidän jälkeemme.

Nyky-yhteiskunnassa hyvinvoinnin ajatellaan rakentuvan pääosin materiaalsen ja taloudellisen ajattelun ja toiminnan varaan. Hyvinvoinnin lisääminen merkitsee kulutuksen ja kulutuksen mahdollisuuksien kasvattamista ja turvaamista. Usein talouskasvun tavoitetta perustellaan hyvinvoinnin lisääntymisellä. (Häikiö ja Saikkonen 2010, 38; Alila ym. 2012; Harrison & Melville 2012, 121, 125.) Ilmastonmuutos haastaa nykyisen käsityksen hyvinvoinnista, ylikulutus vähentää luonnonvaroja ja tulevaisuudessa sosiaalipolitiikankin on pohdittava mitä hyvinvointi tarkoittaa sitten, kun nykyisenlainen kulutus ei ole enää mahdollista. Miten turvataan lasten oikeudet ja hyvinvointi tulevillekin sukupolville tai mitkä seikat muodostuvat keskeisiksi eriarvoisuutta tai hyvinvointia määrittäviksi tekijöiksi? (Häikiö ja Saikkonen 2010, 38.)

Ilmastonmuutos asettaa haasteen myös fyysisen ympäristön näkökulmansa unohtaneelle sosiaalipolitiikalle pysähtyä pohtimaan omia toimintatapoja ja painotuksia (Järvelä 2006, 329). Nykyisillään ihmisen vapautta on kuluttaa ja tyydyttää tarpeitaan (Ranta- Tyrkkö 2016, 267) ja sosiaaliturvallakin on pyritty kasvattamaan ihmisten kykyä kuluttaa (Häikiö ja Toivo 2016, 141; Helne ym. 2011, 312). Näin ollen sosiaalipolitiikalla ja oikeuksien toteuttamisella ja peruspyrkimyksillä on seurauksensa ympäristöön. Muutoksen saaminen vaatii luovaa ajattelua ja vanhoista rakenteista, kuten vahvasta taloussitoumuksesta irtautumista (Helne ym. 2011, 312). Kehityksen ja oikeuksien tavoitteeksi tulee ottaa muut prioriteetit kuin materiaaliset tavoitteet (Harrison & Melville 2012, 134). Ihmisillä, yhteisöillä ja organisaatioilla on valtaa luoda vaikkapa sosiaalisia normeja, kannustimia ja sanktioita ylikulutustakin vastaan (Saari 2018, 176). Käytännössä on osoittanut haasteelliseksi muuttaa ihmisten toimintaa ja ajatusmalleja. Tietoisuuden lisääntyminen ei johda automaattisesti konkreettisiin tekoihin (Harrison & Melville 2012, 125). Ylikuluttamisen sijaan tulisi pyrkiä kohtuullisuuteen, joka terminä liitetään sosiaalisiin oikeuksiinkin (kts. Metteri 2012, 45). Kohtuullisuuden vaateeseen sisältyy ajatus siitä, että pidättäytytään yltäkylläisyydestä ja etuoikeuksista (emt., 45). Kohtuullisuus pidäkkeineen voitaisiin nähdä myös globaalina ajatuksena ja kulmakivenä puhuttaessa ihmisten oikeuksista. Periaatteessa lasten oikeuksien toteutumiselle globaalisti ei olisi olemassa moraalifilosofisia esteitä. Todellisuudessa esteenä on se, ettei resursseja ja moraalista filosofointia uloteta kansallisvaltioiden rajojen ulkopuolelle. (Kts. Saari 2018, 176- 180.) Poliittikkaa tehdessä, vastuuta pohtiessa ja resursseja jaettaessa kiinnitytään ajattelussa vahvasti kansalliseen tasoon. Tämä ajattelu sulkee ulkopuolelleen globaalit vaikutukset. Tämä ajattelutavan kapeus nostaa ongelmaksi myös lasten oikeuksien globaalien toteutumisen. Kuka loppujen lopuksi takaa kaikkien lasten oikeuksien toteutumisen? Onko se ainoastaan kunkin kansallisvaltion vastuulla vai tulisiko ne pyrkiä takaamaan yhteisvastuullisesti?

Ongelmana ilmastonmuutoksen suhteen on, että sen haitallisimmat vaikutukset ovat vasta edessäpäin ja niiden ulottuvuudet globaaleja, minkä vuoksi tekoihin ryhtyminen on hidasta. Hitautta lisää kansallisvaltioihin kiinnittyneet oikeudet ja sosiaaliturva, jonka vuoksi vastuuta ongelman ratkaisusta ei voi osoittaa tarkasti sekä olemassa olevien infrastruktuurien hitaus muutoksiin sekä ihmisten tottumukset. Kyse on siitä, että ilmastonmuutoksen nimissä olisi pystyttävä kaatamaan raja-aitoja kansallisvaltioiden, talouden, tieteen ja lain välillä. (Ranta- Tyrkkö 2016, 287; Helne ym 2011, 319;

Gardiner 2010, 3.) Ratkaisua pyöritellään haettavaksi ekososiaalisesta näkökulmasta (Esim. Matthies ja Närhi 2018; Helne ym, 2011). Lasten oikeudet tulisi nähdä osana ympäristöä ja irrottaa hyvinvointi kasvun pakosta. Lasten oikeudet olisi ajateltava tiiviisti ympäristökysymyksinä ja ympäristöoikeudenmukaisuus tulisi katsoa tiukasti osaksi oikeudenmukaisuutta ja oikeutta. Ympäristöoikeudenmukaisuuteen kuuluu ihmisten oikeus puhtaaseen ja terveelliseen ympäristöön. (Harrison & Melville 2012, 121.)

Ympäristön uhat ja globalisaatio haastavat lasten oikeuksien moraalista perustaa ja nykykeskusteluja seuratessa voi helposti jäädä pohtimaan, mihin saakka valtioiden moraalit ja etiikka lasten oikeuksien suhteen riittää? Barbara Adam ja Chris Grove (2007, 166) tutkiessaan tietoa, toimintaa ja etiikkaa, sanovat seuraavaasti: ” *As an owners of a future we also carry the sole responsibility for the outcomes of our future-creating action. This may be inescapably responsible for that which we cannot know*”. Olemme siis vapaita muokkaamaan maailmaa, mutta sen myötä myös vastuullisia siitä, millaiseksi tuntematon tulevaisuus muotoutuu. Esimerkiksi Schwartz (2005) puhuu moraalisen universumista, joka kaikkialla ja kaikkien ihmisten kesken ei ole sama. Kapeammalla moraalilla varustetut ihmiset eivät näe oikeuksia kaikkien oikeutena. Nyt näyttäisi siltä, että universaaleja oikeuksia ei ehkä olisi olemassa, toisin kuin sosiaalityön perustassa yleisesti ajatellaan (Esim. Metteri 2102, Ranta- Tyrkkö 2016; Harrison & Melville 2012, 141). Nykytilanteen katsotaan edellyttävän ekologista ja globaalia vastuuntuntoa ja sen mukaisia ratkaisuja (esim. Ranta- Tyrkkö 2016, 291-294.) Globaalia vastuuntuntoa ja ilmastokysymyksiä voisi ajatella horisontaalisena ja vertikaalisena vastuuna, jolloin vastuu teoistamme saa aikaulottuvuuden myös tulevaisuuteen (kts. Ahokas ym. 2005, 125; Birnbacher 2001). Vastuun kokemus vaihtelee eri yksilöiden ja tilanteiden välillä ja siihen liitetään usein ajatus myös velvollisuudesta tehdä jotain. Nykyisessä individualistisessa länsimaisessa ajattelussa yksilö on ensi sijassa vastuussa itsestään, mutta yhteisvastuun periaatetta ei ole täysin hylätty. Pääasiassa odotamme kuitenkin yhteiskunnalta paljon, mutta olemme valmiita antamaan sille vain vähän. Siitä huolimatta olemme ympäristön ja ilmastomuutoksen näkökulmasta teoistamme vastuussa ihmiskunnalle kokonaisuudessaan (Ahokas ym. 2005, 124-125.) Globaali vastuuntunto ympäristökysymyksissä voidaan nähdä myös ekologisen velan näkökulmasta. Aikojen saatossa ns. pohjoiset maat ovat riistäneet maita oman talouskasvunsa tueksi sekä dumpanneet esimerkiksi Afrikkaan oman

teollisuutensa jätettä. Näistä on ollut seurauksensa ympäristölle ja elinoloille. (Harrison & Melville 2012, 128; Caney 2010, 125.) Hyvinvoivien ja rikkaiden maiden vois siis nähdä olevan vastuussa myös hyväksikäyttämästään maailmasta ja niissä asuvien oikeuksista.

Ranta-Tyrkkö (2017, 115) kirjoittaa, miten sosiaalityön eettistä pohjaa ja ajattelua on vietävä yli valtioiden ja kansojen rajojen ja tähdättävä kauemmas tulevaisuuteen. Tulevaisuus on epävarmaa, etiikalla tätä epävarmuutta yritetään tasoitella. Etiikka on kuitenkin jossain määrin sidoksissa tietoon, emmekä voi tietää, miten kauaskantoisia vaikutuksia teoillamme on, tai miten ne vaikuttavat. Koska tulevaisuus on epävarmaa, voi tulevaisuus helposti määrittyä vastuumme ulkopuolelle. Ilmastonmuutoksessa suurimmat vaikutukset näkyvät oman aikamme jälkeen, joten voimme edelleen valinnoillamme muokata tulevaisuutta ilman eettisiä tai sosiaalisia rajoituksia. (Adam & Grove 2007, 165. 167.) On nähty, ettei mitään konkreettista juurikaan tehdä tai haluta tehdä, vaikka tietoa niiden välttämättömyydestä olisikin. Nykyisin tiedämme ilmastonmuutoksen vakavista vaikutuksista tulevien ihmisten hyvinvointiin ja voisi olettaa, että kokisimme tämän epäreiluna tulevia sukupolvia kohtaan ja pyrkisimme toimimaan sen eteen, etenkin kun vahvasti myös uskotaan, että ihmisillä on vahva vastuuntunto ja huoli tulevasta. Moraalisesti ajatellen maailma siis vaatisi enemmän, mutta meidän vastauksemme on huomattavasti tarvetta vähäisempi. On todettu, että ihminen on huolissaan omasta tulevaisuudestaan ja jälkeläistensä hyvinvoinnista, mutta samoin on huomattu tämän huolen ulottuvan vain lähimpään sukupolveen. Suurin osa ihmisistä on välinpitämättömiä suhteessa kaukaisempaan tulevaisuuteen. (Ott & Skrimshire 2010, 5.) Mitä enemmän henkilökohtaisia ponnisteluja ympäristön hyväksi toimiminen vaatii, sitä vähemmän halukkuutta tähän toimintaan oikeasti on. Joidenkin näkemysten (kts. Ahokas ym. 2005, 130) syyllisyyden tuntemukset ovat tehokas motivaatio toteuttaa ekologisesti kestävämpää elämäntapaa yksilötasolla, onko se sitä myös politiikassa?

4. TUTKIMUS JA ANALYYSI

Tutkielmassani kysyn, millaisena ilmastonmuutoksen ja lasten oikeuksien suhde näyttäytyy eduskunnan puheenvuoroissa. Selvitän aihetta tutkimalla sitä, **millainen ilmiö ilmastonmuutoksesta muotoutuu poliitikkojen puheissa ja millaisia seurauksia tuolla rakennetulla konstruktiolla on lasten oikeuksien ymmärtämiseen.**

Tulkitsen suhdetta lasten oikeuksiin tulevaisuusetiikan viitekehyksessä.

Tutkimuskysymykseni liittyy laajemmin kysymykseen siitä, miten tässä ajassa voidaan tulkita sosiaalityön perustavaa sitoumusta toimia ihmisoikeuksien ja haavoittuvassa asemassa olevien suojelemiseksi.

Tutkimukseni tarkoituksena on tarkastella ilmastonmuutosta suhteessa lasten oikeuksiin poliittisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Analyysini työvälineenä käytän Arja Jokisen (2008, 191) tapaan *argumentaatioposition käsitettä*. Tulkitsen esitetyt argumentit ja mielipiteet sekä asenteet tilanteista riippuvaisiksi asemoitumisiksi keskustelussa, jossa positiot ovat aina suhteessa toisiinsa. Lainaan Arja Jokiselta (emt., 191-192) myös käsitettä *retorinen keino*, jolla tarkoitan niitä kielen käytön keinoja, joilla puhuja pyrkii vakuuttamaan kuulijansa oman positionsa taakse. Kyse on siis vaikuttamisesta ja suostuttelemisesta. Käytän retorisia keinoja kuitenkin hyvin löysästi ja vain alussa luokitellakseni aineistoani paremmin haltuun otettavaksi. Erittelen analyysini alussa retorisia keinoja, joiden avulla olen määritellyt ja tulkinnut puhujille argumentaatiopositiot. Argumentaatiopositioiden avulla luokittelin aineistoni niin, että pystyin tulkitsemaan näkökulmaa ilmastonmuutokseen ja sen myötä tuon näkökulman vaikutusta lasten oikeuksien kannalta.

Argumentaatiopositioiden määrittely auttoi minua rakentamaan aineistosta haltuunotettavan kokonaisuuden, ja sen avulla ymmärsin puhujan asemaa suhteessa ilmastonmuutokseen sekä tein itselleni ymmärrettäväksi puheen tarkoitusperiä. Seuraavaksi siis syvennyin tarkastelemaan näissä positioissa käytettyä kieltä ja sen myötä luotuja merkityksiä tarkemmin, määrittelemällä positioissa käytettyjä diskursseja. Diskurssien tulkinnan avulla pystyn rakentamaan kuvaa siitä, millaiseksi ilmiöksi ilmastonmuutos puheessa rakentuu ja millaisia seikkoja ja merkityksiä siihen liitetään. Näin pääsin lopulta pohdinnassa esittelemääni tulkintaan siitä, miten keskustelu ilmastonmuutoksesta vaikuttaa lasten oikeuksiin.

Metodologisena lähtökohtana työssäni on diskurssianalyysi, joka on yhteisnimitys kirjavalle joukolle erilaisia analyysimenetelmiä. Diskurssianalyysiin luettavat menetelmät avaavat keinon tarkastella kieltä erilaisissa käyttötilanteissa. (Juhila & Suoninen 2008, 17.)

4.1. Metodologia ja konteksti

Tutkimukseni sijoittuu sosiaalisen konstruktionismin viitekehykseen ja tarkastelen tutkimuksessa eduskunnassa pidettyjä puheenvuoroja diskurssianalyysin keinoin. Diskurssianalyysia voi Arja Jokisen, Kirsi Juhilan ja Eero Suonisen (2008, 17) mukaan voi kutsua viitekehykseksi, joka sallii erilaisten menetelmällisten sovellusten käytön ja erilaiset tarkastelun painopisteet. Diskurssintutkimuksessa kiinnostus kohdistetaan asioiden kulttuurisiin merkityksiin ja yhteisen sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Konstruktionistisessa tutkimuksessa ei etsitä taustalta yleispätevää olemusta, vaan erilaisia merkityksiä analysoimalla selvitetään, miten ilmastonmuutos on sosiaalisesti rakentunut ja organisoitunut. Konstruktionistinen tutkimus ei ole sidottu mihinkään tiettyyn tapaan analysoida aineistoa. (Kirsi 2004, 40- 43.)

Sosiaalisesta konstruktionismista puhutaan tiedon oikeutusta pohtivassa filosofiassa, tällöin sillä viitataan tieteellisen tiedon rakentumiseen ja sen ”todellisuuteen” sekä tiedon oikeutuksen syntymisen tapoihin. (Rolin, Kakkuri- Knuuttila, Henttonen toim. 2006, 21.) Sosiaalinen konstruktionismi tarkoittaa tässä tutkimuksessa kuitenkin diskurssien tutkimista, ja se korostaa todellisuuden sosiaalista ja kielellistä rakentumista, jonka mukaisesti ajateltuna käyttämämme käsitteet ovat vuorovaikutussuhteissa ja yhteiskunnassa syntyneitä sopimuksia ja ehdotuksia tavoille jäsentää maailmaa. (Alasuutari 1994, 33.) Kielen avulla muodostamme kuvaa todellisuudesta, jossa elämme. Kielen avulla todellisuus saa merkityksiä ja kieli tuo ilmi sen millaisena todellisuus rakentuu (Jokinen ym. 2008, 21.) Kyse on siis sosiaalisen maailman ontologiasta, jonka mukaan sosiaaliset ilmiöt käsitetään sosiaalisesti rakentuneina ja niiden olemassaolo edellyttää ihmisiä, jotka uskovat niihin. Käsitys kielen sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta toimii lähtökohtana myös diskurssianalyttisessä tutkimusotteessa. Tällainen ajattelu antaa mahdollisuuden analysoida kirjoituksesta tai puheesta koostuvaa aineistoa näytteenä todellisuudesta. (Rolin ym. 2006, 23.)

Kun kieltä käytetään, tuotetaan samalla todellisuutta, joka määrittää ajatteluumme ja toimintaamme ja näiden kautta myös konkreettisesti siihen millaisina esimerkiksi lasten oikeudet ymmärretään. Ilmastonmuutos on olemassa ja ilmiönä ja faktana, kun taas lasten oikeudet ovat sopimuksellisia, siksi se, miten ilmastonmuutos ymmärretään ja miten siihen suhtaudutaan ajattelun ja toiminnan tasolla aiheuttaa väistämättä seurauksia myös siihen, millaisina lasten oikeudet ymmärretään ja toteutuvat. Diskurssianalyysin periaatteisiin kuuluu ajatus, ettei kieli ole irrallaan kontekstistaan, siksi tutkimuksessani lähtökohtana on kielen todellisuutta rakentava luonne. Vaikka diskurssianalyysissä ei oleteta kielen olevan suora kuva todellisuudesta, ajatus ei tarkoita, etteikö kieli olisi osa ”oikeaa” todellisuutta, vaan sitä että kieli ja todellisuus kietoutuvat erottamattomasti toisiinsa, mutta kielellä kulloinkin tuotettu todellisuus on se, mikä diskurssianalyttikkoa kiinnostaa. (Jokinen ym. 2008, 20- 21.) Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ilmastonmuutos ja sen vaikutukset lasten oikeuksiin on olemassa ilman yksittäisen ihmisen puhetta niistä, mutta ne saavat todellisuutta kuvaavan merkityksensä vasta kielellisissä ja sosiaalisissa prosesseissa. Merkityssysteemit, joita ilmastonmuutoksesta rakentuu, eivät synny sattumanvaraisesti yksilön mielessä, vaan osana erilaisia sosiaalisia käytäntöjä. Kielen ei- heijastavuuden käsitteellä halutaan nähdä itsestäänselvyyksien taakse ja pohtia sitä miten sosiaalista todellisuutta jatkuvasti rakennetaan, rajoittumatta yksinkertaistaviin ja itsestään selviin kuvauksiin asioista. Kategorioita ei siis oteta annettuna. (Jokinen ym. 2008, 20- 21.) Tämäkään tutkimus ei siis väitä kuvaavansa ilmastonmuutoksen suhdetta lasten oikeuksiin kokonaisuudessaan, vaan tuottaa ymmärrystä ilmastonmuutoksen poliittisesta ja kulttuurisesta ymmärtämisestä.

Diskurssianalyysin peruslähtökohtia noudatellen tulkitsen teksteistä niiden sisältämiä merkityksiä. Keskityn tarkastelemaan sitä, millaisiin argumentaatiopositioihin kansanedustajat ja ministerit asemoituvat suhteessa ilmastonmuutokseen ja millaisia diskursseja käyttäen he oikeuttavat positioitaan ja luovat merkityksiä, joiden myötä tullaan politiikkaa ja päätöksiä toteuttamaan ja siten aika konkreettisesti luodaan myös tulevaisuutta. Minua kiinnostaa siis se, millaisilla keinoilla luodaan olemassaolo ilmastonmuutokseksi kutsutulle ilmiölle ja millaiseksi ilmiö kuvataan. Näihin pureutumalla pääsen tarkastelemaan myös sitä, millaisia seurauksia rakennetuilla konstruktiolla on lasten oikeuksien ja niiden toteutumisen suhteen. Diskurssianalyysi voi ulottua yksittäisten tekstien analyysistä aina laajempien yhteiskunnallisten

diskurssien tunnistamiseen (Rolin ym. toim. 2006, 159). Diskurssianalyysi ja sosiaalinen konstruktionismi tuntuvat kulkevan käsi kädessä, joskin näin ei välttämättä tarvitse olla eikä tietenkään aina ole. Diskurssianalyysiin ja sosiaaliseen konstruktionismiin sisältyy kuitenkin molempiin ajatus, että sosiaalisesti rakennetut kategoriat antavat merkityksiä erilaisille ilmiöille. (Rolin ym. toim. 2006, 23.) Esimerkiksi puhuttaessa ilmastonmuutoksesta, ei kyse ole vain konkreettisesta tilasta tai ilmiöstä, vaan se pitää sisällään myös vahvan sosiaalisen leiman ja kulttuurisen latauksen. Taustalla on siis olemassa konkreettiset ominaisuudet ja fyysinen olemassaolo, mutta kielen kautta niitä määritellään kaiken aikaa uudelleen ja niiden ymmärtäminen vaatii kieltä ja kielenkäyttöä. (Wetherell ja Potter 1992, 62, 66. Rolin ym. mukaan 2006.) Diskurssianalyysi perustuu oletuksille paitsi kielen sosiaalisesta rakentumisesta, myös merkityssystemien rinnakkaisesta ja kilpailevasta olemassaolosta, toiminnan kontekstisidonnaisuudesta, toimijoiden kiinnittymisestä merkityssystemeihin sekä kielenkäytön seurauksia tuottavasta luonteesta. Tutkimusasetelmasta riippuu, mikä oletuksista kulloinkin nostetaan keskiöön. (Jokinen ym. 2008, 17-18.) Tässä tutkielmassa pohdin erityisesti kielenkäytön seurauksia tuottavaa luonnetta, ilmastonmuutokselle annettujen merkitysten seurauksia lasten oikeuksien näkökulmasta.

Kriittisessä diskurssianalyysissä taustalla on ajatus kielen ideologisesta luonteesta ja siihen itsessään kuuluu epäkohtien esiin nostaminen ja keskustelun herättäminen, analyttisessä diskurssianalyysissä puolestaan kiinnitytään tiukasti aineistolähtöisyyteen ja vältetään esiolettamuksia tutkittavasta aiheesta. (Jokinen ja Juhila 1999, 86.) Omassa työssäni, tutkiessani merkitysten seurauksia ja suhdetta lasten oikeuksiin, käytän hyväkseni erityisesti kriittisen lähestymistavan välineitä ja luen puheenvuoroja ja teen tulkintoja teoreettisen viitekehäkseni linssien läpi. Hautamäen (2000, 31) mukaan kaikki diskurssianalyysi onkin lähtökohdiltaan kriittistä, koska sen tarkoituksena on paljastaa itsestäänselvyksiä ja vakiintuneita tapoja. Toiminnan kontekstina käsittän yhteiskunnallisen kontekstin, lasten oikeuksien kontekstin sekä etiikkaan ja arvoihin liittyvän kontekstin, jolloin tiedot näistä käytetään hyödyksi tulkinnassa. Näiden kontekstien avulla pyrin näkemään myös aineiston itsensä ulkopuolelle. Seurauksia tuottavan luonteen painotuksen näen puolestani tulkintoina siitä, mitä kielellä tuotetaan, millaisia seurauksia annetuilla merkityksillä on lasten oikeuksien kannalta. (Jokinen ym. 2008, 32, 41- 42.) Kieltä käyttävät saavat aikaan asioita tuottaessaan merkityksiä. Siksi kielenkäyttö on seurauksellista. Kielenkäytön tarkastelun avulla on mahdollista tulkita

esimerkiksi kulttuuria, jossa käyttäjät toimivat, tapoja joilla rakennetaan oman toimijuuden roolia ja instituutioita sekä retoriikkaa, joilla oikeutetaan käsityksiä ja ratkaisuja. (Juhila ja Suoninen 1999, 238.) Seurauksien pohtiminen voidaan perustaa myös ideologisiin seurauksiin, nämä liitetään usein kielenkäytön ja vallan yhteen kietoutumisen ajatuksiin ja asiantilojen legitimointiin. Itse pyrin kuitenkin ensisijaisesti tarkastelemaan seurauksia ideologisesti, liittäen ne vallitseviin arvoihin lasten oikeuksista. (Potter ja Wetherell 1989, 187. Juhila ym. mukaan 2008.)

Diskurssianalyysi poliittisten puheiden tutkimisessa

Politiikassa kielenkäyttö on politiikan tekoa ja kielen tasolla käytävillä ”kamppailuilla” on huomattavia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Ne erilaiset tavat, joilla politiikassa asioista puhutaan ja joilla niitä legitimoidaan, oikeuttavat ja vakiinnuttavat päätöksiä ja asiantiloja. (Jokinen 1993, 189.) Valitsin aineistosta viimeisen vuoden aikana käytyjä keskusteluja, sillä yhteiskunnassa yhä kasvava ymmärrys ilmastonmuutoksesta ja sen painoarvon kasvusta jopa talouteen on lisääntynyt merkittävästi esimerkiksi nuorten vaikutuksesta. On mielenkiintoista nähdä, miten yhteiskunnallinen ilmasto vaikuttaa poliitikkojen puheisiin ilmastonmuutoksesta. Koska tutkin poliitikkojen eduskunnan täysistunnoissa esittämää puhetta, on puheella tietyt reunaehdot ja puheilla on usein myös seurauksia, jotka ulottuvat käytännön toimenpiteisiin sekä ideologisia seurauksia. Puheenvuorot ovat myös hyvin muodollisia ja ne esitetään pyydytyssä järjestyksessä, usein puheet ovat myös etukäteen kirjoitettuja. (Jokinen 2008, 189.)

Diskurssianalyysiin perustuvassa tutkimuksessa etsitään merkityksiä. Merkitykset viittaavat ihmisen olemassaolon tapaan, ihminen hahmottaa maailmaa merkityssuhteiden kautta. Merkitykset auttavat meitä hahmottamaan sosiaalista todellisuutta. Ne tarjoavat mallin, jonka kautta todellisuus näyttää tutulta ja hallittavalta. Merkitykset ovat kontekstisidonnaisia eli eri tilanteissa ja vaikkapa eri kulttuureissa ihmiset antavat ilmiöille erilaisia merkityksiä. (Eskola ja Suoranta 2000, 45.) Tutkimuksessani merkitys paikallistuu kielellisiin merkityksiin, joita etsin puheenvuoroista. Tutkimalla poliitikkojen tapaa puhua ilmastonmuutoksesta, pyrin tekemään näkyviksi niissä realisoituvat rakenteet, konstruktiot. Merkitysten synnystä on erilaisia käsityksiä, tutkimukseni kiinnittyy käsitykseen, jonka mukaan merkitys syntyy rakenteellisesti, eli

niitä ei muodosteta yksilötasolla, vaan ne ovat suhteiden verkostoja. Tällainen käsitys merkityksestä tulee lähelle semiotiikkaa, eli tulkintaa siitä, miten merkityksiä tuotetaan ja käytetään ja millaisia ominaisuuksia niillä on. (Emt. 2000, 44- 47.) Tutkimuksessani kiinnitän huomiota näihin semiotiikasta tuttuihin asioihin, eli siihen, mitä muodostetut merkitykset vaikuttavat ja millaisia ne ovat. Varsinaisesti semiotiikasta ei kuitenkaan ole kyse tässä tutkimuksessa, sillä toisin kuin puhtaan semioottisessa ajattelussa oletan toki merkityksellistä todellisuutta olevan myös kielen ulkopuolella. Merkitykset voidaan sijoittaa moneen eri yhteyteen, jolloin niiden sisältö muuttuu. (Eskola ja Suoranta 2000, 49- 50.)

Diskurssianalyysissa tutkijan ei ole tarkoitus etsiä aineistoista valmiita diskursseja tai repertuaareja, vaan eksplikoida sitä, miten repertuaarit ja diskurssit todentuvat sosiaalisissa käytännöissä, kuten poliitikkojen puheenvuoroissa, ja kohdistaa mielenkiinto puhetapojen tuottamiin prosesseihin, ei yksilöihin puheiden takana (Jokinen ym. 2008, 28, 37.) Tässä tutkimuksessa kiinnostukseni kohdistuu merkityksiin, joita ilmastonmuutos saa ja näiden merkitysten suhteesta lasten oikeuksien kannalta. Minulle merkitykset ovat ilmauksia ja sanoja, jotka eivät omaa yhtä ja pysyvää merkitystä, vaan ne voivat muuttua eri aikoina ja eri paikoissa (Pietikäinen ja Mäntynen, 2009, 11- 15.) Merkitykset syntyvät neuvottelujen kautta, kussakin tilanteessa aina uudelleen (Emt. 2009, 15.) Tällainen ajatustapa voi jopa herättää kysymyksen siitä, ettei mikään itse asiassa ole tosiasia, vaan kaiken voi nähdä olevan sosiaalisesti rakennettua ja tilannekohtaista. Ilmastonmuutos on olemassa konkreettisesti, siihen liittyy runsaasti erilaisia kulttuurisia ulottuvuuksia liittyen arvoihin, moraaliin ja eettisyyteen. Erilaiset ilmastonmuutokseen liitetyt käsitykset vaikuttavat kokemuksiin ilmastonmuutoksen vaikutuksista.

Politiikassa ja poliittisessa puheessa on kyse valintojen tekemisestä, valintoja tehdään tavoitteiden ja ympäristön mukaan. Valinnat perustuvat aina argumentaatioon ja siksi kieli on kiinnostava tutkimuskohde poliittisessa aineistossa. (Fairclough & Fairclough 2012, 1, 11.) Poliitiikkaa tutkittaessa nousee useimmissa tutkimuksissa esiin myös kysymys vallasta ja sen käyttämisestä. Diskurssianalyysi toimii hyvänä pohjana myös valtaan pureutumisessa. (esim. Phillips & Hardy 2002, 58- 59; Van Dijk 1997, 11-12.) Sanat ja niiden käyttö on yksi vallankäytön muoto ja erilaiset keskustelut ja debaattit politiikan tekemisen keinoja. (Jokinen 2016, 179). Edellä olen kuvannut sitä, miten kieli muovaa ja luo todellisuutta, siksi sen käyttöön liittyy ajatus siitä, millaisena todellisuus

esitetään ja millaisia vaikutuksia sillä on. Me ajattelemme ja ymmärrämme ympäröivää maailmaa käsitteiden kautta ja samalla rakennamme niiden välityksellä käsitystä maailmasta ja asioiden välisistä suhteista sekä niihin liittyvistä arvoista ja asenteista. Omaksumamme käsitykset vaikuttavat toimintaamme ja valintoihimme sekä vaikkapa kuvaamme omista mahdollisuuksistamme. Tämän vuoksi on tärkeää tarkastella sitä, millaisilla käsitteillä kuvaa todellisuudesta rakennetaan ja hallitaan ja tämän vuoksi poliittisten diskurssien tutkiminenkin on tärkeää.

Poliittiset puheenvuorot aineistona

Pertti Alasuutari (1989, 14) sanoo, että tutkimusta voi kuvailla päätelmien tekemiseksi mielenkiintoisesta aiheesta ja hän kutsuu tätä rationaalisten päätelmien tekemistä sosiaalisesti mielikuvitukseksi. Sosiaalinen mielikuvitus perustuu hänen mukaansa aina ihmisen elinaikana kerääntyneeseen esitietoon, jonka varassa maailmaa hahmotetaan. Tieto tulkitaan siis esioletuksen ”linssien läpi” ja tutkijan tulee olla kriittinen omien esioletustensa suhteen pystyäkseen avaamaan aineistosta jotain uutta. (Alasuutari 1989, 14, 31.) Omassa tutkimuksessani lähtökohtana eivät ole esioletukset ja hypoteesien testaaminen, tutkimukseni on aineistolähtöinen. Se ei kuitenkaan sulje pois sitä, etteivätkö esioletukset olisi läsnä tutkimusta tehdessäni ja aineistoa tulkitessani. Esimerkiksi käsitykset ilmastonmuutoksen globaaleista vaikutuksista lasten elämään, etiikka ja moraali, ovat esioletuksia, joita kannan mukana. Omien ennakkokäsitysten tiedostaminen ja pohtiminen kuuluvat jokaisen tutkijan tehtäviin, jotta niitä voisi kriittisesti tarkastella tulkintoja tehdessään ja jotta pystyy näkemään myös niiden ulkopuolelle. (Eskola ja Suoranta 2000, 19- 20.)

Eduskunnassa merkittävä poliittinen keskusteluareena ovat erityisesti täysistunnot, joissa kansanedustajat käyvät keskustelua ja neuvottelevan ajankohtaisista aiheista. Kaikki täysistunnoissa käytetyt puheenvuorot tallennetaan, ja pöytäkirjat ovat kenen tahansa saatavilla. Kansanedustajan puheoikeus mahdollistaa avoimen keskustelun. Puhuja on kuitenkin velvollinen pysymään käsiteltävänä olevassa aiheessa, noudattamaan annettuja aikarajoitteita, pysymään puhejärjestyksessä sekä esiintymään asiallisesti.

(Eduskunta.fi.) Poliittiset puheenvuorot ovat osa politiikan tekoa, vaikuttamista ja vallan käyttöä. Niillä luodaan ja pyritään vaikuttamaan yhteiskunnassa vallalla oleviin arvoihin

ja päätöksiin. Täysistunnot ovat myös eduskunnan julkinen ja näkyvä osa, ja siksi muodostunut politikoimisen areenaksi. (Ollila 2007, 60-61.) Diskurssianalyysin näkökulmasta politikoiminen ja poliittinen puhuminen, liittyvät legitimoinnin käsitteeseen. Legitimointi tarkoittaa diskurssianalyysin kehyksessä erilaisten argumentaatiostrategioiden käyttämistä jonkin toiminnan tai ajatuksen hyväksyttävyyden perustelemiseen tai oikeuttamiseen. Legitimointiin kuuluu, että jotkut asiat esitetään positiivisina, eettisinä, ymmärrettävinä, tarpeellisina tai muutoin hyväksyttävinä. Vastaavasti toiset esitetään negatiivisina, haitallisina tai esimerkiksi moraalisesti arveluttavina. Legitimointiin käytetään erilaisia retorisia strategioita, kuten normalisointi, rationalisointi, emotionaaliset ja moraaliset perustelut, auktoriteettiperusteiset argumentit, tarkoituserustelut sekä väistämättömyysväitteet. (Erkama & Vaara 2010, 813, 832–833.) Täysistuntojen julkisessa, poliittisessä vaikuttamistyössä myös omien ajatusten erilaiset legitimoinnit voivat näkyä.

Tutkimuksen kannalta eduskunnan täysistuntojen puheenvuoroissa on läsnä eri tilannekonteksteja, joista yksi on itse täysistunto tilaisuutena ja tapahtumana, jolla on omat säännöt ja oma tarkoituksensa. Tilanteesta voi diskurssin tutkimuksen yhteydessä puhua genrenä, jäsentyneenä diskursiivisena ja sosiaalisena toiminnan muotona ja vakiintuneena tapana. Genre vaikuttaa kielenkäytön jäsentymiseen ja odotuksiin ja tulkintaan, se myös asettaa mahdollisen ja mahdottomat rajat ja normit. (Pynnönen, 2013, 12-14.)

Diskurssianalyysissä itse täysistunnossa pidetty puheenvuoro ja sen esittämipaikka ovat konteksti, jolla on vaikutusta siihen, millaisia merkityksiä asioille rakennetaan (Juhila ym. 2008, 31). Tässä tutkimuksessa kiinnostus ei kuitenkaan kohdistu tähän ”kapeampaan” kontekstiin ja vuorovaikutukseen, vaan näkee kielen käytön ja diskurssit liittyneenä laajempaan, yhteiskunnan ja globaalin maailman ja sosiaalityön kontekstiin.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston koon sijasta kannattaa keskittyä aineiston statukseen ja siihen, miten hyvin aineisto soveltuu tutkimuskysymykseen vastaamiseen. Tutkimus voi perustua pieneenkin aineistomäärään, olennaista on aineiston perustuminen harkinnanvaraisuuteen ja tämän harkinnanvaraisuuden perusteluun. Tämä siksi, ettei laadullisessa tutkimuksessa keskitytä yleistyksiin, vaan jonkin tapahtuman, toiminnan tai ilmiön ymmärtämiseen, tulkitsemiseen ja kuvailuun. Aineiston kokoa

merkittävämpi seikka on aineiston kylläntyminen eli se, kun aineisto alkaa toistaa itseään. (Eskola ja Suoranta 2000, 60- 63.)

4.2. Aineisto ja analyysi

Aineisto on valmiiksi saatavilla eduskunta.fi verkkosivustolta. Aineiston haussa käytin hakusanaa ”ilmastonmuutos”. Hakutuloksia oli satoja puheenvuoroa vuoden 2019 aikana. Ensimmäiset tulokset ovat 8.1.2019. Viimeisimmät ovat 12 syyskuuta 2019, haun tein 15.9.2019 ja 11.10.2019. Vaikka ilmastonmuutos on ollut esillä pitkään, päädyin valitsemaan viimeisimmän vuoden keskustelua, sillä koen aiheen saaneen viime aikoina enemmän yhteiskunnallista painoarvoa, toisaalta rajaukseen vaikutti myös aineiston runsas määrä. Keskusteluja kertyi aluksi n. 260 liuskaa, fonttikoolla 11 ja rivivälillä 1. Käytin haussani myös sanaa ilmastokriisi, joka ei kuitenkaan tuottanut uusia tuloksia. Samoin kokeilin hakusanaa ilmaston lämpeneminen, joka ei myöskään tuottanut uusia tuloksia.

Aineistona käytän eduskunnan täysistuntojen puheenvuoroja. Ilmastonmuutos- hakusana tuotti tuloksia puheenvuoroista, joita oli käyty eri asiayhteyksissä. Suurin osa tuloksista on syntynyt keskustelusta, jota käytiin ilmastovuosikertomuksen käsittelyn yhteydessä sekä keskustelualoitteessa ilmastonmuutoksen pysäyttämistä. Ilmastonmuutos oli kuitenkin nostettu esille myös mm. talouspolitiikan yhteydessä, kuten pankkivaltuuston vuosikertomuksen, lisätalousarvioesitysten, hallituksen ja tarkastusviraston kertomuksen käsittelyissä, vakuutusmaksulain muutoksesta päätettäessä, valtiovarainministerin virkamiesraportin selonteossa, tuloverolain muutospäätöksen yhteydessä, maatalojen maksuvalmiuslainojen takauksista päätettäessä, päästökauppain muutosesityksessä ja finanssitoiminnan valvontakertomuksen yhteydessä. Lisäksi aiheesta keskusteltiin ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja kansainvälisen yhteistyön yhteyksissä; ETYJin ja Pohjoismaiden Neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomuksien sekä eurooppalaisen oikeusvaltioperiaatteen toteutumisesta esitetyn kysymyksen tiimoilta. Paljon keskustelua ilmastonmuutoksesta oli käyty Euroopan Neuvoston puheenjohtajuuskeskustelun yhteydessä sekä Antti Rinteen hallitusohjelmia käsiteltäessä. Edelleen ilmastonmuutos mainittiin mm. kuntien kulttuuritoiminnan lain suunnittelussa. Liikennepolitiikan yhteydessä ilmastonmuutoksesta keskusteltiin mm.

polttoaineverosta ja biopolttoaineista päätettäessä ja keskusteltaessa. Lisäksi aiheesta käytiin keskustelua lapsiasiavaltuutetun vuosikertomuksen esittelyn yhteydessä sekä valmisteltaessa lakia hiilen energiakäytön kieltämiseksi. Vieläpä aihe nousi mainituksi puhuttaessa työn murroksesta, esityksissä lastensuojelulain ja kokoontumislain muuttamiseksi sekä selonteossa tekoälystä ja tietopolitiikasta. Tuloksista on nähtävissä, että ilmastonmuutos on eduskunnan keskusteluissa mainittu hyvin erilaisissa yhteyksissä, eri politiikan lohkoilla. Tulos on mielestäni positiivinen, sillä ilmastonmuutos todellakin vaikuttaa poikkihallinnollisesti ja hyvin laajasti yhteiskunnan eri osa-alueisiin. Koska käytyä keskustelua oli edelleen hyvin runsaasti, rajasin haun tuloksista aineistokseni kolme keskustelua, jotka olivat tuottaneet määrällisesti eniten puheenvuoroja. Nämä keskustelut olivat Ilmastovuosikertomus 2019, Lakiesitys hiilen energiakäytön kiellosta ja keskustelualoite ilmastonmuutoksen torjunnasta. Tästä kertyi yli 200 puheenvuoroa.

Usein ilmastonmuutoksesta ja sen torjumisesta puhuttiin joko varsin yleisellä tasolla ”*on tehtävä todellisia muutoksia siihen, miten kykenemme torjumaan*” tai varsin pienessä ja konkreettisessa yhteydessä, kuten jokin tietyn liikennemuodon keskustelun yhteydessä. Keskustelussa ovat edustettuna kaikki eduskunnan suurimmat puolueet, joskaan eivät kovin tasaisesti, eniten puheenvuoroja aiheesta ovat käyttäneet vihreiden kansanedustajat. Puheenvuoroja aineistossani onusealta eri kansanedustajalta.

Olen kirjannut kaikki sisentämättömät aineisto-otteet, , *kursiivilla* erottaakseni ne muun tekstin lomasta. Lisäksi otteet on merkitty lainausmerkein. Käytän otteissa merkintää --- tarkoittamaan, että olen poistanut aineistosta epäolennaiseksi katsomaani asiaa. Poistot koskevat yleisiä lausahduksia ”Arvoisa puhemies” tai jotain tiettyä spesifiä pohdintaa, kuten ajatuksia metsien hakkuusta, norppien suojelusta tai autoverotuksesta. Nämä kohdat olen aineisto-otteista poistanut, jotta aineiston luettavuus säilyisi ja koska olen katsonut, ettei niillä ole omaan aiheeseeni liittyvien merkityksen tulkitsemisen kannalta merkittävää roolia.

Analyysiyksikkönä tässä tutkimuksessa on puheenvuorot ja puheenvuoroista pilkotut tekstipätkät, ei kokonainen puheenvuoro, sillä samassa puheenvuorossa voidaan puhua monesta muustakin aiheesta. Analyysiyksiköistäni tarkastelin aluksi niissä käytettyä kieltä ilmastonmuutoksesta puhuttaessa ja kielestä erityisesti erilaisia kielikuvia ja sitä, millaisia merkityksiä ilmastonmuutokselle kielellä annettiin. Toisaalta tarkastelin

yksiköitä myös laajemmassa kontekstissa ja pohdin sitä, millaisia asioita ilmastonmuutokseen yhdistettiin tai jätettiin yhdistämättä. Esimerkiksi puheenvuoroissa, joissa puhuttiin monesta eri aiheesta, ilmastonmuutosta käsiteltiin aina erillään lapsiin tai perheisiin kohdistuvasta politiikasta, mutta lähes aina se oli osa talouteen liittyvää politiikkaa.

Aineiston analyysivaiheen etenemistä voisi kuvata siksak- kuvioksi. Tällä tarkoitan sitä, miten analyysiyksikköjä tulkitessa palaan aina välillä tarkastelemaan puheenvuoroa kokonaisuutena, eräänlaisena kontekstina tulkinnalle. On kiinnostavaa seurata myös sitä, mihin yhteyksiin puhe ilmastonmuutoksesta on liittynyt.

Analyysin aloitin käymällä puheenvuoroja läpi yksi kerrallaan ja kirjaamalla ylös huomioita, joita heräsi, mielenkiintoisia kohtia ja puheenvuoron luonnetta kuvaavia kirjauksia sekä asioita, joita jäin pohtimaan. Näillä viimeksi mainituilla pyrin nimenomaan kontekstoimaan analyysiani. Kokonaiskuvan muodostamisen jälkeen luokittelin ja puheenvuoroja leikkaa ja liimaa- tekniikalla, mikä tarkoittaa konkreettista saksien, pahvien ja liiman käyttöä. Liimasin siis erilleen leikattuja aineistoliuskoja pahvitaluille teemojen mukaan. Luokittelussa pohdin puheenvuoroja kysymällä millaiseen argumentaatiopositioon puhuja itsensä asettaa suhteessa ilmastonmuutoksen torjuntaan. Position määrittely muotoutui Arja Jokisen (2008, 191-193) asunnottomuuspuheiden retoriikkatutkimuksessaan käyttämään ajatukseen *argumentaatiopositioista*, joilla puhuja asemoituu julkisessa keskustelussa positioon, jotka ovat aina suhteessa toiseen olemassa olevaan positioon. Puolustettava positio siis suhteutuu aina kilpailevaan positioon. Ilmastonmuutoskeskustelussa eduskunnassa on valittujen puheenvuorojen perusteella leimallista se, että ilmastonmuutos koetaan olemassa olevaksi asiaksi, jolle tulisi tehdä jotain, mutta neuvottelua käydään mahdollisuuksista ja keinoista. Nimesin positiot tämän tiedon perusteella ***ilmastonmuutoksen pysäyttämispuheeksi*** sekä *realismipuheeksi*. Tulkitsin nämä argumentaatiopositiot puheenvuoroista etsimällä *retorisia keinoja* (Jokinen 2008, 191) ja argumentteja ja tulkitsemalla sitä, mitä asioita ja perusteluja puheessa käytetään puolustaakseen tai oikeuttaakseen omaa positiotaan. Ymmärtääkseni näiden positioiden vaikutuksia lasten oikeuksiin katsoin argumentaatiopositioihin sisällyttämiäni puheita syvemmin, erittelemällä niissä käytettyjä diskursseja.

4.3. Tutkimusetiikasta

Ihmisiä tutkittaessa tulee noudattaa neljää eettistä pääperiaatetta; hyöty, vahingon välttäminen, autonomian kunnioittaminen ja oikeudenmukaisuus (Gillon 1990, 60). Tehdystä tutkimuksesta tulisi siis olla hyötyä, eikä se saisi vahingoittaa tutkittavia, tutkittavilla on oikeus päättää asioistaan, kuten peruuttaa lupa käyttää aineistoa tai osia siitä ja tutkittavien tulee saada oikeudenmukaista kohtelua. Tärkeintä on myös ihmisarvon kunnioittaminen itsemääräämisoikeutta korostamalla. Jokaisella pitää olla riittävä tieto osallistuessaan tutkimukseen ja jokaisen kohdalla osallistumisen tulee olla vapaaehtoista. Olennaista on myös jokaisen tutkimukseen osallistuvan yksityisyyden suojeleminen. (Kuula 2006, 135 - 136.) Käytin tutkimuksessani julkista aineistoa, täysistuntojen pöytäkirjoista poimimiani puheenvuoroja, joten anonymisointiin tai aineiston salaamiseen ei ole tarvetta.

Ennakoasenteet saattavat ohjata tutkijaa tulkinnoissa ja raportoinnissa, jolloin tutkijan olisi hyvä pohtia upottaako hän tekstiinsä oletuksia poliitikoista tain heidän edustamistaan puolueista. Olen tarkastellut analyysiani ja raportointiani kriittisesti sen kannalta, sisältääkö se esioletuksia. Tutkimuseettisiä kysymyksiä tulee pohtia myös tiedon luotettavuuden näkökulmasta. Tutkimuksessa pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta silti tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Kaikkiin tutkimuksiin liittyy ratkaisuja ja valintoja ja hyvä tutkimus edellyttää, että sen teossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkija on vastuussa myös työnsä seurauksista. Tutkimuksen luotettavuus pyritään takaamaan noudattamalla tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja tekemällä kaikki tehdyt valinnat näkyviksi. (Hirsijärvi ja Hurme 2007, 19 - 23.) Pyrin kuvaamaan analyysin vaiheet sekä aineistosta tehdyt tulkinnat ja siihen tehdyt rajaukset mahdollisimman tarkasti niin, että lukijalla on mahdollisuus seurata päättelyäni ja sitä kautta myös itse tarkastella tutkimuksen luotettavuutta. Viimekädessä tutkimuksen luotettavuus ja tiedon oikeus on aina tutkijan vastuulla. Pyrin pohtimaan valintojeni seurauksia tutkimuksen tuloksille. Tulokset ovat joka tapauksessa kuitenkin myös tutkijan omia tulkintoja asiasta. Niiden objektivisuutta pyritään lisäämään tukeutuen muuhun tutkimukseen sekä omien ajatusten kriittisellä pohdinnalla.

Aineisto löytyy ja on saatavissa eduskunnan internetsivuilta. Julkisuutensa vuoksi aineiston säilyttämiseen ja tallentamiseen ei liity erityisiä kysymyksiä.

5. ILMASTONMUUTOKSEN PYSÄYTTÄMISTÄ VAI EI?

Eduskunnan aineistokseni valikoituneessa keskustelussa vallalla on selkeästi ajatus siitä, että ilmastonmuutos on olemassa oleva tosiasia, mutta sen vakavuudesta tai keinoista ja mahdollisuuksista siihen vaikuttamiseen ollaan eri mieltä. Nimesin aineistostani ilmastonmuutoksen pysäyttämispuheeksi argumentaatioposition, jossa kansanedustajat olivat vahvasti sitä mieltä, että ilmastonmuutoksen vastaisiin toimiin on ryhdyttävä ja siihen on myös mahdollisuus ja se nähdään kannattavana. Realismipuheeksi taas nimesin argumentaatioposition, jossa Suomea kuvattiin asiassa pienenä tekijänä, muutoksen pysäyttäminen nähtiin mahdottomaksi tai kovempien keinojen toteuttaminen jopa haitalliseksi suomalaiselle yhteiskunnalle.

Tässä kappaleessa tarkastelen näitä kahta positiota analysoimalla lyhyesti sitä, millaisilla retorisisilla keinoilla omaa positiota perustellaan ja siten pyritään taivuttelemaan muut oman argumentaatioposition taakse. Retorisilla keinoilla saadaan aikaan tiettyjä vaikutuksia. Omaa kantaa puolustetaan ja toisaalta horjutetaan vastustajan positiota. Poliittisissa puheissa ei etsitä tasapuolisuutta, vaan tyypillistä on tiukka puolueellisuus, eikä keskustelussa niinkään neuvotella todellisuuden luonteesta, vaan omaksutaan tiukka kanta asiaan. (Jokinen 2008, 192.)

Kappaleen lopuksi käsittelen argumentaatiopositioiden käytettyjä diskursseja ja siten avaan sekä tulkintaani, että sitä, millaisia merkityksiä eri positioiden avulla tuotetaan. Seuraava luku käsittelee tarkemmin sitä, miten tuetut argumentaatiopositiot vaikuttavat lasten oikeuksien kannalta.

5.1. Ilmastonmuutoksen pysäyttämispuheen retoriikkaa

Pysäyttämispuheessa puhuja asemoi itsensä toimimaan ilmastonmuutosta vastaan ja pyrkii puheessaan vakuuttamaan muut siitä, että pysäyttäminen on kannattavaa, järkevää ja ainoa vaihtoehto, mikäli elämän halutaan maapallolla vielä jatkuvan.

Pysäyttämispuheessa asia nostettiin puheenvuoron alussa jo esille ja sen tärkeyttä, ehdottomuutta ja tarpeellisuutta nostettiin voimakkaasti esille. Puheenvuoroissa ilmastonmuutoksen torjunta tuotettiin esiin asiana, johon voitaisiin halutessaan vaikuttaa

ja tähän tahtoon vedottiin puhumalla tärkeydestä, vastuusta ja siitä, miten voimme tehdä asioille jotain, jos haluamme.

OTE 1.

*1.Arvoisa puhemies! Ilmastonmuutos on ihmiskunnan kohtalonkysymys, ja sen
2.takiailmastokriisin yhteydessä oikeastaan ainoaa ääripääajattelua edustaa
3. ilmastokriisin vähättely. Suomen on tehtävä oma osansa, kuten täällä on tullut
4.esiin, ja valitettavastimehän olemme kärkijoukoissa nuppia kohden olevissa
5.päästöluvuissa. Kasainvälisessä yhteistyössä tätä oman esimerkin merkitystä
6.ei voi liikaa korostaa, ja on päivänselvää, että Suomi ei ole vielä riittävällä
7.polulla. Minkäänlaista jarruttamista ilmastotoimissa on siis hyvin vaikea
8.ymmärtää. Kunnianhimoisen ilmastopolitiikan tarve, niin kotona kuin
9.kasainvälisesti, on ihan kiistaton, ja olennaista onkin varmistaa, että me
10.emme jarruta vaan pikemminkin vauhditamme sekä yritysten että kuntien
11.ilmastotoimia ja toisaalta samalla pidämme huolta siitä, että kaikki ihmiset
12.pysyvät tässä muutoksessa mukana, siis toteutamme reilun muutoksen, kun
13.siirrymme kohti hiilineutraalia Suomea. — Kiitos.*

Saara Hyrkkö (vihr.), Ilmastovuosikertomus 2019

Puheenvuorossa puhuja nostaa heti alussa esiin varsin voimallisen ajatuksen ilmastonmuutoksesta kohtalonkysymyksenä ja korostaa siten sen torjunnan tarpeellisuutta. Ajatus ilmastonmuutoksesta ihmiskunnan kohtalonkysymyksenä, toimii lähtökohtana, johon puhuja voi vedota. Perusteluja sille, onko kyseessä kohtalonkysymys ei tarvitse puheenvuorossa antaa. Viittaamalla koko ihmiskuntaan, puhuja voi vedota yhteiseen vastuuseen sekä siihen, että asia koskettaa jokaista. Rivillä 6 ja 7 puhuja esittää tosiasian, jonka mukaan suomi ei ole tehnyt osaansa, mutta oma osa olisi tehtävä, riveillä 8 ja 9 puhuja nostaa oman osuuden tekemisen ehdoksi myös kansainvälisten ratkaisujen löytymiselle. Tämä toimii puheessa etukäteisargumenttina sitä näkemystä vastaan, etteivät muutkaan tee mitään. Tällä tavalla puhuja myös synnyttää syyllistämiseffektin ja viittaus rivillä 7 siihen, että on vaikea ymmärtää jarruttelu, on viittaus siihen, että muut kansanedustajat ovat vastuuttomia ja välinpitämättömiä asiassa. Puheenvuorossaan puhuja tuo esille monia syitä, miksi ongelma pitäisi ottaa vakavasti ja sen eteen tehdä toimia ja yrittää poistaa syitä, joiden vuoksi Suomi ei voisi toimia asiassa.

OTE 2.

*1.Arvoisa puhemies! On äärimmäisen tärkeätä, että meillä on nyt tämä
2.lakiesitys, eli lakiesitys hiilen polton lopettamisesta. Mutta on myöskin
3.erittäin tärkeätä, että keskustelu ilmastonmuutoksesta ja sen torjumisesta
4.on vahvistunut Suomessa ja koko Euroopassa, koska todellakin elämme
5.nyt niitä hetkiä, jolloin päätöksiä on tehtävä esimerkiksi siitä —
6.mikä nyt kahdeksan puolueen yhteisessä julistuksessakin on todettu, —
7.että 2040 Suomessa päästään tilanteeseen, jossa päästöt ovat selvästi
8.negatiivisia eli meillä nielut ovat isommat kuin mitä ilmaan päästetään
9.hiilidioksidipäästöjä. Yhtä lailla on tärkeää, että me toimimme
10.yhteistyössä, koska kysymyksessä on todella laaja ja iso kysymys. Sen
11.takia on ollut kyllä erittäin hyvä, että valiokunnissa on löydetty yhteinen
12.näkemyksistä, miten näitä isoja kysymyksiä viedään eteenpäin. Mielestäni
13.on hyvä, että talousvaliokunta otti yksimielisesti tärkeimmät asiat
14.ympäristövaliokunnan mietinnöstä, joka siis tähtää nimenomaan siihen,
15.että tuo kahdeksan eduskuntapuolueen tavoite saavutetaan. On toki
16.ihan selvää — ja molemmissa mietinnöissä on sanottu se — että jos hiilen
17.poltto korvautuu turpeella tai muulla biomassalla, niin silloin näihin
18.tavoitteisiin ei päästä. On myös tärkeää, että ymmärretään se, että tässä
19.on todellakin päästävä eteenpäin. Tällainen tiekartta on hyvä saada
20.sille, että myös turpeesta ja muista fossiilisista polttoaineista päästään
21.eroon. Nämä asiat on mielestäni otettu tässä lausunnossa ja mietinnössä
22.esille. On erittäin hyvä myös, että talousvaliokunta on todennut hyvinkin
23.selvästi sen tosiasian, että päästökaupan vuoksi on toimittava niin, että
24.päästöoikeuksia mitätöidään samassa yhteydessä kuin hiilen käytöstä
25.luovutaan. Pidän todellakin tärkeänä sitä, että mahdollisimman suurella
26.yksimielisyydellä näitä tärkeitä ilmastoasioita pystytään hoitamaan.*

Riitta Myller, (sd.), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Aineisto-otteessa puhuja aloittaa jälleen toteamalla, että asia on äärimmäisen tärkeä ja korostaa, että käsillä oleva esitys on linjassa paitsi Suomen, myös Euroopan yleisen kehityksen kanssa. Se, että puhujan mukaan elämme nyt hetkeä, jolloin päätöksiä on tehtävä yksimielisesti, toimii puhujan lähtökohtana ongelman ratkaisulle. Puhuja nostaa rivillä 10 ja 11 esiin yhteistyön ja yksimielisyyden merkityksen ja puheen lopussa, rivillä 26 puhuja sitoo onnistumisen yksimielisyyteen. Tällä tavalla puhuja vetoaa muihin kansanedustajiin ja samalla myös muistuttaa siitä, että asiasta on jo olemassa yksimielisyyttä. Tällainen puhe viittaa myös siihen, että yksimielisyys ei ole ihan varma ja horjumaton. Riveillä 16 ja 23 puhuja esittää asian olevan kiistattoman faktan ja perustaa faktansa annettuihin selontekoihin ja mietintöihin. Vetoamalla kiistattomuuteen, puhuja pyrkii saamaan ne kuulijat/kansanedustajat, jotka asiasta ovat toista mieltä, näyttäytymään niin, etteivät he ole ymmärtäneet lukemaansa tai eivät

piittaa selvistä tosiasioista eikä heidän sanomaansa siksi voi pitää vakuuttavana.

Oletuksena on, että samat mietinnöt ja selvitykset ovat kaikkien saatavilla.

OTE 3.

*1.Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on osoittanut sen, että tässä salissa
2.valtaosa ymmärtää ne suuret haasteet, joiden edessä olemme. On hienoa, että
3.olemme kyenneet myös **asettamaan yhteisiä kunnianhimoisia tavoitteita**,
4.mutta ne tavoitteet punnitaan ennen kaikkea ensi eduskuntavaalikaudella:
5.miten me saamme ne teoiksi. Meidän **täytyy tehdä** muutos niin, että se on
6.sosiaalisesti oikeudenmukainen, **se on selvä asia**. **Mutt me voimme**
7.**tehdä sen, jos haluamme**, koska me tässä salissa olemme niitä, jotka voivat
8.määrittää, miten verotus kohdennetaan, miten kompensoidaan kaikkein
9.pienituloisimmille niin, että he eivät joudu kohtuuttomaan asemaan. ---*

Krista Mikkonen (vihr), Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Pysäyttämispuheessa ilmastonmuutoksen pysäyttäminen nostetaan esiin asiana, joka on mahdollinen ja joka voitaisiin niin tahdottaessa hoitaa kuntoon: puhuttiin esimerkiksi ”jos haluamme” ja ”pystytään” ”Nyt on aivan väistämättä priorisoitava”. Samoin pysäyttämispuheessa toimet ilmastonmuutoksen pysäyttämisen eteen esitetään välttämättömyyksinä, ”täytyy”, ”on selvää”, ”ihan kiistaton”, joista ei yksinkertaisesti voida luistaa.

Seuraavassa kappaleessa esittelen retoriikkaa, joita pysäyttämispuheen vastapuolella, eli realismipuheessa käytetään perustelemaan omaa kantaa ja positiota.

5.2. Realismipuheen retoriikkaa

Realismipuhe toimii vastakkaisena ilmastonmuutoksen pysäyttämispuheelle.

Asettuessaan pysäyttämispuhetta vastaan, realismipuhe imaisee sisäänsä myös käsityksen siitä, ettei ilmastonmuutosta pystytä realistisesti pysäyttämään. Myös ajatus siitä, ettei mitään pysäytettävää välttämättä ole olemassakaan voidaan myös nähdä sisältyvän realismipuheeseen.

OTE 1.

*1.Arvoisa puhemies! Olen ihan samaa mieltä kaikkien puhujien kanssa siitä, 2.että me olemme saaneet vakavat varoitukset ympäristön saastumisen ja 3.päästöjen vuoksi, mutta täällä on useissa puheenvuoroissa sivuttu sitä asiaa, 4.että meidän pitäisi vähentää päästöjä reilussa kymmenessä vuodessa 45 5.prosenttia maailmanlaajuisesti. Suomen osuus on siitä alle promillen luokkaa, 6.eli vaikka me laittaisimme tänään Suomen kiinni — en tarkoita sitä, että 7.meidän ei tarvitse jatkaa tätä hyvää työtä — niin edelleen se tavoite on lähes 8.saavuttamatta. Elikkä meidän pitäisi nyt ottaa ne keinot käyttöön, mitä me 9.voimme ottaa, ja esimerkiksi EU:n puheenjohtajakaudella painostaa muita 10.EU-maita tekemään oma osuutensa. Puola, Romania — heillä on valtavat 11.päästöt meihin verrattuna, ja siitä huolimatta me otamme heidän taakkansa 12.kannettavaksi. Toinen, mikä vaikuttaa luonnon monimuotoisuuteen ja 13.ympäristönsuojeluun, on ihmisten räjähdysmäinen kasvu muun 14.muassa Afrikassa ja Intiassa — olen tästä usein täällä puhunut, mutten ole 15.koskaan saanut vastausta siihen, keskusteleeko Suomi kansainvälisissä 16.pöydissä tästä asiasta — koska mitä enemmän ihmisiä, sitä enemmän tilaa 17.vaaditaan. **Semmoista hokkuspokkuskäsitettä ei tule olemaan, [Puhemies 18.koputtaa] jolla se estetään, jos ihmisten määrä ei siellä vähene.***

Leena Meri, (ps), Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Puheenvuoron alussa on nähtävissä, miten puhuja myöntää ilmastonmuutoksen olemassaolon ja myöntää myös sen, että joitain toimia asian eteen on tehtävä. Rivistä 5 lähtien puhuja kuitenkin osoittaa ilmastonmuutoksen pysäyttämisen mahdottomaksi ja hyökkää siten pysäyttämispuhetta vastaan. Mahdottomuuden totuus häivytetään muiden aiheuttamaksi ongelmaksi, ei puhujan henkilökohtaiseksi mielipiteeksi. Ongelma pitää puhujan mukaan sisällään myös muita ratkaisemattomia kysymyksiä, tämä on luettavissa rivien 13-18 viittauksessa väestönkasvuun. Realismipuheessa tosiasiat todetaan, mutta niissä keskitytään lähinnä tosiasioiden ja tehtyjen toimien väliseen realistiseen arviointiin ja yleensä tehdyt tai tehtäväksi suunniteltavat toimet nähdään auttamattoman riittämättöminä (rivi 7-8,) tai muuten järjettöminä, kenties jopa sosiaalisesti epäoikeudenmukaisina, talouden ja tulevaisuuden kannalta mahdottomina ja yleisen edun vastaisina.

OTE 2.

1.Toivon hartaasti, että me pysymme keskustelussa siinä oikeassa 2.mittasuhteessa, mikä Suomelle kuuluu. Ilmastopäästöt, Suomen 3.kasvihuonepäästöjen osuus koko maailman vastaavasta luvusta on hieman yli

4.promille, elikkä kuten tässä **moni on jo todennut ja olen julkisuudessakin**
5.**saanut lehdistä lukea ja televisiosta ja radiosta kuullut ja nähnyt, niin**
6.**todellakin meidän on omat mittasuhteemme tiedettävä. Meillä itsellämme on**
7.**kaikki mahdollisuudet hoitaa ilmastopolitiikka viisaasti. Linaan arvostetun**
8.**ilmastoasiantuntijan Petteri Taalaksen kannanottoa. Hän totesi, että**
9.**todellakaan maailmanloppu ei ole tulossa eikä ole lähelläkään. Hänen**
10.**suhtautumistapansa asiaan on realistinen, ja niin se olla pitääkin. Meidän**
11.**ilmastopäästömme vähenevät pikkuhiljaa koko ajan, menemme eteenpäin.**
12.**Äkillisiin muutoksiin ei edes ole mahdollisuuksia, mutta tärkeintä on, että**
13.**suunta on oikea, pidämme järjen päässä ja pidämme talouden kunnossa. Se**
14.**on ainoa mahdollisuus mennä eteenpäin.**

Hannu Hoskonen (kesk.), Ilmastovuosikertomus 2019.

Otteessa 2. puhuja haluaa nostaa esiin tunnettuja ja tiedettyjä realistisia tosiasioita, kuten mittasuhteet, jotka eri medioiden kautta meille on esitetty ja yleisesti tiedossa ja sen, miten asiantuntijoidenkaan mukaan maailmanloppua ei *todellakaan* ole tulossa eikä se *ole lähelläkään*. Siksi pysäyttämistoimiin ryhtyminen kovin laajamittaisesti ei ole mitenkään perusteltua. Asioita realistisesti tarkastelemalla ja pikkuhiljaa *oikeaan suuntaan* menemällä voidaan *pitää järki päässä* ja hoitaa asia *viisaasti*. Näin ollen puhuja identifioi itsensä järjellä ja realismilla varustetuksi ihmiseksi. Kulttuurisesti maalaisjärkisyys ja jalat maassa kulkeminen on suomessa arvostettua ja tähän liitetään usein myös ajatus rehellisyydestä ja rehtiydestä. Realismipuheessa puhujat asettuvat pysäyttäjien vastineeksi tuoden esiin pysäyttämistoimien mahdottomuuden, mutta myös niiden ilmiselvän, todennetun järjettömyyden. Otteessa 2 korostuu, miten järki ja järkevä suhtautumistapa konstruoidaan vastakohtaksi hätiköinnille.

OTE 3.

1.--- että tämä ei ole haihattelua. Mutta vähintään tästä puuttuu suhteellisuuden
2.taju. **Suomi ei ole umpiossa. Mitä me haluamme ratkaista? Mitä me**
3.**haluamme ratkaista, sitä pitää aina kysyä. Jos me haluamme pysäyttää**
4.**1,5 asteeseen — tämä 1,5 astetta on se tavoite — niin silloin me emme ole**
5.**umpiossa. Vaikka EU:n, siis Euroopan CO₂-päästöt olisivat nolla, niin**
6.**mikäli nykyinen väestönkasvu jatkuu, mikä on lopputulos? Eli jos me**
7.**haluamme tehdä vaikuttavaa politiikkaa, se tarkoittaa sitä, että meidän pitää**
8.**saada väestöräjähdyks pysäytettyä. Meidän täytyy väestöräjähdyks saada**
9.**haltuun. ---**

Laura Huhtasaari (ps), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Otteessa 3. puhuja määrittelee ilmastonmuutoksen ongelmaa kokonaan uudelleen. Puhuja puhuu tosiasiana, miten ilmastonmuutoksen torjunnassa on loppujen lopuksi kyse väestönkasvun hillinnästä. Puhuja siis ikään kuin viittaa toimien hankaluuteen ja mahdottomuuteen. Lisäksi puhuja osoittaa, miten keskustelun aiheena oleva asia on itse asiassa ongelman ytimen kannalta täysin turha. Puhuja puhuu väestöräjähdyksestä korostaakseen ongelman tuhoisuutta sekä suuruutta. Kenties myös sen hallitsemattomuutta. Määrittelemällä ongelman uudelleen ja vertailee sitä toiseen, tarkoituksensa kannalta sopivaan kohteeseen (vrt. Potter ym. 1991, 341), kenties hallitsemattomampaan ja maamme ulkopuolella olevaan ongelmaan, väestön liikkakasvuun ja vahvistaa siten järjettömyyttä ryhtyä suuriin ilmastonmuutoksen pysäyttämistoimiin.

Analysoin puheenvuoroista puhetyypit, joiden avulla pystyin luokittelemaan suurta aineistomäärääni hallittavampaan kokonaisuuteen. Puhetyyppien avulla pystyin asemoimaan puhujan ja löytämään tälle eräänlaisen toimijaposition, jonka kautta ymmärsin hänen tuottamaansa puhetta. Puhetyyppi siis kuvaa puhujan asemaa suhteessa ilmastonmuutokseen. Puhetyypit muodostivat luokittelun, joiden sisältä pystyin tulkitsemaan erilaiset diskurssit.

5.3 Ilmastonmuutoksen pysäyttämispuheessa ja realismipuheessa käytetyt diskurssit

Luokittelin aineistosta puheessa käytettävät diskurssit *humanistiseksi diskurssiksi, oikeudenmukaisuutta suomalaisille - diskurssiksi, edelläkävijyydiskurssiksi ja talouden tuho- diskurssiksi*. Nämä diskurssit muodostuivat tietynlaisesta puheesta ja puheen teemoista.

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 1) olen kirjannut tiivistetysti esiin aineistosta tulkitsemani argumentaatiopositiot, niissä käytetyt diskurssit sekä ne teemat, joiden avulla olen diskursseihin päätenyt. Taulukon jälkeen käsittelen lyhyesti, aineiston kanssa vuoropuhelua käyden, erikseen kutakin esiin tulkitsemaani diskurssia ja niiden ilmenemistä sekä sitä, millainen merkitys diskurssissa ilmastonmuutokselle luodaan.

Eri diskursseja käytetään yhdessä puheenvuorossa moniakkin. On myös mahdollista, että puheenvuorossa puhuja asettuu molempiin argumentaatiopositioihin puheenvuoron kuluessa. Kyseessä ei olekaan pysyvä rooli ja siinä käytetty diskurssi, vaan rooleja ja diskursseja vaihdellaan omaa tarkoitusta ajaessa niin, että se palvelee ajettua asiaa. Esimerkiksi seuraavassa otteesta puhuja asemoituu sekä realismin argumentaatiopositioon ja käyttää tässä mm. oikeudenmukaisuus ja talousjärjendiskurssia. Puhuja kuitenkin asemoituu puheenvuoron lopussa ilmastonmuutoksen pysäyttämispuheen positioon ja käyttää humanistista diskurssia. Kutakin diskurssia ja positiota vaihdellaan oman tavoitteen ja tarkoituksen mukaan. Valinnoilla synnytetään vaikutelmaa ja luodaan merkityksiä, joita halutaan.

*”--- siis me, jotka käytämme sitä vähiten, olemme ottaneet kantaaksemme muiden EU-maiden taakan. (oikeudenmukaisuutta suomalaisille - diskurssi) Tästä kansalaiset ovat vihaisia. Miksi me maksamme tällaisia laskuja? Miksi siellä maassa saa edullista sähköä? Miksi me joudumme maksamaan heidän laskujaan meidän sähkölaskuissamme? (oikeudenmukaisuutta suomalaisille - diskurssi) Täällä sanottiin, että ei saa laittaa asioita vastakkain, mutta tätä kauttahan ne tulevat vastakkain, koska jokainen ihminen elää arjessa ja miettii, että hei, miten pääsen autolla töihin, harrastuksiin, miten elän, miten voin ostaa ruokaa. --- (oikeudenmukaisuutta suomalaisille- diskurssi) Se on ihan loistava idea, että sanotaan, että osta suomalaista, ja niin minä aina itsekin ostan, jos vain pystyn, mutta kaikilla ei ole siihen varaa. Ja meidän pitäisi miettiä sitten, miten me saisimme sitä tuotantoa ja suomalaisia tuotteita halvemmaksi --- Meillä on ihan oikeasti, aidosti tosi paljon keinoja, mutta niitä ei ole haluttu kuunnella, kun on vain haluttu sanoa, että te olette ääriajattelijoita, että te vähättelette tätä ongelmaa. Siitähän ei ole kysymys vaan **oikeudenmukaisuudesta ja realismista** ja siitä, että minä haluan ne keinot **sinne, missä ne aidosti ja oikeasti vaikuttavat, että lapset ja lapsenlapset saavat täällä elää ja täällä on jonkinlainen ilmasto jäljellä.** ---” (humanistinen diskurssi)*

Leena Meri (ps). Ilmastovuosikertomus 2019.

Diskurssit ja positiot eivät siis ole lukittuja ja toisiaan poissulkevia. Kuten tavallisesti, diskursseja käytetään tarkoituksenmukaisesti ja se erityisesti kiinnostaa minua tutkiessani poliittisia puheita. Poliitikassa puheella luodaan merkityksiä, joiden pohjalta rakennetaan politiikkaa ja ennen kaikkea todellista elämää, ihmisten arkea hyvinkin konkreettisesti. Olemme äänestäneet päättäjät, joiden luoman todellisuuden seurauksia me elämme. Se, millaisilla merkityksillä kansalaisten enemmistöjä taivutellaan oman näkemyksen taakse, on merkitystä kaikelle toiminnalle ja elämälle, viimeistään edustuksellisen demokratian kautta. Poliitikkojen on varmistettava äänestäjien suosio vähintään neljän vuoden sykleissä.

Seuraavassa siis esittelen tulkintaani aineistosta diskurssien välityksellä. Diskursseihin painottuvan kappaleen jälkeen käyn läpi tarkemmin tutkimukseni tuloksia, eli esittelen argumentaatiopositioiden avulla sitä vaikutusta, jonka tulkiten eduskunnan ilmastonmuutoksesta puhumisella olevan lasten oikeuksien kannalta.

Diskurssi	Argumentaatio-positio	merkit ys	Teemat
humanistinen diskurssi	ilmaston-muutoksen pysäyttäjä	tulevaisuus, vastuu, pakko,	tulevaisuus, globaali vastuu, reiluus
oikeudenmukaisuutta suomalaisille - diskurssi	realisti	kansallinen oikeudenmukaisuus, arki tässä hetkessä	sosiaalinen oikeudenmukaisuus, kansallinen
edelläkävijyys-diskurssi	ilmaston-muutoksen pysäyttäjä	Vientituote, kannattavaa, mahdollisuus	edelläkävijyys, mallin antaminen muille, muiden opastaminen, globaali, mahdollisuus taloudelle, innovaatiot
talouden tuho - diskurssi	realisti	taloudellinen uhka, kilpailukyky	uhka taloudelle, kilpailukyyn menetys, Suomi pieni tekijä, järki, maalaisjärki, suhteellisuus

Taulukko 1. Diskurssiensuhde argumentaatiopositioon.

5.3.1 Humanistinen diskurssi

Humanistinen diskurssi sijoittuu ilmastonmuutoksen pysäyttämisen argumentaatiopositioon. Humanistiseen diskurssiin tulkitsin kuuluvaksi puheet, joissa ilmeni vastuullisuuteen, oikeudenmukaisuuteen, tulevaisuuteen liittyvät teemat. Humanistinen diskurssi muotoutui pääasiassa sanoista oikeudenmukaisuus, vastuu, reiluus ja tulevaisuus, etenkin globaali vastuu, jota erityisen mielenkiintoisesti käytettiin kuitenkin perustelemaan sekä realismi – että pysäyttämispuhetta. Ilmastonmuutosta pysäyttävässä roolissa humanistinen diskurssi avautui globaalin yhteisvastuun käsitteeseen, kun taas realismipuheessa humaanius pysytteli valtion rajojen sisällä. Ilmastonmuutoksen vaikutusten uskottiin olevan globaalisti hyvin suuria.

Tässä diskurssissa ilmastonmuutos rakentui ”*kohtalonkysymykseksi*” ja kyse ei ollut sen vähemmästä, kuin ”*tästä planeetasta ja sen tulevaisuudesta*”. Lasten oikeuksien näkökulmasta diskurssin puhe rakentaa juuri sellaista ymmärrystä ilmastonmuutoksen vaikutuksista, joiden mukaan myös tulevaisuuden lasten oikeuden ovat uhattuna. Diskurssissa on tulkittavissa myös huoli siitä, miten oikeuksia tulevaisuudessa turvataan sekä keskustelua, jonka voidaan ajatella nostavan esiin kysymystä siitä, kenen vastuulla oikeuksienturvaaminen olisi. Ilmastonmuutoksen pysäyttämistä puhuttiin myös ”*taklaamisena*” ja puheen myötä muodostui ilmastonmuutoksen merkitykseksi erittäin vahvasti vastuukysymys.

*”--- on kyse ihmiskunnan ja koko planeetan elinmahdollisuuksista ---
Kyse ei ole poliittisesta taistelusta, ei maineesta tai suosioista vaan
yhteisestä kamppailusta elinkelpoisen planeetan puolesta. Jos emme siinä
onnistu, olemme kaikki häviäjiä ---”*

Krista Mikkonen (vihr.), Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta,
esittelypuheenvuoro.

Aineisto- otteessa käytetään sanaa kamppailu, jolla yleisestikin on viitattu lajien selviytymiseen. Kyseessä on selvästi vakava tilanne, Kielitoimiston verkkosanakirjan mukaan sanaa kamppailu käytetään usein yhteydessä *kuolinkamppailu*. Kamppailu-sanaa käyttämällä puhuja tuottaa selkeästi mielikuvaa tilanteesta, jossa on asetettava itsensä likoon, uhrauduttava ja kestettävä, mutta myös luo myös mielikuvan vahvimasta voittajana ja siksi mielestäni myös tavallaan haastaa mukaan kokeilemaan.

Pysäyttämispuheessa nostetaan usein esiin globaali vastuu, joka aineistossa tarkoittaa vastuuta koko maailmasta ja koko maailman huono-osaisimmista. Vastuu tarkoitti ylikansallista käsitystä yhteisvastuusta. Tällaiseen ajatteluun liitettynä lasten oikeudetkin nähtäisiin globaalina vastuuna, Meillä ei siis olisi ainoastaan vastuu tämän hetken ja oman maan lasten oikeuksien toteutumisesta. Käsitystä globaalista vastuusta ilmaistiin mm. ilmaisulla ”*mikä suomelle kuuluu*” eli asia esitettiin ehdottomana ja kiistämättömänä. Jonakin, mikä kuuluu hoitaa ja samalla ilmaisulla kuitenkin myös osoitettiin, ettei enempää olla vaatimassa, kuin se osuus, joka kuuluu. Vastuullakin on siis olemassa rajat.

*”--- Kaikki tämä on tehtävä reilulla tavalla, niin etteivät köyhimmät
ihmiset joudu ilmastonmuutoksen torjunnan maksajiksi — eivät Suomessa*

eivätkä maailmalla. ---”

Krista Mikkonen (vihr.), Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta, esittelypuheenvuoro.

” --- Tiedämme, kuinka ilmastonmuutos aiheuttaa ilmastopakolaisuutta. Ihmisten elinmahdollisuudet kapenevat, köyhyys ajaa pakolaisuuteen. ---”

Veera Ruoho (kok.), keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Koska diskurssin puitteissa käsitys ilmastonmuutoksesta oli globaalissa yhteisessä vastuussa, näkyi aineistossa myös ymmärrys siitä, miten eri asiat ovat voimakkaasti yhteydessä toisiinsa. Tämän yhteyden osoittamisella ja sen tuomien seikkojen esiin nostamisella puhujat osoittivat, ettei maapallolla eletä yksin ja samalla esitettiin muita poliittisesti paljon puhetta nostattavia ja ongelmaksikin koettuja asioita esiin ja ikään kuin tarjottiin ilmastonmuutoksen torjuntatoimiin ryhtymisellä ratkaisuja myös näihin toisiin, ongelmiksi koettuihin asioihin, kuten maahanmuuttoon ja pakolaisuuteen. Puhuja käyttää myös sanaa ”*tiedämme*”, joka viittaa yleisesti tunnettuun tietoon ja siksi on myös kiistämättömältä tuntuva totuus. Me- muotoa käyttämällä asiasta tehdään yhteistä ja siten vastuu jaetaan kuuluvaksi jokaiselle. Tulkintani ymmärrän sopivaksi ajatukseen siitä, että globaalin vastuuntunto pitää sisällään toiveen tai ymmärryksen, että ulotamme vastuumme teoistamme paitsi koskemaan kaikki maailmassa asuvia, myös tulevaisuudessa maailmassa asuvia ja olisimme ilmastoasioissa vastuullisia kokonaisuudessaan ja kaikki yhdessä (kts. Ahokas ym. 2005, 125: Birnbacher 2001).

*” -- On tärkeää, että käymme tätä keskustelua nimenomaan yhdessä. Ja minkä takia ympäristöstä pitää pitää huolta? **Se ei ole lahja meidän menneiltä sukupolvilta, vaan se on lainaa tulevilta.** ---”*

Leena Talvitie (kok.) keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta

Aineisto- otteissa on selkeää, että vastuu tulevasta on meillä ja vastuuta korostetaan puhumalla siitä, miten ympäristö on meillä ”*lainassa*” ja lainatusta asiasta tulee aina pitää hyvin tarkasti ja hyvin huolta.

Pysäyttämispuheen humanistisessa diskurssissa pyritään nostamaan esiin, että maapallon hyvinvointi, oikeudenmukaisuus ja reiluus ovat ylikansallisia asioita. Meidän kuitenkin tulisi siksi kantaa vastuuta globaalilla tasolla ja vaade tähän nousee ihmisoikeuksista. Todellisuudessa tämä tarkoittaa vastuun kantamista tuntemattomista myös tulevaisuudessa. Tässä ajattelussa tulisi lähteä siitä, että osaamme erotella ihmisten

tarpeet ihmisten haluista ja turvata perustarpeet. Vastuun kantaminen tarkoittaa sitä, että vastuu kannetaan kansallisilla teoilla ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Se tarkoittaa myös, että varmistetaan globaalisti vastuun oikeudenmukaisuus siten, että ne joilla on varaa, historiallinen vastuu ja parhaat edellytykset turvata ihmisten tarpeet, ovat valmiita rahoittamaan ja tukemaan sopeutumista ilmastonmuutokseen. (vrt. Gough 2017, 59- 60.) Pysäyttämispuheen diskursseissa syy seuraussuhteet nähtiin kauemmas ja ymmärrettiin, että se, mitä tapahtuu toisella puolella maapalloa, vaikuttaa myös meidän arkeemme.

Humaanissa diskursseissa korostetaan myös tulevaisuutta sekä tulevia sukupolvia. Aineistossa löytyy esimerkkejä siitä, miten vastuun ja toimien seurauksien pohdinnan osoitetaan ulottuvan tulevaisuuteen ja tuleviin sukupolviin. Lasten oikeuksien sopimuksen sisällön voi tiivistää veloitteeksi turvata lapsille ja nuorille osuus yhteiskunnan voimavaroista ja taata lasten oikeus suojeluun, turvaan ja osallisuuteen itseään koskevissa päätöksissä. (Hakalehto-Wainio 2013, 35–36.)

*” --- Tämä sali voi aika harvoin vaikuttaa siihen, mitä on tapahtunut eilen tai toissa päivänä, aika vähän siihenkään, mitä tapahtuu tänä vuonna, **mutta meillä on aika iso vastuu siitä** — kun nyt on puhuttu lasten kokemista uhista — **minkälainen maailma on 20 vuoden päästä, kun tämän päivän teinit lähestyvät keski-ikää.** Sen maailman osalta ehkä suurin yksittäinen kysymys on se, kuinka monet miljoonat ihmiset joutuvat jättämään kotiseutunsa ilmastonmuutoksen, aavikoitumisen, merenpinnan nousun takia. --- ”*

Kai Mykkänen, sisäministeri. Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta

Vastuun aikaikkunaa on venytetty aineisto - otteessa 20 vuoteen. 20 vuotta sisältää ajan, jolloin omat jälkeläisemme elävät ja ovat olemassa. 20 vuotta on vielä aika, johon kuvittelukykyämme käsityskykyimme suhteellisen helposti yltää. Lähin sukupolvi on se, josta yleisimmin kyetään olemaan huolissaan ja josta voidaan kokea vastuuta. (Ott ja Skrimshire 2010, 5.)

Ilmastonmuutoksen suhteen nuoret ovat olleet aktiivisia toimijoita ja vieneet viestiä päättäjille mm. ilmastolakkoilulla. Humanistisessa diskursseissa tämä asia nostettiin usein esille. Nostaessaan lasten ja nuorten oikeuksia esille, puhujat paitsi käyttivät vetoavaa retoriikkaa, myös toivat keskusteluun lasten oikeudet.

*”---Uskon, että myöskin ne nuoret, jotka seisoivat tuolla rapuilla, itse asiassa ovat siitä (keskustelunaloitteesta) tyytyväisiä, koska **heidän suurin huolensa on se, että me emme ole kartalla, että me emme ole oivaltaneet, että tässä ei ole kysymys vaan siitä, mikä on välttämätöntä, jotta maapallo voisi pelastua ja jotta heillä olisi tulevaisuus.** ”*

Eva Biaudet (r), keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Lasten ja nuorten tulevaisuuteen kohdistuvassa puheessa asiaa tuotiin esille henkilökohtaisena ja sen vuoksi lähelle tulevana ja vetoavana. Siinä usein myös esitettiin asia selkeästi omana mielipiteenä. Tulevaisuus näyttäytyi mm. ”uskon” asiana. Samalla se kuitenkin on asia, jonka perusteella ”meidät arvioidaan” tai peräti joiden mukaan me itse voimme myöhemmin arvioida omia toimiamme.

*”Arvoisa puhemies! **Meidän sukupolvemme tosiaan arvioidaan sen perusteella, miten onnistumme ilmastonmuutoksen hillinnässä. Meistä riippuu, jääkö jälkeemme jotain muutakin tuleville sukupolville kuin vain mielenkiintoisia raunioita. ---.** ”*

Jyrki Kasvi (vihr), keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Aineisto- otteessa puhutaan siitä, miten tulevaisuus ”riippuu” meistä. Riippuvuus sana on mielenkiintoinen sana, jota aikoinaan hoivaan keskittyvässä tekstissäni pohdin paljonkin. Riippuvuus – sanaan liittyy sisäänrakennettuna käsitys siitä, miten olemme sidoksissa toisiimme ja miten siksi kaikki omat toimmemme vaikuttavat itsemme lisäksi myös muihin ja päinvastoin.

Me- muotoa käyttämällä diskurssissa luotiin selkeästi ja painokkaasti mielikuvaa siitä, että lastemme ja nuortemme tulevaisuus on nimenomaisesti asiasta keskustelevien käsissä. Puheen parrella myös aseteltiin vastuu jälkipolvista ja tulevaisuudesta kokonaisuudessaan aiheesta keskustelevien käsiin.

*”--- Ilmastonmuutoksessa **ei ole kyse mistään pienemmästä asiasta kuin siitä, miten me varmistamme, että tämä pallo säilyy elinkelpoisena heille, jotka ovat täällä meidän jälkeemme, ja meillä on todella vähän aikaa.**---*”

Emma Kari (vihr), keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Vastuun antamisen jälkeen, punnitaan se, kenestä on kantamaan ja ottamaan vastuuta ja kenessä löytyy humaaniutta ja kenessä ei. Vastuuseen tarttumatta jättämisellä antaa siis

tavallaan myös viestin siitä, ettei tulevaisuudella ja tulevilla sukupolvilla, lapsilla ja nuorilla, ole väliä.

Tieteeseen liittyviä pontimia ja todistuksia sille, miten väistämättömästä faktasta on kyse ja miten oikeudenmukaisuus vaatii toimimista ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi, käytettiin myös perustelemaan vastuuta. Ilmastonmuutos ja sen vaatimat toimet osoitetaan tieteellisenä faktana ja silloin vastuukin perustuu tietoon tulevaisuudesta. Vastuun väistämisestä tulee siis vaikeampaa tai ainakin vähemmän hyväksyttävää. Mikäli meillä on tieto, että ilman pysäyttämiseen tähtäviä toimia, saatamme elämän maapallolla vaaraan, on erittäin vastuutonta toimia muutoin.

*”--- Noin vuosi sitten **15 000 nobelistia ja biotiedemiestä antoi maapallolle toisen varoituksen. Ensimmäinen varoitus annettiin 25 vuotta sitten. Kymmenentuhannet kasvi-, eläin- ja hyönteislajit ovat kuolemassa maapallolla sukupuuttoon. Jos koko maailmassa kulutettaisiin yhtä paljon kuin me suomalaiset, me tarvitsisimme kaksi ja puoli maapalloa — ei tämä yksi riittäisi, me olemme niin kovia luonnonvarojen kuluttajia ja saastuttajia. Eli meidän on esitettävä vakava kysymys nyt myöskin itsellemme: mitä me aiomme tehdä?---***”

Pertti Salolainen (kok.), Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Aineisto- otteessa korostetaan myös Suomalaisten velkaa asian suhteen. Velka voidaan nähdä myös vastuuna siitä, että asia hoidetaan kuntoon. Harrison ja Melville (2012, 128) esittävät vastuuseen liittyvänä aspektina ekologisen velan ja sen, että hyvinvoivat valtiot ovat saavuttaneet hyvinvointinsa riistämällä luontoa ja usein myös tuhoamalla luontoa köyhemmistä maista. Tämän ajattelun myötä näillä valtioilla on myös isompi vastuu maksaa velkansa takaisin ja toimia ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi. Aineisto- otteessa myös osoitetaan oman toiminnan seuraukset, eli vastuu syntyy omien, aiemmin ja nyt, tehtyjen valintojen kautta ja nyt on aika maksaa velkaa takaisin ja kantaa vastuu, aineisto lainaten ”vastuu on käsissämme”.

*” --- Lienee todennäköistä, että **Suomelle vakavimmat uhat ovat epäsuoria heijastusvaikutuksia** muuttuvan ilmaston moukaroidessa sille haavoittuvampia yhteiskuntia ja alueita. On **huolehdittava, että suomalainen yhteiskunta on kauttaaltaan varautunut ilmastonmuutoksen tuomien suorien ja epäsuorien šokkivaikutusten ja***

pysyvien häiriötilojen hallintaan.---”

Atte Harjanne (vihr.), Ilmastovuosikertomus 2019.

Tarve globaaliin näkökulmaan voidaan liittää ihmisoikeuksiin itsessään, tai kuten yllä olevassa aineisto - otteessa se voidaan liittää kansallisestikin ymmärrettyihin tai toteutettuihin ihmisoikeuksiin, joiden turvaaminen myös käy mahdottomaksi, ellei toimiin ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi ryhdytä.

Diskurssissa puhutaan myös siitä, että tämä tarkoittaa varsin kokonaisvaltaisia toimia ja jopa rakennemuutoksista ja ajattelutavan muutoksista, joita tarvitaan ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi. Ilmastonmuutosta voidaan todellakin pitää kriisinä, joka koskettaa koko globaalia järjestelmää ja sivilisaatiota (Loftsdóttir ja Jensen 2014). Tämän rinnalla aiemman diskurssin puhe, jossa ”ilmastonmuutos hoituu siinä sivussa” vaikuttaa varsin erilaiselta. Siinä missä järkipuheessa ilmastonmuutoksen hoitaminen osoittautui melko helpoksi pikkupuuhaksi, näyttäytyy se tässä diskurssissa olevan paljon suurempi työmaa.

”--- Ja koska ilmastonmuutos muuttaa kaiken, meidän on väistämättä muutettava kaikkea tapaamme tuottaa, kuluttaa ja liikkua.---”

Touko Aalto (vihr), Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

”--- tärkein ja kauaskantoisin keskustelu. Tarvitaan ekologinen rakennemuutos. Sen ekologisen rakennemuutoksen on oltava samaan aikaan reilu ja oikeudenmukainen.”

Pekka Haavisto (vihr.) Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Kokoavana ajatuksena diskurssille on, että ”meidän kaikkien pitää tehdä paljon enemmän”. Puhe rakennemuutoksesta tuntuu silti vielä kovin kaukaiselta, kun miettii, että samaan aikaan, vastapuolella, eli realismipuheen positiossa kysellään ”millä kykenemme korvaamaan” asioita, joista nyt pitäisi luopua tai joihin tarvittaisiin muutoksia. Puheet rakennemuutoksesta voi nähdä tärkeänä ymmärryksenä siitä, että ilmastonmuutoksen hillintä vaatii kaikkien politiikan ja elämänalojen läpäisemistä ympäristöajattelulla ja jokaisen tulee toimia omilla keinoillaan ilmastonmuutosta hillitäkseen. (Melanen ja Mickwitz 2011, 146–147.)

Puheessa pyritään korostamaan sitä, että edessämme on tilanne, jossa entisen kaltainen ei ole enää mahdollista. Toimiin ryhtyessämme meidän olisi myös hyvä tiedostaa se, että muutos vaatii valmistelua. Diskurssissa korostuva toiminnan pakko, joka syntyy

vastuusta, asetetaan ensisijaisesti päättäjille, joiden vastuulla on johtaa muutokset ja valmistaa kansalaisia niihin.

*”--- Meidän päättäjien **on pystyttävä** muuttamaan yhteiskuntamme rakenteet --- On ajateltava isommin --- on käännettävä ajattelumme toisinpäin --- On ajateltava luovemmin --- **on pystyttävä** tekemään päätöksiä myös silloin, kun ne ovat vaikeita.---*”

Krista Mikkonen (vihr.) Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta, esittelypuheenvuoro

Päättäjille heitetään puheenvuorossa haaste tarttua vastuuseen, osoittaa kykynsä tehdä päätöksiä, ajatella luovasti, ajatella isommin ja kantaa vastuunsa väistämättömän edessä.

*”--- toisaalta meillä on poliittisia ryhmiä, jotka kieltäytyvät tekemästä mitään ilmastotoimien kiristämisiä, mitään ympäristötoimien kiristämisiä, jos ne uhkaavat millään tavoin taloudellisia ja tuotannollisia tavoitteita. **Näin se yhtälö ei toimi.** Silloin ilmasto saastuu, silloin puhdas luonto heikkenee eikä mitään tavoitteita pystytä pitämään edes nykyisellä tasollaan. **Kyllä se vaan niin on.**”*

Hanna Halmeenpää (vihr), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Kaiken aikaa humanissa diskurssissa on luettavissa ajatus keskinäisestä riippuvuudesta maapallon kaikkien ihmisten ja kansojen välillä, sekä keskinäisriippuvuus ihmisten ja luonnon välillä. Riippuvuuteen käsitteenä liittyy aina myös toisen haavoittuvuus ja toisen vastuu. Ihmisen ja luonnon keskinäisessä riippuvuudessa kummallakin on valta haavoittaa, mikä tänä keväänä on viimeisimmin saatu kokea ihan globaalisti. Lähtökohtaisesti kuitenkin vastuun huolehtia ilmastosta synnyttää ihmisen toimet, joilla se on riistänyt luontoa ja joka nyt on haavoittunut.

Keskinäiseen riippuvuuteen ja vastuuseen liitetään myös ajatus, että jos haluamme vaatia muilta, tulee meidän itse tarttua toimeen ensin. Diskurssissa korostetaan sitä, että muihin voidaan vaikuttaa vain, jos pystymme näyttämään, että toimimme itse. Tällä tavoin uskotaan voitavan myös vedota muihin ja saada muut toimimaan yhteisen asian eteen.

*”--- me **emme voi vaatia keneltäkään yhtään mitään, jos me emme itse tee sitä.** Sen vuoksi meidän on **itse tartuttava tähän asiaan, oltava***

*esimerkillisiä, mikä antaa meidän äänenpainollemme ihan toisenlaisen merkityksisällön kuin se, että me vain vaadimme ja sanomme, että te olette suurimpia saastuttajia, **mehän ei tehdä tässä mitään, mutta hoitakaa te tämä homma, niin mekin tästä selviämme.** Siinä mielessä keinojen täytyy olla sen kaltaisia, että kyllä, vaadimme muilta, mutta vaadimme itseltämme ensimmäisenä. ”*

Kimmo Kiljunen (sd), Ilmastovuosikertomus 2019.

Osaltaan tämä tuo mieleeni varsin kristillisenkin käsityksen siitä, miten ensin tulee tarkastella omaa toimintaansa tai miten tulisi tehdä toisille sitä, mitä toivoo toisten tekevän itselleen. Toisaalta diskurssissa osoitetaan vaara, että ellemme toimi, me itse olisimme paheksuttuja ”*vapaamatkustajia*”.

Humaanissa diskurssissa ilmastonmuutoksen pysäyttämistä tehdään vahvasti vastuukysymys. Siinä ilmastonmuutoksesta muodostetaan merkityksellinen erityisesti tuleville sukupolville, olkoonkin, että nuo tulevat sukupolvet koskettavat edelleen lähimpiä sukupolvia.

Seuraavassa diskurssissa vastuuta kavennetaan globaalista näkökulmasta kansalliseen vastuuseen ja poliitikkojen vastuuseen lähinnä omista äänestäjistä.

5.3.2 Oikeutta suomalaisille - diskurssi

Oikeutta suomalaisille - diskurssia käytettiin realismipuheessa erityisesti humanistisen diskurssin vastinparina. Diskurssiin tulkitsin kuuluvaksi puheet, joissa nostettiin esiin kansallista sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja sitä, että suomi tehnyt asiassa osuutensa. Tämän diskurssin katsoin muodostuvan pääasiallisesti sanoista kansallinen oikeudenmukaisuus, kansallinen reiluus, oman maan kansalaisista huolehtiminen. Näitä heijasteltiin puhumalla taakasta, siitä miten Suomi tehnyt osuutensa ja ilmastotoimien haitallisista vaikutuksista tavallisen ihmisen elämään. Diskurssissa korostui myös oikeudenmukaisuuden taloudellinen puoli. Diskurssissa maailma jaoteltiin aika selkeästi meihin ja muihin. Suomalainen identiteetti näyttäytyi vahvana juuri tämän jaottelun kautta ja korosti siksi ryhmien välistä vastakkainasettelua (vrt. Liebkind 2018, 28). Ilmastonmuutoksen vaikutuksia ei kenties pidetty kovin merkittävänä ainakaan

suomalaisen näkökulmasta. Suurempana muutosta aiheuttavana tekijänä katsottiin olevan ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävät toimet.

Tässä diskurssissa ilmastonmuutos rakentui ”*taakaksi*” ja kyse ei ollut sen vähemmästä, kuin *rahan uusjaoksi*, ”*toivioajatteluksi*” ja ennen kaikkea kalliiksi kansalaisille. Diskurssissa ilmastonmuutoksesta luotiin kuvaa taloudellisena ilmiönä ja ilmiönä, jonka suhteen Suomi voi katsoa tehneensä jo osuutensa ja kuinka enempiin toimiin ei tulisi ”*ryynnätä*”. Ehkäpä ilmastonmuutoksen olemassaoloon tai sen pysäyttämistarpeeseen ei ihan jaksettu uskoa ja toisaalta ajateltiin myös, että se ei missään nimessä ole yksin Suomen tehtävä, sillä vahvana oli käsitys siitä, että muut ”*vapaamatkustavat*” suomalaisten hyvillä teoilla ja käärivät hyödyt. Vapaamatkustajuuteen voi katsoa liittyväksi myös ajatuksen vastavuoroisuudesta, joka tarkoittaa sen suhdetta, mitä koetaan annettavan ja saatavan siitä vastineeksi. Tässä diskurssissa tässä vallitsee selvästi epätasapainoa ja siksi myös epäoikeudenmukaisuuden kokemusta. (Kts. Julkunen 2018, 103.) Tässä diskurssissa myös lasten oikeuksien voi katsoa olevan tiukasti sidottu kansallisvaltioihin. Huoli lasten oikeuksista ja lasten tulevaisuudesta liittyy diskurssissa vahvasti kansalliseen tasoon.

Oikeudenmukaisuuteen näytti kuuluvan kansalaisten keskinen taloudellinen oikeudenmukaisuus, eri alueilla asuvien keskinäinen oikeudenmukaisuus, mutta myös oikeudenmukaisuus ”*taakan kannon*” jaossa globaalisti. Suomalaisten vastuuta ”*taakan*” jaossa ei nähty yhtä suurena kuin edellisessä diskurssissa. Velka katsottiin jo pitkälti kuitatuksi ja muiden velka nähtiin huomattavasti suurempana. Puhe ”*taakasta*”, korostaa sitä, että kyseessä on ylimääräinen huoli ja vaiva, jonka jakamisessa olisikin siksi oltava tarkkana. Kenellekään ei tulisi antaa enempää kannettavaksi, kuin mikä oikeudenmukaiseksi koetaan. Diskurssissa ei kuitenkaan kommentoida asiaa globaalilla tasolla. Se sivuuttaa niiden maiden näkökulman, joihin ilmastonmuutos tulee eniten vaikuttamaan, joilla ei ole resursseja sen hoitamiseen ja joiden oma vastuu ilmastonmuutoksesta on olematon.

*Olipa ilahduttavaa kuulla, että vihreät sanoivat, että kaikkien pitää tehdä osansa **eikä ole varaa vapaamatkustajiin**. Tämä on erittäin tärkeää tämän taakanjaon kannalta, koska **Suomi ei voi ratkaista yksin tätä ongelmaa**, niin kuin tuntuu välillä olevan puheissa, niin kuin sitten teidän vihreiden puheenvuoro jatkui tässä äsken, että Suomen pitää kiristää tavoitetta.*

Maapallo on ympyrä, meillä on paljon valtioita — me emme voi täällä sisäisesti ratkaista tätä koko ongelmaa.

Leena Meri (ps.), Ilmastovuosikertomus 2019.

Pääasiallisesti diskurssissa oikeudenmukaisuus käsitettiin kansallisella tasolla ja se koski suomen kansalaisia ja heidän keskinäistä oikeudenmukaisuutta. Tällainen näkemys edustaa nationalistista ideologiaa, joka rajaa ulos globaalin oikeudenmukaisuuden tai epäoikeudenmukaisuuden. Se myös oikeuttaa kansallisen protektionismin ja saattaa jopa rajoittaa ja kangistaa kuviteltua todellisuutta (Turtiainen 2017, 211.) Toisaalta apuna käytettiin myös globaalia käsitystä, mutta siitä luotiin kuvaa, jossa suomi epäoikeudenmukaisesti joutuu kantamaan taakkaa ja vastuuta ”vapaamatkustajista” ja sellaisista, jotka eivät osaansa asioissa tee. Suomalaiseen rehellisyyteen ja työteliäisyyteen tällainen vapaamatkustaminen on erityisen moraalitonta ja paheksuttavaa. Diskurssissa korostuu vahva epäluottamus siihen, että muut tekisivät osuutensa asiassa (Haaparanta 2018, 134). Luottaminen siihen, että toiset tekevät osuutensa tai huoli jonkun asian oikeudenmukaisuudesta edellyttää sitä, että tuon ”toisen” tai ”jonkun” oikeudet, osaaminen ja tarpeet tunnustetaan (Turtiainen 2017, 205) ja tässä diskurssissa näitä ei ole tunnustettu. Vain oman maan kansalaisten oikeudet ja tarpeet, ennen kaikkea talouteen liittyvät oikeudet ja tarpeet, on tunnustettu.

Realismipuheessa käytetty globaali vastuu tarkoitti, että koska vastuu ei ole yksin suomen, ei suomen kannata yksinään tehdä isoja toimia. Vastuu siirrettiin muualle, eikä katsottu oman maan olevan osa tuota globaalia, tai ainakaan ei uskottu, että pienellä maalla olisi mahdollisuuksia muuttaa suuntaa. Itse asiassa Suomen ”kiirehtiminen” tai ”kilpajuoksu” asiassa johtaisi ennemminkin siihen, että muut hyötyvät Suomen kurjistuessa.

*”--- Eli jos me Suomessa teemme toimenpiteitä, jos me **tuijotamme pelkästään meidän rajojen sisällä** tapahtuvaa metsätaloustoimintaa, metsien metsätaloustaloutta, ja jos sitä olennaisesti lähdetään vähentämään, **on aivan selvää**, että puuntuonti Venäjältä kasvaa. --- Mikä vaikutus sillä sitten on tähän ilmastoon?---*”

Petri Honkonen (kesk.), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Puheenvuoroista oli luettavissa, että pidettiin ”*aivan selvänä*” etteivät muut tee osuuttaan ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi, vaan päinvastoin, käärivät rahallisen hyödyn siitä, että Suomi toimii. Realismipuheen argumentaatioposition toimija keskittyy tässä diskurssissa olemaan kansallisesti eettinen ja huolehtimaan erityisesti oman maansa kansalaisista. Samalla tämä toimija pyrkii turvaamaan yhteiskunnan eri osat alueet ”*haihattelulta*”. Hyvinvointi käsittääkin ajatuksen paitsi hyvinvoinnin tasosta, myös siitä, miten hyvinvointi jakautuu eri ihmisten tai ryhmien kesken (esim. Gough 2017, 31). Tässä diskurssissa ~~tämän~~ hyvinvoinnin jakautumista tarkastellaan ainoastaan maan sisäisenä asiana.

*”--- En jaksa ymmärtää tällaista **toivioajattelua**, jonka tähtäimenä on **kapea-alainen oman edun tai jonkun pienen kansanryhmän tavoittelu tai peräti niin sanottu luonnonsuojelu**, josta **siitäkään ei ole tässä asiassa yhtään kysymys**.---*”

Hannu Hoskonen (kesk.), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Oikeudenmukaisuusdiskurssissa puhujat ovat erityisesti huolissaan ”*mökin mummoista*” ja vähävaraisimmista. Ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen tähtäävien toimien nähtiin kohtelevan kansalaisia maan sisällä epäoikeudenmukaisella tavalla. Monen pysäyttämistoimeksi nimetyn päätöksenteon taustalla uskottiin olevan taloudelliset motiivit luonnonsuojelun sijasta, kuten yllä olevassa otteessa ilmenee varsin selkeästi. Ennen kaikkea oikeudenmukaisuudessa kansalaisten välillä näyttäisi olevan kysymys rahasta ja mahdollisuudesta kulutukseen. Näkökulma ilmastonmuutoksen vastaisiin toimiin on se, ettei esimerkiksi menneisyydessä aiheutettuja haittoja oteta huomioon. Lisäksi ilmastonmuutoksen aiheuttamisen suhteen ei jaotella sitä, mikä syntyy välttämättömyydestä ja mikä ylellisyydestä. Monet asiat, jotka voidaan katsoa välttämättömyyksiksi, ovatkin todellisuudessa ylellisyyksiä. (Ahteensuu ja Joronen 2010, 202.)

*”--- Kysymys on ilmastonmuutoksessakin usein siitä, **kuka maksaa ja kuka hyötyy**. Jonkinlainen **rahan uusjako** on tässä kysymyksessä menossa, ja siinä pitää olla hyvin tarkka, koska **jos mennään väärällä tavalla**, niin silloin maksaja on nykyinen **haja-asutusalueella tai pienemmässä kaupungissa asuva, polttomoottoriautoa käyttävä suomalainen ja voittaja**,*

ainakin punavihreiden mallissa, olisi kantakaupungissa suuressa kaupungissa asuva henkilö, jolla on ilmainen joukkoliikenne ja joka ei sitä polttomoottoriautoa käytä, oli se sitten kiellettyä tai ei.---

Simon Elo (sin.), Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Yllä olevasta puheenvuorosta pystyn lukemaan sen, että vaikka diskurssissa vaaditaan oikeudenmukaisuutta kansalaisten kesken, sitä vaaditaan kuitenkin vain osalle kansasta. Vaikuttaisi siltä, että kaupunkilaisia oikeudenmukaisuuden ei tarvitsisi koskettaa vaan heidän ”hyötyminen” päätöksistä tarkoittaisi sitä, että asiassa on ”menty väärällä tavalla”.

Diskurssissa uskotaan tai jopa tiedetään, että edellisessä diskurssissa vaadittu globaali vastuu on jo kannettu ja lunastettu. Usko siihen, että vastuu on jo kannettu vapauttaa meidät siitä ja antaa mahdollisuuden ja synninpäästön keskittyä oman maan kansalaisiin koko maapallon sijasta.

”--- Se ei ole mielipidekysymys, onko Suomi kantanut vastuuta vai ei. Me olemme. Me olemme yksi niistä muutamasta kymmenestä maailman maasta, jotka ovat onnistuneet vähentämään päästöjään. Siitä tosiasiasta myös tämä ilmastovuosikertomus kertoo. --- Huono ilmastopolitiikka tulee kalliiksi. Edustajat Honkonen ja Adlercreutz totesivat, että ilmastopolitiikka ei kurjistaisi, mutta nyt kyllä tämän hallituksen valitsemat keinot, kuten polttoaineveron korotus, ovat nimenomaan niitä keinoja, jotka kurjistavat suomalaista taloutta ja ihmisten arkea.---”

Heikki Vestman (kok.), Ilmastovuosikertomus 2019.

Oman maan kansalaisten oikeudet ja oikeudenmukaisuus nähdään vahvasti ilmastonmuutoksen vastaisten toimien vastaisina. Diskurssissa tulkittavan käsityksen mukaan ”kovat toimenpiteet” ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi eivät olisi kansalaisten etu tai kansalaisten parasta, vaan ennemminkin kansalaisten oikeuksia ja hyvinvointia heikentäviä. Vahvana on usko, että jos kantaa enemmän vastuuta ilmastotoimista, kuin mitä oikeudenmukaisesti maallemme koetaan kuuluvan, aiheuttaa se maan sisällä taloudellisia vaikeuksia ”tavallisille veronmaksajille”.

Eli Suomi on jo ylittänyt oman osuutensa ja toimii mainiona esimerkkinä, ottaen vielä huomioon sen, että Suomessa on EU:n kylmin

*ilmasto ja välimatkat pisimmät. ---Todellakin kun kuuntelee tätä muiden puolueiden ilmastoretoriikkaa, niin tässä on nyt menossa eräänlainen **kilpailu siitä, kuka esittää kaikkein kunnianhimoisimpia vaatimuksia ilman, että kiinnostaa laskea, mitä se maksaa tavalliselle veronmaksajalle, omakotitalosujalle, autoilijalle — vai onko se niin ihanan kallista, ettei sille kannata edes hintalappua laskea?***

Laura Huhtasaari (ps.), Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Ilmastonmuutoksen itsensä aiheuttamia talous- tai hyvinvointivaikutuksia ei nosteta esiin. Sen sijaan korostetaan sitä, että ”kunnianhimoisilla” toimilla on iso vaikutus kansalaisten arkeen ja sen voi katsoa ”kurjistavan” elämää täällä suomessa, ainakin asettavan kansalaisten lompakat alttiiksi ohenemiselle. Jälleen esiin ei nosteta sitä, miten mahdollinen ilmastonmuutoksen eteneminen vaikuttaisi ihmisten talouteen.

Toisaalta, kuten seuraavassa otteessa, tiedetään ja puhutaankin siitä, että tulevaisuus tulee muuttumaan ja toimia tarvittaisiin, mutta puhuja pohtii asiaa myös äänestäjien kannalta, toimien olisi ennen kaikkea oltava kansalaisten hyväksyttävissä.

Puheenvuorosta tuli itselleni ajatus, että siinä oletetaan että kansalaiset eivät oikein ymmärtäisi ilmastonmuutoksen olemassaoloa ja sen vaatimia kovia toimia. Siinä korostetaan, kuinka tiede sanoo yhtä, mutta kansalaiset toivovat toista.

*”--- oikeudenmukaisuus ja eriarvoisuuden torjuminen — on tavattoman tärkeää. Nimittäin **kyllähän tiede kertoo**, kuinka paljon päästöjä täytyy vähentää, **tiede kertoo**, minkälaisia keinoja ja teknologioita meillä on käytettävissä, **tiede kertoo**, minkälaista talousohjausta voidaan käyttää, **mutta poliitikkojen tehtävä on tehdä toimia, jotka ovat kansalaisten hyväksyttävissä.**---*”

Kimmo Tiilikainen (Asunto-, energia- ja ympäristöministeri), Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Diskurssissa on luettavissa, miten oikeudenmukaisuus ja eriarvoisuuden torjuminen eivät aina ole sitä, että tehdään asiat, kuten tutkimuksen ja järjen perusteella olisi oikein, vaan oikeudenmukaisuus on moniulotteisempaa ja siihen liittyy osaltaan ihmisten hyväksyntä ja ajatus oikeudenmukaisuudesta. Tulkitsen diskurssiin myös liittyvän vahvasti käsityksen eri ryhmien välisestä oikeudenmukaisuudesta, niin kansan sisällä kuin erityisesti tässä, eri maiden välillä. Koettu oikeudenmukaisuus tai

epäoikeudenmukaisuus syntyy lähtökohtaisesti siitä, mitä koetaan annettavan ja mitä siitä saatavan vastineeksi ja millainen kansallinen eetos vallitsee. Esimerkiksi kohtuullisuuden ja kohtuuden eetos on Pohjoismaissa melko voimakas ja sitä pystyin lukemaan myös tämän diskurssin taustalla. (Julkunen 2018, 102-103.)

Oikeudenmukaisuutta voidaan arvioida ja tarkastella katsomalla kauas tai lähelle. Tässä diskurssissa katse on suunnattuna lähelle, niin ajallisesti kuin maantieteellisestikin.

Toisaalta myös ajatellaan, että oikeudenmukaisuuden nimissä meillä olisi myös ”oikeus” joihinkin poikkeuksiin tai jopa suuremmista toimista kieltäytymiseen. Asiassa saatetaan vedota suomalaiseen ilmastoon, suomalaiseen talouteen tai tapaan ja perinteisiin tai erilaisiin tosiasioihin. Kansallisen edun nimissä tietenkin.

*”---Siis totuushan on se, että turve uusiutuu koko ajan, hitaasti mutta uusiutuu joka tapauksessa, ja tätä me emme saa kuitenkaan Suomessa unohtaa. [Välihuutoja] Elikkä se uusiutuu joka tapauksessa. **Sen takia meillä on oikeus jonkun verran myös käyttää turvetta, kun kerran koko ajan Suomessa tulee turvetta myöskin uutta lisää.**---*”

Eeva- Maria Maijala (kesk.), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Tässä diskurssissa heijastuu huoli Suomalaisista ja oman maan hyvinvoinnista ja oikeudenmukaisuudesta. Vastuu nähdään olevan ennen kaikkea vastuuta kansalaisista. Diskurssissa keskitytään vasta-argumentoimaan humanistisen diskurssin vastuuta. Vastuuta ei kielletä, mutta vahvasti uskotaan, että oma osuus on jo selvästi hoidettu, eikä kyseessä ole ”mielipidekysmys” vaan totuus. Tämän ajatuksen myötä katse olisikin nyt käännettävä huolehtimaan ”tavallisista ihmisistä” kotimaassa. Diskurssissa vastuu siirretään vastuuksi kansalaisista ja kansalaisten arjesta, hyvinvoinnista ja ennen kaikkea taloudesta. Koska oikeudenmukaisuusdiskurssi toimii vastinparina humaaniusdiskurssille, ilmenee aineistosta jälleen kerran myös talouden ja humaaniuden välinen vastakkainasettelu ja ymmärrys siitä, että raha olisi ainoa oikeudenmukaisuuden mitta. Tämän tulkitsen liittyvä edellä kerrottuun käsitykseen siitä, että hyvinvointi on riippuvainen kulutuksesta (Esim. Häikiö ja Saikkonen 2010, 38).

5.3.2. Edelläkävijyydiskurssi

Diskurssia käytettiin ilmastonmuutoksen pysäyttämispuheessa. Diskurssin tulkitsen muodostuvan puheesta ja käsityksistä edelläkävijyydestä, mahdollisuudesta, kansallisesta ylpeydestä ja esimerkkinä olemisesta. Tulkitsin diskurssiin liittyväksi myös puheen opastamisesta, mallin antamisesta. Diskurssissa ilmastonmuutoksesta muodostettiin kuvaa mahdollisuudesta suomalaisille, suomalaiselle taloudelle ja Suomen maineelle. Siinä ilmastonmuutoksen pysäyttäminen ei ole ainoastaan mahdollista, vaan jopa erityisen kannattavaa ja uusia mahdollisuuksia luovaa. Suomen rooli ilmastonmuutoksen pystyttämässä nähtiin varsin merkittävänä. Vallitseva näkemys on, että ilmastonmuutoksella tulee olemaan suuri vaikutus Suomelle ja koko maailmalle. Lasten oikeuksien turvaamisen näkökulmasta diskurssissa uskottiin vahvasti suomalaiseen osaamiseen, jonka tuloksena lasten oikeuksia voitaisiin turvata myös tulevaisuudessa sekä kansallisesti, että tietotaitoa viemällä myös globaalisti.

Tulkitsin diskurssin tehtäväksi vakuuttaa Suomen kyvystä vaikuttaa ja ilmastonmuutoksen pysäyttämistoimien positiivisista vaikutuksista kansalliseen talouteen ja hyvinvointiin. Tulkitsen sen myös pitävän sisällään käsityksen siitä, että toimiin ryhtyminen itse asiassa mahdollistaa nykymuotoisen elämänmenon ja talouden kasvun.

Näen edelläkävijyydiskurssin ilmaisevan ja rakentavan kansallista ylpeyttä ja nostavan maan profiilia. Käsitykseni mukaan siinä maalailaan kuvaa Suomesta koko maapallon pelastajana. Diskurssissa korostetaan osaamisen vientiä ja muiden opastamista, jonka toisaalta voi myös nähdä jälleen olevan yksi kolonialismin ja ylemmyyden tunnon muoto (vrt. Rauhala ym. 2016, 12). Edelläkävijyys asioissa edellyttää suurempaa ymmärrystä ja isompaa tietotaitoa asioista (ainakin luuloa).

”--- Globaalien ongelmien ratkaisuun tarvitaan tottakai kaikkien valtioiden ponnisteluja ja yhteistyötä, ja Suomella on varmasti oma osuutensa tehtävänä. Suomella on myöskin mahdollisuus olla monessa asiassa edelläkävijä, muun muassa erilaisten teknologisten ratkaisujen kehittämisessä. Siksi onkin tärkeää, että tämän hallituksen tekemät leikkaukset innovaatio- ja tutkimusrahoitukseen on lopetettava. Me voimme olla myöskin viemässä metsäosaamista muualle Eurooppaan ja

toisaalta olla viemässä yhdessä muitten EU-maiden kanssa yhteisiä metsitysprojekteja muun muassa Afrikkaan...---”

Sari Essayah (kd.), Keskustelualoite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Edelläkävijyydiskurssiin liittyi muiden opastamisen ja siten kenties hyvän tekemisen tunteen lisäksi taloudellinen aspekti. Edelläkävijyys nähdään maan ja sen kansalaisten etuna, joka koskettaa yhteiskunnan eri osa-alueita. Seuraavassa aineisto-otteesta ilmenee ajatus edelläkävijyyden ja uusien ratkaisuiden taloudellisesta kannattavuudesta ja mahdollisuudesta maan taloudelle. Otteesta puhutaan Suomen edusta. Lasten oikeuksien yhteydessä puhutaan lapsen edusta. Lapsen etu nostetaan lasten oikeuksien sopimuksen (1989) kolmannessa artiklassa ensisijaiseksi periaatteeksi kaikessa toiminnassa. Lapsen edun määrittäminen on kuitenkin monisyinen, vaikea ja sisältää usein ristiriitaisuuksia. Etu saakin usein määritelmän käyttöyhteytensä perusteella (Arajärvi 2003, 26; Aho ym. 1995,2.) Useimmiten lapsen etua arvioidaan aikuisen ja lapsen välisenä suhteena (Kalland 2003, 199), mutta sitä tulisi tarkastella myös lapsen ja ympäristön välisenä suhteena. Ympäristösuhteeseen sopien Ritva Nätkin (2003) esittelee lapsen edun käsitteenä, joka voisi tarkoittaa pysyvyyttä, jatkuvuutta ja turvallisuutta. Suomen etu tässä tilanteessa näyttäisi kuitenkin liittyvän ensi sijaisesti talouteen.

*”--- haluan vielä itse todeta mahdollisimman selvästi sen, että **se on Suomen etu**, että me toimimme edelläkävijöinä ilmastonmuutoksen torjumisessa. [Kimmo Kiljunen: Täsmälleen niin!] Se on etu meidän yhteiskuntavakauden kannalta, se on etu meidän **työvoimapolitiikan kannalta, teollisuuden kokonaisedun kannalta. Loppupeleissä on aina etu olla edelläkävijä eikä perässähihtäjä tässä asiassa. ---**”*

Mai Kivelä (vas.), Ilmastovuosikertomus 2019

Puheenvuorossa edelläkävijyys nähdään yleisesti kannattavana ja sitä nostetaan esiin aktiivisena eteenpäin menevänä toimintana, kun taas toimettomuuteen viitataan negatiivisella sanalla ”perässähihtäminen”. Kielitoimiston verkkosanakirjasta selviää, että perässähihtäjäksi kutsutaan valtaa pitävän seuraajaa. Aineisto- otteen voi siis tulkita myös pitävän sisällään sen, että edelläkävijyys ja ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi toimiminen antaa Suomelle valtaa. Aineistossa tekemättömyyteen viitataan myös

sanomalla sen olevan ”*pään hiekkaan laittamista*”. Tällainen ilmaisu on vahva viittaus tekemättä jättämisen hyödyttömyyteen ja järjettömyyteen.

Edelläkävijyysdiskurssissa uskotaan Suomen omaavan sitä tietoa ja taitoa, jota edelläkävijältä edellytetään. Usko Suomessa kehitettyihin innovaatioihin ja usko suomalaiseen osaamiseen on edelläkävijyysdiskurssissa vahvaa. Olennaista on myös, että sen uskotaan olevan sitä, mitä muut tarvitsevat ja haluavat. Tässä kohtaa näen yhtäläisyyksiä moniin muihin kolonialistisiin ajatuksiin siitä, miten länsimaat voisivat olla opettamassa muille tapaa elää oikein. En voi olla ajattelematta samalla niitä seurauksia, joita tällaisella ajattelutavalla on ollut monissa kolmannen maan maissa (Rauhala ym. 2016, 11-12.) Tulevaa työtä olisikin hyvä osata tarkastella myös kriittisesti imperialistisen hallinnan ja länsimaisen hegemonian näkökulmasta. Tällainen pohdinta olisi tärkeää paitsi toiminnan moraalin kannalta, myös siksi, että aitoa muutosta ja yhteistyötä voitaisiin tosiasiallisesti saada aikaan. Myös sosiaalityötä ja käsitystä ihmisoikeuksista on arvosteltu länsimaisiksi (Emt. 22).

” --- Suomi loikkaa, kuten ministeri Tiilikainenkin viittasi, jarruttajasta edelläkävijän ja eteenpäinpuskijan joukkoon Euroopan unionissa, kun puhutaan päästötalkoiden kunnianhimosta. Sillä voi olla ratkaisevia vaikutuksia tulevissa neuvotteluissa. Me tarvitsemme EU:ssa 2030-päätökseen kunnianhimon --- ”

Kai Mykkänen, sisäministeri. Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta

Edelläkävijyydessä on kyse aktiivisesta toiminnasta, jossa ”*pusketaan*” ja ”*loikataan*” eteenpäin ja jossa jouduttaneen kenties tekemään kovaakin työtä muiden mukaan saamiseksi, näin tulkitsen ”*puskea*” sanan käytöstä. Myös viittaus ”*kunnianhimoon*” ilmaisee mielestäni sitä, että tulokset eivät tule helpolla, vaan vaativat työntekoa ja ponnisteluja. Myös aineistossa paljon käytetty maininta ”*yhteisestä haasteesta*” korostaa sitä, ettei ilmastonmuutoksen pysäyttäjien argumentaatioposition asetuttavat puhujat kuvittele työn asian eteen olevan helppoa ja vaivatonta. Samalla yhteisestä haasteesta puhumisen voi katsoa olevan myös todellinen haasteen heitto vastapuolelle, kysymykseksi nousee se, kuka haasteeseen uskaltaa tarttua ja siten tavallaan myös lunastaa uskonsa Suomen kansaan ja Suomen mahdollisuuksiin. Uskon ja toiveikkuuden ylläpito muutoksen mahdollisuuteen on tärkeää, sillä se mahdollistaa myös toimiin ryhtymisen. Epäusko ja toivottomuus puolestaan voivat aiheuttaa haluttomuutta toimia (Amsler 2010).

*”--- Se (ilmastonmuutoksen pysäyttäminen) vaatii **ennennäkemättömän** laajoja toimia ja nopeasti.---*”

Krista Mikkonen (vihr.), esittelypuheenvuoro. keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta

Edelläkävijyyden vaativuuteen ja ehkä myös toimien suuruuteen viittaa se, että toimia voidaan pitää *”ennennäkemättöminä”*. Suomea pidetään yleisesti korkean koulutuksen, osaamisen ja innovaatioiden maana, ja edelläkävijyyssdiskurssissa vedotaankin juuri tähän suomalaiseen ylpeyteen. Muutoksen tarve nähdään varsin kokonaisvaltaisena, kaikkia yhteiskunnan osa- alueita koskettavana. Tämän tunnustetaan myös tarkoittavan suurta työmäärää, josta ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia luistaa.

*”--- Ekologinen **jälleenrakennus** on valtava työmaa, ja nyt meidän **täytyy kääriä hihat ja ryhtyä toimeen.**---*”

Hanna Sarkkinen (vas), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Esimerkissä puhuja viittaa aiempaan suureen työhön, johon suomalaiset aikoinaan ryhtyivät ja josta edelleen kantavat ylpeyttä, eli jälleenrakennukseen.

Jälleenrakennuksesta puhuminen herättää itselleni myös mielikuvan siitä, miten ekologisella jälleenrakennuksella nostetaan Suomi jälleen jaloilleen ja uuteen nousuun, kuten sotien jälkeisellä jälleenrakennuksella aikanaan. Suomalaiseen kulttuuriin on mielestäni aina kuulunut työn arvostaminen ja on kunnioitettu niitä, jotka *”käärivät hihansa”* eivätkä pelkää ryhtyä suureenkaan työhön.

Diskurssin taustalla on ajatus siitä, että nykyinen malli tuottaa hyvinvointia ei ole kestävä ja hyvinvoinnin ja oikeuksien turvaamisen vuoksi olisikin tärkeä pohtia muita tapoja näiden asioiden toteuttamiseen (Häikiö ja Saikkonen 2010, 38; Järvelä 2006, 329; Harrison ja Melville 2012, 134).

*” --- , ja nyt meidän on **vähän niin kuin pakkokin** mieltä, millä tavalla me saamme **uusia toimintamuotoja** sitten liikkeelle. ---”*

Eeva – Maria Maijala (kesk), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

*”--- **Suomalaisina meidän täytyy olla edelläkävijöitä. Se tuo meille myöskin mahdollisuuksia luoda työpaikkoja, mutta se luo meille myöskin mahdollisuuden käyttää ääntämme kansainvälisillä kentillä, ja tästä meidän pitää pitää kiinni. Uskon, että se, että meillä on yhteinen näkemys asioista, antaa suuremman äänen.---**”*

Riitta Myller (sd.), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Aineisto- otteessa korostetaan sitä, miten meidän jotenkin erityisesti juuri suomalaisina, tulee olla edelläkävijöitä ja tämän korostuksen tulkitseen, liittyvän suomalaiseen kansallistuntoon ja identiteettiin innovaation ja osaamisen kohdemaana. Samalla edelläkävijäisyys antaa suomalaiselle ja Suomelle suuremman äänen ja siten tekee siitä kokoaan isomman vaikuttajan kansainvälisilläkin areenoilla, joilla oman käsitykseni mukaan Suomi on aina jollain tavalla kokenut alemmuuskompleksia pienen vaikutusvaltansa, mutta suuren egonsa vuoksi.

*”--- On hyvä asia, että tämä laki nyt säädetään, että osaamme tehdä oikeita päätöksiä oikeaan aikaan, että **Suomi uskaltaa olla tässä asiassa edelläkävijä. Tietenkään koko ilmasto-ongelma ei tällä päätöksellä ratkea, vaan on paljon muutakin tehtävissä. Mutta se, että nyt esimerkiksi kivihielestä luovutaan, tarjoaa suomalaisille yrityksille hyvät sisämarkkinat, joilla kehittää puhtaita tuotteita, tai tarjoaa koko cleantech-sektorille hyvät sisämarkkinat, joilla kasvaa ja joilta sitten on hyvä ponnistaa ulkomaille ja käynnistää vientiä. Cleantech-sektori, puhtaan energian sektori, puhtaiden ratkaisujen sektori, on pomminvarmasti kasvava markkina tulevaisuudessa, ja olisi suorastaan tyhmää olla rakentamatta sellaisia olosuhteita Suomessa, että näillä olisi parhaat mahdolliset edellytykset toimia.---**”*

Anders Adlercreuz (r.), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Diskurssissa painotetaan varmuutta siitä, että ilmastonmuutoksen pysäyttämistoimien vaikutus ihmisten arkeen ja elämään on suuri. Esimerkissä puhutaan, kuinka asia on ”pomminvarma” ja tämä nosti mieleeni ajatuksen siitä, miten edelläkävijäyysdiskurssissa

on aistittavissa jopa pyrkimystä nostattaa talvisodan hengen mukaista yhteistä eetosta ja yhteisöllisyyttä sekä uskoa tulevaan. Edelläkävijyys katsotaan myös rohkeudeksi uskaltaa. Uskaltamisen liitän itse usein myös bisneksissä menestymiseen, uusiin tuottaviin innovaatioihin ja menestykseen, joita tässäkin aineisto-otteessa maalataan mahdollisuutena. Uskaltamiseen liittyvä rohkeus on mielestäni myös yksi suomalaisuuteen liitetty eetos.

*”--- Suomi on todella ilmastonmuutoksen torjunnassa jo nyt edelläkävijä, meillä tehdään monia asioita paremmin kuin muualla maailmassa. Minusta on ikävää, että usein täällä eduskunnassa annetaan etenkin perussuomalaisten taholta ymmärtää, että tämä olisi meille jotenkin haitallinen asia tai se tulisi kalliiksi. Minä olin eilen Wärtsilän tilaisuudessa, jossa kerrottiin, **kuinka hienoja ja suuria liiketoimintamahdollisuuksia** tälle suomalaiselle yhtiölle, ---. **Kun yhä useampi maa haluaa näihin ilmastotalkoisiin liittyä, on mahdollista, että nämä meidän vientimarkkinamme sen kuin laajenevat.**---*”

Petri Honkonen (kesk.), Ilmastovuosikertomus 2019

Edelläkävisyysdiskurssi on pysäyttämispuheista eniten talousorientoitunut diskurssi. Siinä ilmastonmuutoksen aiheuttama tarve muuttua ja luoda uudenlaisia rakenteita ja tapaa elää, nähdään mahdollisuutena kasvaa, kehittyä ja pärjätä kansainvälisessä kilpailussakin taloudellisesti menestyksekkäästi. Toisaalta tällainen ajatus viittaa vahvasti vallitsevaan kapitalismin aatteeseen ja ekologisten näkemysten mukaan kulutukseen perustuva yhteiskunta ja talous eivät tulisi tulevaisuudessa olemaan enää edes mahdollisia (Esim. Häikiö ja Saikkonen 2010, 38). Ajattelu heijasteleekin vallalla olevaa tapaa yhdistää kaksi varsin erilaista liberalismien perinteen suuntausta toisiinsa, humanistisen poliittisen liberalismien ajatuksen arvojen ja humaaniuden korostamisesta sekä talousliberalismin talouskasvua painottavat arvot (Hellsten 2018, 139).

*”--- Kuten täällä on todettu, niin tämä ilmastonmuutoksen torjunta **tuotteille myös liiketoimintamahdollisuuksia**. Se on siis meille **mahdollisuus**, jos me otamme sen vastaan. --- **Suomelta odotetaan korkeasti koulutettuna ja korkean teknologian maana myös ratkaisuja.**---*”

Tiina Elo (vihr.), Ilmastovuosikertomus 2019.

Esimerkissä puhuja tuo esiin, että Suomela jopa odotetaan ratkaisuja ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen ja tilaisuuden ilmaistaan olevan tulevaisuudelle ja taloudellemme mahdollisuus, jonka voimme helposti hyödyntää, jos vain tahdomme. Asia tuodaan esiin varsin yksinkertaisena ja itsestään selvänä. Koska meiltä jopa jotkut muut odottavat ratkaisuja ja toimia, olisi epäilyttävää ja tyhmää olla niitä tarjoamatta ja tekemättä. On kuitenkin myös näkemyksiä, joiden mukaan pelkillä teknologisilla ratkaisuilla ei ilmastonmuutoksen voimia ja siihen sopeutumista voida suitsia (Ranta- Tyrkkö 2018, 2).

*” ---luomme sitä **investointivarmuutta**, jota yrityksemme tarvitsevat, **jotta pärjäämme tässä kansainvälisessä kilpailussa uusista työpaikoista, uusista innovaatioista. Tulevaisuudessa kyllä suurin osa — ja itse asiassa jo tällä hetkellä suuri osa — uusista innovaatioista nimenomaan on niitä, joilla me ratkaisemme näitä ongelmia, joita ilmastonmuutos synnyttää. ---**”*

Riitta Myller (sd.), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Kansainvälistä taloudellista kilpailua oletetaan käytävän nimenomaan uusista innovaatioista ja ilmastonmuutoksen torjunnan vastaisista toimista. Edelläkävijyys voi olla uhattuna, ellei asian eteen toimita kaiken aikaa. Poliittisilla päätöksillä osoitetaan olevan suuri merkitys nyt sille, pysyykö Suomi kilpailussa mukana ja samalla lunastaa paikkaansa innovaatioiden isänmaana.

*”--- On muistettava, että ilmastonmuutoksen torjuminen on halvempaa kuin siihen sopeutuminen ja että ilmastokestävien **teknologioiden kehittäminen avaa myös valtavat globaalit markkinat suomalaiselle teollisuudelle---**”*

Hanna Sarkkinen (vas.), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

*”--- Tässä **vaaditaan uusiutumista ja annetaan uusiutumiselle ja talouden uudelleen rakentamiselle mahdollisuus. Se on haaste, mutta se on haaste, joka tarjoaa meille markkinat, jotka ovat taatusti kasvavat, ja siinä kylkiäisenä me saatamme pelastaa maailman.---**”*

Anders Adlercreutz (r), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön

kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Diskurssissa korostetaan sitä valtavaa kilpailuetua ja mahdollisuutta, joka suomelle seuraa ilmastonmuutoksen vastaisesti toimiessa. Vallalla on vahva usko siihen, että myös muut haluavat toimia ilmastonmuutoksen pysäyttämisen eteen ja jopa toimisivat, jos tietotaito riittäisi (Vrt. Haaparanta 2018, 134). Suomesta tarjotaan tätä tietotaitoa ja osaamista ja uusia innovaatioita mielellään. Usko siihen, että ilmastonmuutoksen pysäyttämistoiminnalla luodaan maahamme talouskasvua näyttäisi olevan vahva ja ”*siinä kylkiäisenä saatetaan pelastaa maailma*”.

Diskurssissa ilmastonmuutoksesta muodostetaan kuva suomalaisena mahdollisuutena ja jopa talouskasvun mahdollisuutena. Ilmastonmuutoksessa nähdään Suomen mahdollisuus kasvuun ja jopa lisääntyvään valtaan. Suomi kokee voivansa viedä oppia ja osaamista myös muille, joiden tietää myös haluavan liittyä ”*talkoisiin*”, joissa tietenkin jokainen antaa parastaan ilmaiseksi, saadakseen palkaksi ruokaa. Diskurssin rakentamaan merkitykseen myös liittyy vahvasti käsitys siitä, että talouskasvu ja kulutus voidaan sujuvasti yhdistää ilmastonmuutoksen pysäyttämisen kanssa. Tulkintani mukaan diskurssi rakentaa ilmastonmuutoksesta kuvan mahdollisuutena taloudellemme ja tätä mahdollisuutta on hölmöä jättää käyttämättä. Osallistumalla edelläkävijänä ilmastonmuutoksen torjuntaan, Suomen oletetaan voivan kääriä sekä suurta taloudellista voittoa, että arvostusta ja vallan kasvua kansainvälisissä piireissä. Koska on tiedossa, että kaikkialla maailmassa ilmastonmuutoksen vastaisiin toimiin ei ole olemassa resursseja, esimerkiksi koulutuksellisia ja osaamiseen liittyviä resursseja, voisi Suomi tällä saralla toimia vastuullisesti, tietoaan ja osaamistaan jakamalla. (Esim. Gough 2017, 40). Diskurssi myös ilmaisee miten todellisiin tai odotettuihin muutoksiin pyritään sopeutumaan hyödyntämällä ilmastonmuutokseen liittyviä etuja (Kohl 2011, 197).

5.3.3. Talouden tuho - diskurssi

Talouden tuho - diskurssi toimii edelläkävijäyysdiskurssin vastinparina. Sitä käytettiin realismipuheessa. Jos edelläkävijäyysdiskurssissa ilmastonmuutoksen torjunnan nähtiin mahdollistavan uutta innovaatiota ja uutta kasvuatalouden tuho – diskurssissa puolestaan ilmastonmuutoksen vastaiset toimet nähdään paitsi kalliiksi kuluttajille, myös

taloudellisesti tuhoisiksi. Tässä diskurssissa lasten oikeuden kiinnittyvät vahvasti ymmärrykseen siitä, että talous on edellytys oikeuksien turvaamiselle. Oikeuksien toteutuminen nähdään kansallisena projektina ja melko lyhyen aikavälin näkökulmasta.

Tulkitsen diskurssiin kuuluvaksi puheen, jossa ilmastonmuutostoimiin ryhtyminen nähtiin järjen vastaisena ja suomen kilpailukykyyn heikentävästi vaikuttavana asiana. Ilmastonmuutos merkityksellistyy ennen kaikkea taloudellisena asiana. Tämä kaikki johtuu siitä, ettei muiden maiden uskota tekevän ilmastonmuutoksen pysäyttäviä toimia. Diskurssi eroaa Oikeutta suomalaisille - diskurssista siten, että nyt talousvaikutukset nähdään kansantaloudellisina, kun taas Oikeutta suomalaisille- diskurssissa talouspuhe liittyi kansalaisen arkeen ja elämään.

Diskurssiin tulkitsin kuuluvaksi ne puheet / puheen osat, joissa puhutaan järjestä, työstä, taloudesta, teollisuudesta ja kilpailukykyvystä. Lisäksi liitin diskurssin puheen työn pitämisestä Suomessa tai jonkun toimialan/työn säilyttämisestä ja näiden toimintaedellytysten heikentämisen vastustamisesta. Diskurssissa puhutaan paljon siitä, miten keskustelusta puuttuu ”*suhteellisuus*” ja miten tarvittaisiin lisää ”*suhteellisuudentajua*” sekä ”*toivotaan keskusteluun realismia*”. Samoin toivotaan, että päätöksiä tehtäisiin ”*järkeä päässä*”. Diskurssissa ilmastonmuutoksesta rakentuu kuva ilmiönä, johon ei juurikaan voida vaikuttaa ainakaan heikentämättä omaa hyvinvointiamme ja jossa muut ovat paljon pahempia syntisiä kuin Suomi. Ilmastonmuutos on asia, jonka olemassaoloon ja vaikutuksiin ei ihan täysin uskota.

Tämän diskurssin avulla katson puhujan osoittavan huolta kansainvälisestä kilpailukykyvystä ja Suomen talouden ja työn edusta sekä ennen kaikkea tekojen järkevyydestä. Todelliseksi ilmastonmuutoksen vastaiseksi teoksi katsotaan se, että Suomen talous ja työ pidetään pinnalla. Mikäli ilmastonmuutoksen vastaisiin toimiin ryhdytään ja siten tehdään teollisuudesta kannattamatonta Suomessa, menetetään työ muualle maailmaan.

”--- Tämä kertomus jälleen kerran osoittaa, että Suomi on esimerkillisellä tavalla hoitanut vastuunsa ilmastoasioissa. Työn pitäminen Suomessa on siis ilmastoteko, koska juuri kukaan maailmassa ei ilmastoaan yhtä hyvin hoida kuin Suomi. --- Kuitenkin, kun ajat vähänkin huononevat, tulee uutisia paperitehtaiden lopettamisista ja siirtämisistä. Suomen metsäteollisuus on teollisuutemme ja vientimme selkäranka, ja sen

menettämiseen ei meillä kerta kaikkiaan ole varaa myöskään ilmastoyritystä. Kuitenkin hallitusohjelmassa esitetään tätä nykyistäkin ohjelmaa tiukempia ilmastotekoja. Jos näin toimitaan eikä nykyisiinkään talousseuraamuksiin haluta ottaa kantaa, niin mitkä ovat vaikutukset näistä vielä tiukemmista toimista?”

Jan Mäkelä (ps), Ilmastovuosikertomus 2019.

Suomalainen työ itsessään näyttäytyy ilmastotekona, sillä näkemyksen mukaan Suomi on toiminut ilmaston kannalta esimerkillisesti, toisin kuin muut maat, jotka jatkavat saastuttamista. Toisin kuin edelläkävijyysdiskurssissa, tässä ilmastonmuutoksen vastaisia toimia ei nähdä kilpailukyvyyn ja Suomen mahdollisuutena, vaan näiden uhkana. Talous on yksi käytetyimmistä perusteluista politiikassa ja talouspolitiikka on toiminut johtajana monissa toimissa, joilla on vahva vaikutus ihmisen elämään ja oikeuksiin ylisukupolisesti (Rautiainen 2017, 31; Helne ym. 2011, 317- 319; Harrison & Melville 2012, 122-123).

”--- Meidän energiaverotustamme ei saa kiristää, se heikentää meidän kilpailukykyämme. --- emme siis saa heikentää meidän kilpailukykyämme ja siirtää meidän työpaikkojamme enemmän saastuttaviin maihin. Se on ekoteko, kun pidetään työpaikat Suomessa ja annetaan meidän teollisuudellemme mahdollisuus työllistää ja tehdä työtä.---”

Rami Lehto (ps) Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Vahvana puheessa näkyy usko siihen, ettei Suomella ole ”varaa” ryhtyä ilmastotoimiin. Ilmastonmuutoksen pysäyttämistoimiin ryhtymisen katsotaan olevan ilmiselvästi ”faktojen” vastaista toimintaa ja siksi ”jääräpäistä ja yksisilmäistä” toimintaa. Sanoilla korostetaan ajatuksen järjettömyyttä ja sitä, että tällainen toiminta selvästi kieltää tosiasiat. Ilmastopolitiikka yhdistyy diskurssissa voimakkaasti työllisyyspolitiikkaan ja sitä kautta myös käsitykseen kulutuksen ja talouden yhteydestä hyvinvointiin.

”--- Suomen vienti ei kestä eivätkä ihmisten rahat riitä toteuttamaan hallitusohjelman ja tämän ilmastovuosikertomuksen kuvaamaa politiikkaa. Mikäli tätä politiikkaa viedään eteenpäin yksisilmäisesti ja jääräpäisesti, odottavat meitä energiaköyhyys ja hyvinvointitappiot. Täällä puhutaan siitä, että ääripäihin ei saa mennä. Nämä ovat kuitenkin faktoja. --- Julkinen talous ja maamme hyvinvoinnin ylläpitäminen ovat täysin

riippuvaisia yrityksistä ja viennistä. Vientikykyä ja yritysten toimintaedellytyksiä tulee siis varjella ja parantaa kaikin keinoin. Me emme saa millään poliittisin toimin estää ja hidastaa sitä.---

Lulu Ranne (ps), Ilmastovuosikertomus 2019.

Puheenvuorosta voi lukea, miten ilmastonmuutostoimien uskotaan vääjäämättä olevan toimia, joilla suomalainen talous ja mahdollisuudet ajetaan alas. Samalla se tarkoittaa, että ajetaan alas suomalainen hyvinvointi ja ”ympäristön etu”. Hyvinvointi rakentuu käsityksissä ja ajatuksissa materiaan ja talouteen. Hyvinvointi liittyy nykyisillään vahvasti kulutukseen ja sen kasvuun (Häikiö ja Saikkonen 2010, 38; Harrison ja Melville 2012,121). Tästä ajatuksesta on vaikea irrottautua ja nähdä hyvinvointia kulutuksen ja talouden ulkopuolelta. Tämän vaikeuden vuoksi on jokseenkin ymmärrettävää, miksi kulutukseen ja kasvuun liittyviin perusteluihin on jumiuduttu myös ilmastokysymyksissä.

*”--- Energian hinnan vaikutuksella on **suora yhteys** myös Suomen **kilpailukykyyn**. --- en kyllä tiedä, **kenen etu se on**. Se ei ole ainakaan ympäristön etu.”*

Laura Huhtasaari (ps), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

*”--- Koska jos me lähtisimme tekemään **radikaaleja muutoksia - niin kun ilmastosyistä** on esitetty - se heikentäisi meidän teollisuuden toimintaedellytyksiä ---”*

Markku Eestilä (kok), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Ilmaston puolesta tehdyt teot nähdään ”radikaaleina” toimina. Tällä luodaan mielikuvaa siitä, että kyseessä olisi äärimmäinen ja kumouksellinenkin toimenpide. Yleisesti radikaali on mielestäni yhdistetty äärimmäisiin liikkeisiin, joissa ”tavallinen” kansa ei ole tai halua ollakaan mukana. Suomessa on onnistuttu jakamaan verotuloja huonosaisten auttamiseksi hyväksytysti, mutta globaalisti tilanne on toinen, eikä yhtä suurta innokkuutta tällaiseen kompensoivaan toimintaan ole kansainvälisesti, vaikka yleisesti hyväksytään kaikkien ihmisen saman arvoisuus. (Yrjönsuuri 2010, 29).

*”--- Jos me lähdemme **sen pöljyyden tekemään**, niin totta kai markkinoilla älytään heti, että kun on pakko ostaa sitä puuta, niin pannaan hinta sitten semmoiseksi, että se on aivan käsittämättömän iso. --- **Ei varmaan kannata mitään pöljyyksiä tehdä. Ajetaan rauhallisesti eteenpäin omilla suomalaisilla vaihtoehdoilla***

Hannu Hoskonen (kesk) Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Toimiin ryhtymisen ”*pöljyys*” rinnastuu myös hätiköintiin ja siihen, että eturintamassa toimimisen sijasta odotellaan rauhassa ja katsotaan mitä muut tekevät. Näin paitsi varmistetaan, että muut eivät pääse hyötymään meidän kustannuksella, myös se, että muutkin tekevät osuutensa asiassa. Itselleni välittyy jälleen kuva, ettei ilmastonmuutoksen vaikutuksiin oikein todella uskota.

Tulkitsen, että diskurssissa halutaan korostaa paljon sitä, ettei suomalaisilla teoilla ja Suomen osuudella ole vaikutusta kokonaiskuvassa ja siksi toimiin on turhaa ja järjen vastaista ryhtyä. Yhteiskuntafilosofisen pohdinnan mukaan järki ja järkevyyys sekä moraali liitetään stoalaiseen ajatukseen maailmankansalaisuudesta ja siitä, miten ihminen toimii järkensä kautta koko maailmaa ajatellen ja pitää koko ihmiskuntaa ”perheenään”(Yrjönsuuri 2010, 32). Tässä diskurssissa kuitenkin järki ja järkevyyys valjastetaan oman yhteisön ja oman maan kansalaisten edun tavoittelun eteen.

*”--- **Itse asuin aikaisemmin Kiinassa, Etelä-Kiinassa, siellä missä raskain teollisuus oli ainakin siihen aikaan maailmassa vahvinta. Ja jotta tulee jotain suhteellisuuden tajua tähän keskusteluun, niin esimerkiksi iltaisin, kun meni kaupunkiin, niin koko kaupunkia ei näkynyt siellä. --- Tässä ilmastokeskustelussa tarvitaan järkeä.---**”*

Sakari Puisto (ps), Ilmastovuosikertomus 2019.

On mielenkiintoista, miten perustelulla, että muualla asiat ovat pahemmin, nähdään diskurssissa poistavan omaa vastuuta asioista tai miten sillä voidaan perustella sitä, ettei toimiin kannata ryhtyä. Aineisto- otteessa puhuja viittaa omaan kokemukseen ja sen tuomaan järkeen asioissa. Kokemuksen avulla puhuja perustelee sitä, että ilmastonmuutoksen pysäyttämisessä ei näyttäisi olevan suhteellisuudentajua. Diskurssissa vastuu näyttäytyy mielenkiintoisesti siten, että toisaalta se tunnistaa

maailmanlaajuisen kollektiivisen vastuun ilmastonmuutoksen torjunnasta olevaksi mutta kokee, ettei Suomen osuutta asiassa koeta vaikuttavaksi ja siksi vastuu koetaan epäreiluksi eikä nk. sijaisvastuullisuutta asiassa hyväksytä. (kts. Laitinen ja Eskelinen 2010, 49 - 50).

” Perussuomalaiset on järkipuolue, joka tekee vastuullista energiapolitiikkaa faktojen eikä ideologisen vastustuksen pohjalta. --- Myöskään energiankulutuksen vähentäminen ei ole realistinen vaihtoehto. --- käsillä oleva hallituksen esitys on seurausta yksisilmäisestä ideologisesta haihattelusta eikä perustu faktoihin.--- Eli meillä on tähän eriävä näkemys, ilmastorealistinen näkemys”

Laura Huhtasaari (ps) Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Diskurssissa korostetaan sitä, miten oma näkemys edustaa realismia, totuutta ja faktaa. Vastakkaiset näkemykset leimataan ideologiaksi ja haihatteluksi, jonka osoitetaan olevan realismin, järjen ja todellisuuden vastakohtaa. Ian Gough (2017, 49) kirjoittaa tarpeista ja tarpeiden tyydyttämisestä ja siinä yhteydessä nostaa esiin tieteellisen tiedon ja arkitiedon yhteyttä tarpeiden tyydyttämiseksi hyvinvoinnin saavuttamiseksi. Tässä yhteydessä hän korostaa molempien tietojen tarpeellisuutta luotaessa kestäväää tarpeiden tyydyttämisen mallia. Näen tässä diskurssissa ristiriidan näiden eri tiedon muotojen kesken. Talouden tuho- diskurssissa näyttäisi olevan selvää, ettei tarjotut hillintätoimet sovellu ihmisten todelliseen arkeen.

”--- Me haluamme olla talousasioissa ja ilmasto- ja ympäristöasioissa hyvin realistisia. Me emme ole utopisteja---”

Lulu Ranne (ps), Ilmastovuosikertomus 2019.

”--- Ilmastohysteriaa ei tarvita, vaan faktatietoihin perustuvaa politiikkaa. ---”

Simon Elo (sin), Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Esimerkissä korostetaan realismia puhumalla ”*utopisteista*”. Viittaamalla ilmastotoimien utopistisuuteen, puhuja puhuu mahdottomasta haavekuvasta ja toteutumattomasta ihanteesta ja näin korostaa asian järjenvastaisuutta. Usein puhujat käyttivät myös termiä ”ihanteellisuus” osoittamaan sitä, ettei asiat todellisuudessa voi

tapahtua kuvitellulla tavalla. ”Hysteria” sanalla korostetaan asian hulluutta. Jossain määrin diskurssista nousee mieleeni tunne paternalistisesta holhoamisesta. Diskurssia käyttävien puheessa pyritään artikuloimaan ajatusta siitä, ettei vastakkaiset ajatukset edusta ihmisten todellista etua tai ole syntyneet harkinnan ja tiedon kautta, vaan ennemminkin tunteen vaikutuksesta. (vrt. Häyry ja Takala 2010, 66, 71.)

*”--- keskustelussa minua huolestuttaa tällainen **yltiöpäinen ihanteellisuus**, ---. On hyvä, että **pää on pilvissä, mutta jalat kannattaa olla maassa**. Siinä saattaa käydä ikävästi, jos kolahtaa vaikka otsa edellä lattiaan.— **ollaan rehellisiä — eihän kivihiielen käyttö tästä maailmasta loppu. Millä me sen saisimme loppumaan tästä maailmasta, kun Kiina, Indonesia --- ja moni muu maa käyttävät omia raaka-ainevarojaan — ja varmasti saavat käyttää niitä, kuka sen kieltää?**”*

Hannu Hoskonen (kesk), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

*”Hieman vierastan tällaisia esityksiä, joissa lähdetään ikään kuin **ideologisin perustein kieltämään jotakin, nyt tässä tapauksessa polttoainetta, ja siirrytään pois tutkitusta tiedosta kohti tällaista ideologista kiihkoilua.** --- ”*

Jani Mäkelä (ps) Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Ilmastonmuutoksen pysäyttämisen eteen tehtävien toimien uskottavuutta pyritään horjuttamaan useilla sanavalinnoilla. Samalla osoitetaan se, että todellisuus on varsin toinen. Aineistossa puhutaan mm. ”*ideologisesta kiihkoilusta*” ja korostetaan oman ajattelun järkevyyttä. Aineisto- otteesta ilmenee, miten usko siihen, että toiset toimisivat ilmaston hyväksi, on olematon ja todellisuus on se, ettei näihin toimiin koskaan tulla ryhtymään, eikä Suomella ole valtuuksia tai mahdollisuuksia näihin asioihin millään tavalla vaikuttaa. Tässä diskurssissa kielletään täysin ajatus siitä, että moraalinen vastuu asioiden kuntoon saattamisesta jakautuisi resurssien mukaan. Moraalisesta näkökulmasta niillä, joilla ei ole riittäviä resursseja, ei voida olettaa kantavan suurta vastuutakaan, kun taas ne (länsimaat kautta linjan) voisivat kantaa vastuuta keskimääräistä enemmänkin. (Ahteensuu ja Joronen 2010, 200.) Käsitteksenä vaikuttaisi enemmänkin olevan ajatus

siitä, että ”saatuttaja maksaa” (vrt. Caney 2010, 125), joskin voidaan olla eri mieltä siitä, kuka koetaan saastuttajaksi ja kuka ei. Asiaa voidaan tarkastella nykyhetken tai menneisyyden valossa ja päätyä erilaisiin tuloksiin (emt, 125; Laitinen ja Eskelinen 2010, 54-58).

”--- Eli jos meillä olisi hiukan semmoista maalaisjärkijattelua, niin kyllä tässä täytyy nyt mennä tilanteen mukaan eikä tällaisia vuosilukuja tehdä. --- Että kyllä me tälle ilmastonmuutokselle täällä omassa maassa olemme tehneet ja varmaan olemme etunenässä, mutta mennään järkeä käyttäen, eikä vain niihin lukuihin aina luottaen ja puhuen näistä nieluista sun muista.

Lea Mäkipää (sin), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Realismiin liittyy käsitykseni mukaan usein myös maalaisjärki, joka myös yllä olevassa otteessa nostetaan esiin. Maalaisjärki asettuu otteessa myös ”lukuja” vastaan, eli tulkintani mukaan tutkimusta vastaan. Joskus tieteellistä tietoa pidetään maalaisjärjen vastaisuutena ja olen usein itse ollut todistamassa arkipuheessakin sitä, miten esimerkiksi sosiaalityöhön pitäisi saada maalaisjärkeä. Maalaisjärkeen rinnastuu otteessa myös se, että tarkkaillaan ympäristöä ja seurataan tilanteen edistymistä ja toimitaan siten harkiten.

”--- Uskokaa nyt edes lukuja. Teillä on täysi oikeus omiin mielipiteisiin, mutta ei omiin totuuksiin. --- Tämän takia, arvoisat edustajat, meidän pitää ajatella suomalaisilla aivoilla. --- Eihän hullumpaa tekoa ole kuin jos se (turpeen käyttö) lopetettaisiin kerta kaikkiaan.”

Hannu Hoskonen (kesk.), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Toisin kuin edellisen esimerkin puhuja, tässä otteessa puhuja puolestaan pyytää uskomaan lukuihin. Käyttämällä sanaa edes, puhuja saa aikaan käsityksen, että tämä olisi minimi järjen käytölle. Puhujan mukaan tutkimus ja luvut todistavat, miten ilmastonmuutoksen vastaisia toimia perustellaan mielipiteillä ja väärillä totuuksilla. Puhuja korostaa myös ”suomalaisten aivojen” käyttöä, jonka tulkitseen kuuluvaksi

käsitykseen siitä, millaisia me suomalaiset olemme; jalat maassa olevaa järkevää ja kohtuullista kansaa (Julkunen 2018 103).

*”--- Minun mielestäni on kuitenkin erittäin tärkeätä, että koko ilmastonmuutoksen puolesta tehtävä työ **perustuu tutkimuksiin ja tutkimustuloksiin.**---*”

Harri Jaskari (kok), Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen toiminnasta.

Aineisto- otteessa puhuja tuo vahvasti esille sen, ettei nykyinen toiminta perustu tutkimukseen. Vaatimus tutkimustuloksiin perustuvista toimista haluaa nostaa mieliin epäilyksen siitä, että nykyiset toimintaehdotukset ovat lähinnä mielipiteitä ja ideologiaa, kuten aiemmassakin aineisto- otteessa viitattiin.

*”--- koska jos ilmastonmuutoksen hoitoa ja ilmastonmuutoksen vaikutuksia ruvetaan **analyttisesti ajattelemaan**, --- Sitten toisaalta kun katsotaan, että **ilmastonmuutos joka tapauksessa jonkun verran tulee, niin ihan aitojen oikeiden tutkimusten --- on tutkittu tutkimusasemalla ihan Suomen Akatemian rahoittamalla tutkimuksella. ---Eliikkä tämä kannattaa muistaa, että jos metsät ovat kunnossa, niin ilmastonmuutoksen hoituu siinä sivussa.**”*

Hannu Hoskonen (kesk), Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Tutkimuksiakin kuitenkin ajatellaan olevan erilaisia, ihan aitoja oikeita tai sitten sellaisia, jotka eivät tätä ole. Mielenkiintoista tässä aineisto – otteessa on se, miten ilmastonmuutoksen merkitystä näkyvästi väheksytään ”jonkun verran tulee” tai ”hoituu siinä sivussa”. Ilmastonmuutosta ei siis oteta kovin vakavasti, eikä sitä nähdä isona ongelmana. Tämä asettuu jyrkästi vastakkain niiden puheiden kanssa, jossa ilmastonmuutoksesta puhutaan ”ihmiskunnan kohtalonkysymyksenä”. Päättäjien kesken on siis edelleen olemassa selkeitä eroja sen suhteen, miten ilmastonmuutokseen suhtaudutaan. Tutkimustuloksia siis todella on monenlaisia tai ainakin niistä voidaan tehdä hyvin monenlaisia tulkintoja. Tuloksia, kuten tietysti aineistoakin, luetaan aina valittujen linssien läpi.

Edellä esitellyissä aineisto- otteissa ilmenee selkeästi se, ettei ilmastonmuutoksen olemassaoloon tai sen kerrottuihin vaikutuksiin uskota ja sen vuoksi toimia sen pysäyttämiseksi pidetään ”hulluna” hommana. Diskurssiin kuuluu kuitenkin myös

puhetta, jossa ilmastonmuutoksen olemassaoloon toki uskotaan, mutta ei uskota siihen, onko toimillamme mitään vaikutuksia tai puhutaanko oikeanlaisista ja todella vaikuttavista toimista.

”--- mutta kuitenkin huomioida se, että välttämättä kaikki ei oikeassa elämässä suju niin kuin poliittisessa päätöksenteossa. Ne ovat hienoja asioita---”

Markku Eestilä (kok), Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Diskurssissa myös poliittinen päätöksenteko asetetaan todellisuutta vastaan.

Puheenvuorossa ilmenee epäily siitä, ettei ajatellulla politiikalla olisi sitä vaikutusta, jota sillä ajatellaan olevan. Järjen käytön lisäksi diskurssissa vaaditaan suhteellisuuden tajua, joka ennen kaikkea on sen ymmärtämistä, että Suomen teoilla ei ole vaikutusta kokonaisuuden kannalta, ja Suomen osuus kokonaisvastuustakin on olematon.

”--- Suomen osuus on siitä alle promillen luokkaa, eli vaikka me laittaisimme tänään Suomen kiinni — en tarkoita sitä, että meidän ei tarvitse jatkaa tätä hyvää työtä — niin edelleen se tavoite on lähes saavuttamatta.---”

Leena Meri (ps) Keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

” --- Täytyy muistaa, että Suomen osuus ilmastonmuutoksen synnyttämisessä on häviävän pieni ja myös meidän mahdollisuutemme vaikuttaa globaaliin ilmastonmuutokseen on häviävän pieni. Tarvitaan suhteellisuudentajua, hyvät ystävät --- ”.

Paavo Väyrynen (tl), keskustelunaloite ilmastonmuutoksen torjunnasta.

Vastuu ilmastonmuutoksen suhteen hävitetään vetoamalla siihen, ettei Suomen toiminnalla ole ollut tai ole merkitystä vahingon laajuuteen. Oma vastuu on korkeintaan siihen osuuteen, johon on vaikutettu. Vastuu mitätöidään myös perustelemalla, ettei ilmastonmuutoksen torjuminen ole omassa kontrollissa. (Laitinen ja Eskelinen 2010, 55.)

Talouden tuho- diskurssissa ilmastonmuutoksen vastaisiin toimiin ryhtyminen näyttäytyy Suomen kannalta tuhoisana erityisesti sen talousvaikutusten vuoksi. Diskurssi nostaa esiin kuvaa siitä, että Suomen toimiessa muut nostavat hyödyt ja elämä Suomessa

kurjistuu kaikin puolin. Ilmastonmuutoksen itsensä ei nähdä tuottavan kurjistumista, tai ainakaan sitä ei puheessa haluta nostaa esiin. Ilmastonmuutostoimissa on kyse taloudellisen ja hyvinvoinnin kannalta uhkaavista asioista ja ilmastonmuutos merkityksellistyy epävarmaksi asiaksi ja toisaalta asiaksi, jonka suhteen Suomi on jo osuutensa tehnyt. Ilmastonmuutokseen ei ihan uskota tai ainakaan sen vaikutuksiin ei uskota. Ilmastonmuutos ja sen vastaiset toimet merkityksellistään ideologiseksi haihatteluksi, hulluudeksi ja järjen vastaiseksi toiminnaksi talouden, työn ja kilpailukyvyn kannalta. Tämän lisäksi ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen ei uskota tai sitä pidetä mahdollisena. Diskurssin puitteissa puhujat korostavat olevansa ennen kaikkea järjen äänen edustajia ja huolissaan siitä, miten politiikkaa yritetään tehdä järjen ja talouden realiteettien vastaisesti.

6. ARGUMENTAATIOPOSITIOIDEN VERTAILUA – KAIKKI HYVÄLLÄ ASIALLA

Aineiston perusteella lapsista ja nuorista voidaan olla huolissaan monilla eri tavoilla. Humanistisessa diskurssissa sekä edelläkävijyysdiskurssissa lapsille ja nuorille halutaan turvata tulevaisuus ja rakentaa kokonaan toisenlaista yhteiskunta, talouden tuho-diskurssissa tarjotaan työpaikkoja ja tulevaisuutta, asioiden ei uskota edes huonosti menevän ja oikeutta suomalaisille - diskurssissa puolestaan lapsille ja nuorille toivotaan ruokaa pöytään nyt ja tavallista perinteistä arkea, kuten seuraavassa aineistoesimerkissä.

Ensimmäinen riskitekijä on, --- Minuun ovat ottaneet yhteyttä kymmenet vanhemmat, ja olen heille luvannut pitää tämän puheenvuoron täältä pöytästä. --- että saavatko nuoret riittävästi ja oikeassa suhteessa välttämättömiä proteiineja, aminohappoja ja rasvahappoja, jos perinteinen suomalainen, terveellinen ruokavalio vaihdetaan jonkin verran epämääräiseen ilmastoruokavalioon. --- Toinen riskitekijä on, että aiheuttaako ilmastoahdistus, jota siis ainakin jonkun verran nuoret kokevat, syömishäiriöitä. Ja sitten syömishäiriöistä me kaikki tietenkin tiedämme, että niistä saattaa seurata muita mielenterveyshäiriöitä tai -sairauksia. Tällaisia yhteydenottoja olen vanhemmilta saanut, ja he ovat ihan sillä lailla tarkkailleet omia lapsiaan ja huomanneet tällaisia, voisiko sanoa, oireita, kun keskustellaan ilmastosta ja vähän syyllistetäänkin tiettyjen ruokien syömisestä.

Poliitikoilla on tässä valtavan suuri vastuu. Olisi hyvä huomioida, että tässä ilmastopaasauksessa ei aiheuteta nuorille mitään terveyshaittaa ja että tämä teidän ideologianne ei aiheuta jonkinlaista vaikkapa kansanterveydellistä aikapommia, jos nämä ruokavaliot vääristyvät ja syömishäiriöt lisääntyvät. Tänänhän tässä salissa aikaisemmin puhuttiin mielenterveysongelmista, siitä, kuinka paljon ne ovat lisääntyneet, ja olisi mielenkiintoista, jos joku tutkisi, paljonko tämä ilmastopaasaus on lisännyt mielenterveysongelmia ja ahdistusta nuorissa.

Me perussuomalaiset emme syyllistä nuoria siitä, että he syövät lihapullia, juustoa, juovat piimää tai syövät rahkaa tai jotain muuta lehmästä tulevaa

perinteistä ruokaa, joka on kuulunut suomalaiseen ruokavalioon aina.
Toivon, että te muutkaan ette sitä tekisi ja huomioisitte tämän näkökulman.
— *Kiitos.*

Veikko Vallin (ps), Ilmastovuosikertomus 2019.

Lähtökohtaisesti tulkitsin, että itse asiassa kaikki uskovat olevansa hyvän asialla, myös lasten oikeuksien näkökulmasta. Ongelma on siinä, että eri positioissa lähestymistapa on hyvin erilainen. Siinä missä toinen katsoo kansallisesti ja liki, toinen tähyttää globaalisti tulevaan. Tulkinnassa siis voisin vetää sen johtopäätöksen, että lasten oikeudet pyritään politiikalla turvaamaan. Mutta ottaessani mukaan teoriani tulevaisuusetiikasta ja ajatukset globaaleista oikeuksista, on selvää, että vain toisessa argumentaatiopositioissa, ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen tähtäävässä puheessa, lasten oikeuksien turvaaminen mahdollistuu sekä horisontaalisesti, että vertikaalisesti. Ei kuitenkaan ole yksiselitteistä, onko meillä tiedossa tai kuviteltavissa ne keinot joilla varmistamme lasten oikeuksien toteutumisen myös tulevaisuudessa? Samoin emme voi tietää, millaisia tarpeita tulevaisuudessa ilmenee tai millaisia intressejä. (Ahteensuu ja Joronen 2010.)

Kaikki ne diskurssit, jotka puheesta tunnistin olivat sellaisia, joilla voitaisiin käyttää missä tahansa poliittisessa keskustelussa. Näin ollen ne kuvastavat paitsi yleistä politiikan tekemisen tapaa, myös kulttuuriamme ja sen arvoja (vrt. Suoninen 2008, 141). Paitsi tyypillistä poliittista perustelupohjaa, tulokset ilmentävät myös sitä, ettei yhtenevää näkemystä ilmastonmuutoksen luonteesta, alkuperästä, vaikutuksista ja oikeudenmukaisista toimintavaihtoehdoista ole olemassa. Sen ei kuitenkaan tulisi toimia selityksenä sille, ettei toimiin ryhdytä tai niissä hidastellaan. Täysi yhteisymmärrys ei kenties ole koskaan mahdollinen, mutta ei myöskään tarpeellinen, vaan hillinnästä ja negatiivisten vaikutusten minimoimisesta voitaisiin tehdä selkeä suunnitelma. (Ahteensuu ja Joroinen 2010, 201.)

Tässä kappaleessa pyrin vetämään yhteen aluksi esittelemieni argumentaatiopositioiden suhdetta lasten oikeuksiin. Tähän yhteenvetoon käytän apuna diskursseja, joita positioiden sisältä tulkitsin esiin. Tulkintani perustan diskurssien myötä luotujen merkitysten kautta. Pyrin kappaleessa selvittämään sitä, miten erilaiset merkityksenannot heijastuvat lasten oikeuksiin tai millaisina niiden linssin läpi lasten oikeudet voidaan nähdä. Esittelen taulukossa 2. tiivistetysti pohdintani ja tulkintani tulokset. Tiivistän kunkin argumentaatioposition sisältämien diskurssien merkityksen

ydinsanoihin, joiden tulkitsen parhaiten kuvaavan diskurssia ja pyrin vetämään johtopäätöksiä siitä, millaisia seurauksia tällä on vallitseville käsityksille ja sen myötä toteutettavalle politiikalle ja millainen vaikutus vallitsevalla politiikalla on lasten oikeuksiin.

Argumentaatiopositio	Näkökulma lasten oikeuksien kannalta	Seurau
Ilmastonmuutoksen pysäyttämispuhe	Tulevaisuus, globaali	Vastuu ilmastonmuutoksesta on kannettava. Vastuu on globaali ja isoihin toimiin on ryhdyttävä tulevaisuuden vuoksi. Muutoksissa on myös taloudellinen mahdollisuus. Tarvitaan isompia toimia enemmän ja nopeammin. Kaikki lasketaan.
Realismipuhe	Nykyhetki, kansallinen	Vastuu kansalaisista on kannettava, taloudesta on pidettävä huolta. Suuriin muutoksiin ei ole varaa. Muutokset vaarantavat nykyisen hyvinvoinnin. Suomen vastuu ilmastonmuutoksessa jo kannettu. Ei niin vakava ja iso asia. Riittävästi jo tehty. Keskityttävä todella vaikuttaviin asioihin.

Taulukko 2. Tulokset

6.1 Potentiaaliset seuraukset 1. - Ilmastonmuutoksen pysäyttämisen argumentaatiopositio

Ilmastonmuutoksen pysäyttämisen argumentaatiopositiossa ilmastonmuutoksesta luodaan ilmiö, jonka eteen on tehtävä toimia sen hillitsemiseksi. Muutoksen tarpeellisuus ja kannattavuus perustellaan niin ihmiskunnan tulevaisuuden, kuin taloudenkin näkökulmasta. Positiiossa nähdään tarve suurelle muutokselle ja uhrauksillekin. Toimien tulisi olla suurempia kuin mitä nyt on tehty ja aikaa toimien toteuttamiseen on vähän. Ilmastonmuutoksen pysäyttämistoimet ovat välttämättömiä ja

niihin ryhtyminen nähdään vastuun kantamisena ihmisoikeuksista, tulevaisuudesta ja jälkipolvista. Esimerkkinä toimiminen nähdään tärkeänä globaalien vaikuttamisen kanavana ja taloudellisena mahdollisuutena. Ongelma nähdään globaalina ja haastavana, mutta myös mahdollisena hoitaa. Positiossa itsessään puhuja identifioituu ilmastonmuutoksen pysäyttämistoimien edistäjäksi.

Tämän tuotetun todellisuuden seurauksena suuriakin toimia ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi olisi mahdollista toteuttaa ja tarvittaviin päätöksiin voitaisiin ryhtyä. Tältä pohjalta tehtävä politiikka synnyttäisi suuria muutoksia, joissa myös sosiaalityöllä olisi tärkeä rooli sopeutumistyön tukemisessa, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden varmistamisessa myös nykyhetkessä. Sosiaalityön tärkeimmäksi rooliksi tulisi tukea kansalaisia kohti muutosta ja muutoksessa sekä tarkastella ja analysoida rakentuvia rakenteita sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja avun tarpeen näkökulmastakin. Lisäksi sosiaalityön tulisi voimakkaammin ottaa vastuuta siitä, että ekologinen ja sosiaalinen näkökulma yhdistettäisiin toisiinsa ja luotaisiin myös selkeämpää kuvaa siitä, millainen vaihtoehto tulevaisuudessa voisi olla nykyiselle kapitalistiselle yhteiskunnalle. (Esim. Rapeli 2016, 260; Ranta- Tyrkkö 2016, 288, 292.) Position tuottama tulevaisuusskenaario noudattelisi myös melko hyvin tulevaisuuseettistä ajatusta. Tosin se edelleen katsoo tarvittavia toimia pitkälti olemassa olevien rakenteiden näkökulmasta.

Lasten oikeuksien turvaamisen kannalta toiminta tämän ajatuksen pohjalta turvaisi oikeuksien toteutumisen mahdollisuutta myös tulevaisuudessa. On toki mahdotonta sanoa, millaisena tulevaisuus toimista huolimatta avautuu ja tuleeko oikeuksia tarkastella myös uudenlaisen yhteiskuntarakenteen näkökulmasta. Joka tapauksessa tämä ilmastonmuutoksen pysäyttämisen positiossa tuotettu linja mahdollistaisi sen, että nykyisin käsitetyt oikeudet voitaisiin turvata parhaalla mahdollisella tavalla. Lasten oikeuksien turvaamisessa olisi kuitenkin myös haasteensa, sillä suurissa muutoksissa stressin ja pahoinvoinnin määrä voi lisääntyä, mikä aiheuttaa myös uhkaa lapsille, sekä alleviivaa sosiaalityön tarvetta varautua näihin asioihin. Ilmastonmuutoksen pysäyttämisen argumentaatiopositiosta käsin toteutettu politiikka laajentaa käsitystä ihmisoikeuksista globaaliin vastuuseen ja siksi sosiaalityönkin olisi alettava ajattelemaan lasten oikeuksia kansainvälisesti ja siirtää yksilöön kiinnittynyttä katsettaan yhä enemmän globaaleihin ilmiöihin, sillä esimerkiksi lasten oikeudet eivät ole yksilön asia tai ainoastaan yksilöiden varassa tai yksilöiden kautta turvattavissa oleva asia, vaan globaalien vaikutusketjujen alainen (esim. Turtiainen 2017, 209; Gough 2017, 56).

Vastuu tunnetaan vahvana, mutta toisaalta konkreettisiin toimiin ei siitä huolimatta ole ryhdytty tai pystytty. Siitä huolimatta, että näkemys ilmenee vahvana, on valittu odottamisen ja toimimattomuuden tie ja se vaikuttaa hämmästyttävältä. Toimimattomuus ja odottelukin ovat valintoja, joilla on seurauksensa.

On selvää, että uudenlaisen yhteiskunnan myötä ja uudenlaisten rakenteiden myötä myös sosiaalityön arkiset toimintatavat tulisivat kokemaan muutoksia. Kapitalistisen yhteiskunnan kestättömyyttä ovat kuvanneet monet tutkijat (Kts. Ranta- Tyrkkö 2016, 289- 290) ja samaan aikaan sosiaalityö itsessään toimii kulutusta turvaavana (emt., 286; Häikiö ja Toivo 2016, 141; Helne ym. 2011, 312). Tämän vuoksi sosiaalityön tulee tarkastella myös omia toimintatapojaan ja keinojaan. Ranta- Tyrkkö lainaa Healya (Kts. 2017, 285) puhuessaan siitä, miten sosiaalityössä on aikojen saatossa keskitytty oikeuksia enemmän tarpeisiin, minkä vuoksi toimintatavoissakin on keskitytty enemmän menetelmiin, joilla tarpeiden tyydyttämistä tuetaan. Toisaalta Gough (2017) teoksessaan perustelee, miten tarpeita ja oikeuksia ei oikeastaan olisi mahdollistakaan erottaa toisistaan. Näiden kohtaamattomuudessa onkin kenties enemmän kyse siitä, puhutaanko todellisista ja tarpeista ja tarpeiden riittävästä täyttämisestä, vai ihmisen halusta ja mieliteoista. Toisaalta taas voimme olla tilanteessa, jossa joudumme tarkastelemaan kriittisesti myös käsityksiämme oikeuksista. Sisältävätkö ne asioita, joita voidaan pitää enemmän mielitekoina tai haluina tai totuttuina elämäntyyleinä? On keskityttävä oikeuksiin ja siihen, miten oikeuksia turvataan irrallaan kulutuksesta. Ainakin näkökulma siihen, mikä on riittävää tai millaisilta uhilta oikeuksia tulee puolustaa, tulevat tulevaisuudessa olemaan toisenlaiset.

Argumentaatioppositiosta käsin käytettyjen diskurssien myötä muodostuneesta kuvasta on pääteltävissä, että ilmastonmuutoksen suhteen on vielä tehtävää ja toimet olisi myös välttämätöntä tehdä humanisiin syihin, taloudellisiin syihin ja välttämättömyyksiin vedoten. Päättäjät voisivat tehostaa ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävää politiikkaa ja toimia mahdollisimman nopeasti. Riippuen katsantotavan aikajänteestä, valtio voi olla hoitanut asiaa sekä hyvin, että riittämättömästi. Kansainvälisesti Suomi voi olla pieni saastuttaja mutta myös väestömäärään suhteutettuna suuri (kts. Gough 2017, 26), toisaalta Suomi voi olla jo tehnyt paljon, mutta tulevaisuus vaatii enemmän. Toimiin asian suhteen on jo ryhdytty, mutta ei siinä määrin kuin todellinen vaikuttaminen vaatisi eikä vauhti riitä muuttamaan muutoksen suuntaa. Vastuuta on toki kannettu, mutta on myös vaadittava itseltään paljon, jotta voi vaatia muilta. On myös ajateltava, että

Suomella on vielä olemassa käyttämättömiä mahdollisuuksia tilanteen korjaamiseksi ja näissä toimissa voi näkyä jopa edullisia taloudellisia vaikutuksia sekä vaikutuksia Suomen kansainväliselle maineelle ja vaikutusvallalle. Vaikka Suomi on pieni maa, nähdään sillä olevan myös mahdollisuuksia vaikuttaa, mutta ennen kaikkea mahdollisuuksia tehdä itse toimia asian eteen.

Ilmastonmuutoksen uhkakuvien toteutuminen on iso riski lasten oikeuksille ja hyvinvoinnille, joten sitä ei tulisi hyväksyä edes pienessä määrin. Sopeutumista muutoksen voidaan helpottaa ja muutos voidaan toteuttaa sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Toimilla voitaisiin nostaa suomen taloutta uuteen nousuun ja siten kasvattaa hyvinvointia tai synkemmän näkemyksen mukaan toimiin ryhtyminen on ainoa keino edes jollain tavalla turvata hyvinvointia ja elämän mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Vastuu hyvinvoinnista ja tulevista elinmahdollisuuksista nähdään globaalissa mittakaavassa, eli meidän toimillamme tulisi voida vaikuttaa ihmisten elinmahdollisuuksiin ja lasten oikeuksiin kansainvälisellä tasolla.

Toisaalta myös ilmastonmuutoksen pysäyttämisen argumentaatiopositiossa käytetyissä diskursseissa piilee ristiriitaisuuksia esimerkiksi sen suhteen, miten kulutus ja talouskasvu tulee tulevaisuudessa olemaan mahdollinen. *Humanistisessa diskurssissa* katsotaan, ettei nykyisen kaltainen elämä, kulutus ja jatkuva kasvu, tule enää olemaan mahdollista vaan yhteiskunta tulee rakentumaan toisin ja toisenlaisten arvojen varaan, kun taas *edelläkävijyysdiskurssissa* korostetaan ilmastonmuutosta mahdollisuutena talouden kasvuun ja kulutusmahdollisuuksien turvaamiseen. Position sisällä ei siis ole aivan yhtenäistä ymmärrystä siitä, millaisiin muutoksiin yhteiskunnat joutuvat tai millainen tulevaisuus meitä odottaa. Siksi toimiin ei kenties ole ryhdytty, vaikka vahvasti näyttää siltä, että yhteinen ymmärrys ilmastonmuutoksen pysäyttämisen tarpeesta on olemassa enemmistössä ainakin omilla aineisto-otteissani.

6.2 Potentiaalisia seurauksia 2. - Realismipuheen argumentaatiopositio

*Realismipuheen argumentaatiopositio*stä käsin ilmastonmuutoksesta rakennetaan ilmiö, jonka olemassa olosta tai voimakkuudesta ei olla ihan varmoja. Katsotaan myös, että vaikuttamiseen asian suhteen ei juurikaan ole mahdollisuuksia tai oma osuus vastuusta on jo kannettu ja hoidettu ja muiden tulisi tehdä osuutensa. Positiiossa korostetaan sitä,

että kiirehtimiseen ei ole varaa ja toimiminen tässä tilanteessa olisi hölmöä ja erittäin vahingollista kansallisen kilpailukyvyyn, talouden ja yksittäisen ihmisen arjen näkökulmasta. Ilmastonmuutoksen vastaisissa toimissa nähdään olevan suuri riski kansalliseen epäoikeudenmukaisuuteen. Vastuu tulisi ennen kaikkea kansa kansallisvaltioiden sisällä, omaa etua valvoen. Ongelma tunnustetaan globaalina, mutta seurauksen kansallisina. Toimimisen katsotaan johtavan hyvinvoinnin ja talouden kurjistumiseen. Näkemyksissä heijastuu kapitalistinen pyrkimys jatkuvaan kasvuun ja kansallisvaltioiden itsemääräämisoikeuden varjelemiseen. Sen myötä ollaan tietoisien haluttomia näkemään oman toiminnan seurauksia ainakaan oman elinpiirin ulkopuolella. Asioilta on helpompi vain ummistaa silmänsä tai ainakin siirtää vastuu ongelmista muualle. (Ranta- Tyrkkö 2016, 278.)

Tässä positiossa toimivan realistisen järkipuhujan tuottamassa todellisuudessa ilmastonmuutoksen toimiin ryhtyminen on hölmöä ja hyödytöntä. Kaiken lisäksi se käy kalliiksi yhteiskunnalle ja sen ihmisille. Tätä todellisuutta noudattelevan politiikan seurauksena ilmastonmuutoksen vastaisiin toimiin ryhtyminen ei näytä kovinkaan todennäköiseltä. Sen sijaan tätä todellisuutta leimaa usko siihen, että asioiden eteen on jo tehty riittävästi, oma osuus. Panostus siis nähdään riittävänä ja valtakunnallisesti katsottuna tilanne näyttää hyvältä, todellinen ongelma sijaistee muualla maailmassa ja muissa asioissa. Nopeisiin tai suuriin toimiin ryhtyminen johtaisi sosiaaliseen epäoikeudenmukaisuuteen maan sisällä ja kurjistaisi nyt jo huonossa asemassa olevien elämää entisestään, kaiken lisäksi aivan turhaan, sillä meidän toimillamme ei uskota olevan vaikuttavuutta kokonaiskuvassa. Ihmisten tarpeet ovat tässä hetkessä, eivät tulevaisuudessa ja tarpeista tulee huolehtia oikeudenmukaisesti. Positiossa vallitsee voimakas nationalismi ja siitä on muodostunut moraalinen järjestys (vrt. Turtiainen 2017, 211- 212), jonka voi katsoa ohittavan jopa lasten oikeudet, sillä ilmastonmuutoksen vastaisista toimiin ryhtymättä jättäminen aiheuttavat sen, että lasten oikeudet tulevaisuudessa vaarantuvat.

Diskursseilla luodun todellisuuden myötä näyttää siltä, että ilmastonmuutoksen vastaisissa toimissa tehdään ja on tehty se, mikä voidaan. Taloudellinen mahdottomuus ja Suomen pieni merkitys asettavat rajoja sille, mitä voidaan tehdä. Talous näyttäytyy ilmastonmuutospuheessa varsin selkeästi ihmisten käsitystä kehystävänä ideana. Siksi muutoksen tarvetta laskelmoidaan yksilön näkökulmasta ja markkinoiden näkökulmasta talouden reunaehdoin. (Urry 2015, 45)

Lisäpanostukset nähdään mahdottomina ja turhina. Uskotaan myös, että ilmastonmuutosta ei pystytä poistamaan (jos se nyt edes on totta). Asian hoitaminen on mahdollista vain tiettyyn rajaan saakka huomioiden kansalaisten hyvinvointi ja kansalaisten mahdollisuus elää normaalia arkeaan mahdollisimman tavalliseen tapaan. Poliitikassa kaihdetaan muutoksia, jotka radikaalisti muuttaisivat olemassa olevia rakenteita legimitteettikriisin pelossa. Kulutuskeskeisyys tarjoaa edelleen sen, mitä halutaan, eikä osa väestöstä näe tarvetta elää ekologisemmin, varsinkaan, jos ne vaativat luopumista paljosta. Ekologisen elämäntavan nähdään oleman eliitin asia, kuten aineistossanikin viitattiin *oikeudenmukaisuutta suomalaisille- diskurssin* puitteissa. (Urry 2015.) Kestämättömään kulutukseen perustuvat näennäisesti ekologiset ratkaisut voivat pitkittää todelliseen ongelmaan tarttumista, luomalla käsityksen siitä, että muutoksen tiellä jo ollaan edetty ja tehty riittävästi ilman ”radikaalimpia” vaikutuksia ihmisten arkeen (emt. 2015.) mikä mielestäni on nähtävissä myös omassa tutkimuksessani.

Enempään toimiin ryhtyminen ei ole mahdollista, sillä se tuhoasi suomalaisen yhteiskunnan. Ajatus perustuu mm. siihen käsitykseen, että yhteiskuntamme on kriittisen riippuvainen juuri niistä asioista, joita ilmastonmuutoksen vastaisissa toimissa olisi tarpeellista. Riippuvuus nähdään luonnonlain kaltaisena välttämättömyytenä, vaikka se on oikeasti yhteiskunnallista. (Lahikainen 2013, 22.) Sen sijaan muilta mailta tulisi odottaa suurempaa panosta, eikä sallia vapaamatkustamista. Tällainen näkemys ei tunnista sitä, että universaaleista tarpeistamme huolimatta, hyvinvointia tuotetaan ja tarpeitamme tyydytetään jo tällä hetkellä hyvin eri tavoin eri puolilla maailmaa (Vrt. Gough 2017, 38) ja siksi hyvinvoinnin tuottaminen voisi olla myös mahdollista jollain toisella tavalla kuin mitä nyt tehdään. Tämän uuden tavan kuvittelemisen on totta kai varsin vaikeaa.

Mikäli suomalaisessa päätöksenteossa mennään eteenpäin sen kuvan myötä, joka tämän aseman puitteissa on tulkitsemillani diskursseilla luotu, on ajateltavissa, että tilanne ilmastonmuutoksen vastaisten toimien suhteen on hyvä, eikä lisäpanostuksia tarvitse tehdä. Selvää on myös, että Suomi on tehnyt kaikkensa tilanteen eteen ja taloudelliset realiteetit asettavat rajat näille toimille. Suomen katsotaan jo valmiiksi tehneen hyvän osuuden asian eteen. Toisaalta diskursseista ilmenee myös usko siihen, ettei ilmastonmuutosta pystytä kokonaan estämään ja Suomen mahdollisuudet tai osuus asiassa on hyvin pieni. Ilmastonmuutosta voidaan suomalaisin toimin hillitä tiettyyn

rajaan saakka ja se raja on tullut vastaan. Rajan ylittäminen olisi älytöntä, koska muut eivät tee osuuttaan. Eri tason poliitikkojen, kansallisen ja globaalien, tulisi ollakin keskenään sopusoinnussa, jotta päämäärät voitaisiin saavuttaa (Haaparanta 2018, 131).

Mikäli ilmastonmuutoksen torjunnan suhteen omaksutaan laajasti positioon sisältyvä individualistinen käsitys vastuusta ja sen jakautumisesta tekojen vaikuttavuuden perusteella, on selvää, ettei loppujen lopuksi ketään voida katsoa vastuulliseksi ympäristön tuhoutumisesta. Kokonaisvaikutukset eivät koskaan tule olemaan yksin kenenkään valtion tai yksilön kontrollissa ja jokaisen merkitys kokonaisuuteen on loppujen lopuksi hyvin pieni. (Laitinen ja Eskelin 2010, 55-56.) Lasten oikeuksien näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että myöskään oikeuksien toteutumisen turvaamisesta ei voida katsoa olevansa vastuussa. Kun tähän lisää vielä sen, että nyt pitäisi katsoa lasten oikeuksien toteutumista tulevaisuudessa, voimistuu entisestään ne seikat, jotka tällä ajattelulla vähentävät vastuuta. Tässä kohtaa pitäisi vastuuta kantaa myös tulevista teoista.

7. POHDINTA

Tutkijana suhtaudun edellä kuvaamiini luotuihin todellisuuksiin kriittisesti, enkä oleta niiden sellaisenaan olevan oikea kuva todellisuudesta. Todellinen kuva ei ole sen paremmin tämän tutkimuksen lähtökohtana kuin päämääränkään, vaan tulkintani pohjalla on ollut diskurssit. Koska kohteenani on ollut poliitikkojen puhe, voin etukäteen olettaa, että sillä on merkitystä myös käytännössä, eli sen suhteen millaisia päätöksiä tullaan tekemään.

Voi olla, että analyysiani olisi voinut yksinkertaistaa, mutta toisaalta oma ymmärrykseni vaati eri vaiheiden läpi käymistä. Samaan olisi voinut päätyä pelkällä diskurssien analysoinnilla, mutta tuntui etten päässyt niihin käsiksi ennen kuin olin tulkinut retoristen keinojen löyhällä avustuksella esiin positiot, joissa puhutaan. Koen, että valitsemani tavan kautta pystyin muodostamaan syvemmän käsityksen ja ymmärryksen ainakin itselleni siitä, mitä eri argumentaatiopositioihin asettuminen todellisuudessa merkitsee ilmastonmuutoksen ymmärtämisen kannalta. Argumentaatiopositioihin palaaminen diskurssien kautta, auttoi minua puolestaan tiivistämään ja tulkitsemaan sitä, millaisia vaikutuksia toteutettavalla politiikalla, luoduilla merkityksillä ja niiden välisellä suhteella on lasten oikeuksien kannalta.

Tulevaisuuden ja kestävä kehityksen kannalta keskeistä tulevaisuudessa on se, millaisen yhteiskunnan osaamme kuvitella. Millaisia rakenteita, tapoja ja keinoja osaamme nähdä nykyisten sijasta ja millaisia tarpeita tai haluja olemme itsellemme luoneet ja synnyttäneet. Tutkimuksessani poliitikot loivat diskurssien avulla todellisuuksia, joilla ajaa omaa asiaansa. Poliittisilla diskursseilla on suoja väylänsä käytäntöön erilaisten päätösten kautta, mutta niillä on myös toinen tie muodostua todellisuudeksi. Kun asioille luodaan merkityksiä, synnytetään samalla kulttuurisia tarpeita ja halua. (vrt. Gough 2017, 41). Nykyisillään elämme yhteiskunnassa, jossa vallitsee tietty käsitys siitä, mitä ihminen tarvitsee hyvinvointiin, tulevaisuudessa tämän tarve ja halu voi olla täysin muuta, mutta sen kuvittelemisen on vielä mahdotonta, sillä näitä tarpeita ei ole vielä synnytetty tai luotu. Yleinen käsitys ihmisen tarpeiden taustalla olettaa, että ellei tarpeita tyydytetä, aiheutuu siitä vakavaa haittaa (emt., 41). On totta, että emme tiedä varmasti ja kokonaan mitä vastuu tulevaisuudesta tarkoittaa. Kykymme toimia vastuullisesti on muovautunut sen maailman ja järjestyksen mukaisesti, jossa

elämme ja joka on aiheuttanut ilmastonmuutoksen. (Lahikainen 2018, 474.)

Tulevaisuuden kannalta tärkeää on katsoa globaalisti, sukupolvien välisesti sekä ekologiset reunaehdot tunnistaen ihmisten tarpeiden tyydyttämistä, eikä tulevilta sukupolvilta tulisi viedä mahdollisuutta täyttää tarpeitaan siitäkään huolimatta, että tarpeet on tyydytettävä myös nykyhetkessä (Brantlandin komissio 1987 kts. Ahteensuu ja Joronen 2010, 195).

Ilmastonmuutoksesta on eduskunnassa vallalla tyypillinen vastakkainasettelu. Edustajat vaikuttavat jakautuneen kahteen vastakkaiseen leiriin, jolla kummallakin on omat päämääränsä. Tämä jakautuminen noudattelee tyypillistä puoluejakoa suhteessa tulkintaan oikeudenmukaisuudesta ja nämä ennako- oletukset vaikuttavat paitsi siihen, mitä halutaan puhua, myös siihen, miten halutaan asioista puhua (vrt, Ahola- Launonen ym. 2018, 13 - 14). Leirit kannattavat erilaista moraaliala sen suhteen tavoitellaanko etua kaikille vai halutaanko suojata toisia vahingolta. Itseni on vaikea kuvitella, että syynä olisi jokin muu kuin se, että näkemys ilmastonmuutoksen olemassaolosta ja vaikutuksista on erilainen.

Kumpi tahansa kuvista valitaan, lienee ilmiselvää, että sosiaalityölläkin on roolinsa oikeuksien puolustamisessa. Kummassakin tiessä on myös pohdittava sitä, millaisia oikeuksia ihmisiltä voidaan viedä pois ja millaisia velvollisuuksia lisätä ja millaisena ihmiset kokevat näiden tekojen oikeuden. (Huhtinen ja Tallberg 2018, 152). Mikäli valitaan ilmastonmuutoksen hillitsemisen tie, puhutaan globaalista haastetta ja globaalisti tehtävästä työstä, jossa jokainen teko vaikuttaa toisiinsa maailmanlaajuisesti ja vaatii siksi kaikkien mukana olemista. Sosiaalityön tehtävänä olisikin tässä tilanteessa olla mukana kansainvälisissä pöydissä, rakentamassa mallia, joka olisi hyväksyttävissä globaalisti ja jossa myös oikeudenmukaisuutta ja oikeuksia tarkasteltaisiin globaalisti ja varmistetaan se, että mitä tahansa politiikkaa toteutetaan, sen seurauksia arvioidaan globaalin oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Mikäli valitaan toimeentuloon tie, on edessä sopeutuminen tulevaan muutokseen. Sopeutuminen tarkoittaa uudenlaisten tapojen omaksumista niin ruuan tuotannossa, metsätaloudessa, maan käytössä, luonnonilmiöihin varautumisessa jne. Tässä työssä myös sosiaalityöllä on roolinsa, mutta selkeästi paikallisempaan, sillä vaikutukset eri alueilla ovat erilaisia ja edellyttävät siksi erilaisia ratkaisuja. Joskin sosiaalityö voi kansainvälisesti toimia nostamalla esiin hyvinvointivajeita, avun tarpeen paikkoja sekä erityisesti paikallista tietoa, jotta eri

puolilla maailmaa voidaan toteuttaa globaalisti oikeudenmukaista ja lasten oikeuksia turvaavaa politiikkaa. (vrt. Gough 2017, 30.)

Globaali oikeudenmukaisuus tai globaalit lasten oikeudet käsitteinä vievät ajattelun helposti johonkin hyvin etäiseen ja epämääräiseen. Olisiko sosiaalityön tehtävänä nostaa esiin sitä konkretiaa, että nämä oikeudet koskevat globaalissakin tasossa konkreettisia yhteisöjä ja konkreettisia perheitä ja yksilöitä? On olemassa tulkintoja, joiden mukaan yksilöiden ajattelu ryhmän sijasta vaikuttaa asenteisiin ja käyttäytymiseen saaden meidät näkemään sen, mikä koskettaa omaa, samaistumisen kohteena olevaa, ryhmäämme. (Vrt. Turtiainen 2017, 206; Liebkind 2018, 27.) Voisiko tätä ajatusta soveltaa myös ympäristön tilaan ja ilmastonmuutosajatteluun? Jo Aristoteles on pohtinut yhteisön itsekkyyttä ja sitä, miksi välittäisi ihmisestä, johon ei ole millään tavalla sidoksissa ja josta ei koskaan ole kuullut tai koskaan tule tietämään mitään, ja josta ei ole mitään hyötyä omalle yhteisölle. Lähtökohtaisesti ihmisyyteen voi katsoa kuuluvan tietynlaisen itsekkyuden ja oman edun tavoittelu. Se, mikä meidän etu on, ei kuitenkaan tulisi olla lyhytnäköistä, vaan kauaskatseista, jotta ymmärtäisimme todella sen, mikä on oma parhaamme. Ihminen usein virheellisesti luulee jonkin asian olevan itselleen parasta. (Yrjönsuuri 2010, 31.) Globaalit ongelmat haastavat yhteisön itsekkyuden ajatuksen. Globaali oikeudenmukaisuus edellyttää, että kaikille ihmisille taataan mahdollisuus toimintoihin, jotka mahdollistavat ihmisarvoisen elämän viettämisen (Nussbaum ja Sen Kts. Haaparanta 2018, 134) ja ympäristö on yksi merkittävimmistä tällaisen toiminnan mahdollistajista. Keskeinen kysymys lienee myös, missä määrin tulevaisuuden lapsilla, joita ei ole vielä olemassa, voi olla oikeuksia ja mistä tiedämme, millaisia oikeuksia tulevaisuudessa tullaan tarvitsemaan (Ahteensuu ja Joronen 2010, 199)?

Tämän tiedon kanssa sopii paremmin yhteen stoalainen ajatus maailmakansalaisuudesta, jossa ihmisyyys itsessään ja järkevyydestä sekä moraaliuden perusteella syntyvä yhteys maailmanlaajuiseen yhteisöön (Yrjönsuuri 2010, 32). Nämä kaksi näkemystä ovat olleet keskenään vastakkaisia jo kauan ja edelleen näyttäisi, että ihmisiä ja ajattelutapoja löytyy molempiin kategorioihin. Jos Stoalaisuudessa korostettiin järkeä, joka ohjaa maailmankansalaisuuteen, (emt. 32) ilmeni se omassa aineistossani enemmänkin aristotelelaisena yhteisön edun puolustelun puheessa. Toisaalta stoalaisten tarkoituksena ei olekaan kieltää oman yhteisön edun tavoittelun olemassa oloa. Sen sijaan pyritään ymmärrys omasta yhteisöstä laajentamaan globaaliksi. Tämä ei onnistu ennen kuin koko globaali yhteisö voidaan tuntea osaksi

omaa itseä. (emt., 33.) Kansallisvaltioiden pitkä olemassaolo ja Suomen historia toimivat mielestäni esteenä edellä kuvatulle tavalle ajatella globaalisti. Se kuitenkin vaikuttaisi olevan edellytys, ennen kuin todellisiin keinoihin ilmastonmuutoksen torjumiseksi ja sitä kautta lasten oikeuksien turvaamiseksi voidaan ryhtyä.

Kun puhutaan perusteluista kansainvälisen oikeudenmukaisuuden toteuttamiseen, tulisikin huomata, että ilmasto on olosuhde, joka ei ole tulevaisuuden yksilön vastuulla ja johon hän ei itse voi vaikuttaa, jolloin olisi myös oikeudenmukaista pyrkiä tasaamaan tuon olosuhteen vaikutusta. Nykyhetken ihmiselle ilmasto on myös oman vaikutuksen ulkopuolella oleva olosuhde, mutta mielestäni samalla myös valinta ja omalla vastuulla oleva asia. (emt. 2018, 135.) Ilmastonmuutoksen vastaisiin toimiin ryhtyminen on mielestäni lasten oikeuksien kannalta asia, joka tulisi nähdä hyödyllisenä (vrt. Lagerspetz 2010, 134).

Vielä politiikassa vallitsevat argumentaatiopositiot vaikuttavat olevan suhteellisen kaukana toisistaan ja itseäni mietityttää, miten näitä puoli saadaan lähentymään toisiaan. Nyt kärjistetysti eri asemista ilmastonmuutos vaatii joko ”rakennemuutosta” tai ”hoituu siinä sivussa” ja näiden kahden välisen kuilun kirmiseen aika käy vähiin. Mieleeni nousee kysymys, puhuvatko eri ryhmät keskenään samasta ilmiöstä? Sana ilmastonmuutos näyttäisi tarkoittavan eri ryhmille hyvin eri asioita. Ilmastopolitiikka voi tarkoittaa hyvin erilaisia asioita, kaikkea sitä toimintaa, jolla yritetään hillitä ilmastonmuutosta tai jolla turvataan kilpailukykyä tai ihmisten elinehtoja. Sillä voidaan myös viitata yksittäisiin, kohdennettuihin ja eriyettyihin toimiin. On siis vaarana, etteivät puhujat keskenään ymmärrä toisiaan, koska puhuvat loppujen lopuksi eri asioista, (Vrt. Vitikainen 2018, 39.) Ymmärrystä siitä, mitä oikeuksia olisi turvattava kansainvälisesti ei ole syntynyt siitä huolimatta, että kansainväliset lasten oikeudet on laadittu. Siksi ei myöskään ole voitu luoda ymmärrystä siitä, mistä kansallisista oikeuksista on luovuttava yhteisen edun ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. (Hellsten 2018, 140.)

LÄHTEET

Amsler, Sarah 2010. Bringing Hope to 'Crisis'. Crisis Thinking, Ethical Action and Social Change. Teoksessa Stefan Skirmshire (toim.) Future Ethics. Climate Change and Apocalyptic Imagination. London: Continuum. s. 129–152.

Adam Barbara, Chris Grove 2007, Future matters: Action, knowledge, ethics. Brill

Alasuutari, Pertti 1989. Erinomaista rakas Watson. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. hanki ja jää- kustannus. Helsinki.

Aho Soile, Kulmala Ulla, Rähä Hannele, Porkka Sirpa ja Temlin Taru (toim.) Lapsen etu. Turun yliopisto. Turku. 1995.

Ahokas, Marja, Stefano Passini ja Pirttilä-Backman, Anna-Maija 2005. Muuttuuko vai eriytyykö käsitys vastuusta? Teoksessa Pirttilä-Backman, Anna-Maija, Ahokas, Mairja, Myyry, Liisa ja Lähteenoja, Susanna. Arvot, moraalit ja yhteiskunta. Gaudeamus. Helsinki. s. 115- 144.

Ahokas, Marja, Stefano Passini ja Pirttilä-Backman, Anna-Maija 2005. Muuttuuko vai eriytyykö käsitys vastuusta? Teoksessa Pirttilä-Backman, Anna-Maija, Ahokas, Mairja, Myyry, Liisa ja Lähteenoja, Susanna. Arvot, moraalit ja yhteiskunta. Gaudeamus. Helsinki. s. 115- 144.

Ahola- Launonen, Johanna, Häyry, Matti ja Takala Tuija 2018. Johdanto: Miten keskustella oikeudenmukaisuudesta? Teoksessa Matti Häyry, Tuija Takala ja Johanna Ahola- Launonen (toim.). Oikeudenmukaisuuden ongelma. Gaudeamus. Helsinki. s. 9-20.

Ahteensuu, Marko ja Joronen, Sanna 2010. Ympäristö ja oikeudenmukaisuus. Teoksessa Juha Räikkä (toim.). Yhteiskuntafilosofia. UNIPress Helsinki. s. 195- 205.

Alila, Antti, Gröhn, Kari, Keso, Ilari ja Volk, Raija 2011. Sosiaalisen kestävyuden käsite ja mallintaminen. STM. Helsinki.

Arajärvi, Pentti 2003. Paremmintyhteiskunta. Kunnallisalan kehittämissäätö. Polemia. Julkaisu nro 48.

Bardy Marjatta (2013b). Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim). Lastensuojelun ytimissä. THL. Helsinki s. 48 – 72

Bardy, Marjatta 2013a (toim). Lastensuojelun ytimissä. THL. Helsinki

Bardy, Marjatta Parrukoski, Sanna 2010 (toim.) Hyvinvointi ilmastonmuutoksen oloissa? 190–193. Saatavissa:

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/79967/787f9c3c-c217-4024-b2aa-50530fd322d6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Luettu 25.5.2020)

Blommaert, Jan ja Bulcaen Chris (toim.) 1997. Political Linguistics. Benjamins. Amstredam

Dobson, Andrew 1998. Justice and the Environment: Concepts of Environmental Sustainability and Dimensions of Social Justice. Oxford University Press. Oxford.

Enroos, Rosi, Mäntysaari Mikko, Ranta- Tyrkkö, Satu 2017 (toim.). Mielekäs tutkimus. Näkökulmia sosiaalityön tutkimuksen missioihin. Tampere University Press. Tampere

Eskelinen, Teppo. 2013. ”Oikeudenmukaisuus ja vahingonteko ilmastonkontekstissa”. Teoksessa Ajatuksia ilmastoetiikasta, toim. Teea Kortemäki, Arto Laitinen & Mikko Yrjönsuuri. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 84–102. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41848/Ajatuksia%20ilmastoetiikasta.pdf?sequence=1> (Luettu 3.4.2018)

Eskola, Jari ja Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4.painos. Vastapaino. Tampere

Fairclough, Isabela & Fairclough Norman 2012. Political Discourse Analysis. A Method for Advanced Students. Routledge. Lontoo.

Forsberg, Hannele ja Nätkin, Ritva (toim.) 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. University press. Helsinki.

Gardiner, Stephen 2004. Ethics and Global Climate Change. Etics 114. s. 555- 600

Gillon, Raanan 1990. Philosophical medical ethics. John Wiley. Chichester.

de Godzinsky, Virve-Maria 2014. Lapsen etu ja osallisuus hallinto-oikeuksien päätöksissä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 267.

- Gough, Ian 2017. Heat, Greed and Human Need. Climate change, capitalism and sustainable wellbeing. Edward Elgar publishing. Cheltenham, Northampton.
- Haaparanta, Pertti 2018. Kansallisesta kansainväliseen oikeudenmukaisuuteen. Teoksessa Matti Häyry, Tuija Takala ja Johanna Ahola- Launonen (toim.). Oikeudenmukaisuuden ongelma. Gaudeamus. Helsinki. s. 127- 137.
- Hakalehto, Suvianna 2016. Lapsi- ja lapsuuskäsityksestä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa Verkkojulkaisu. STM Saatavissa: https://stm.fi/documents/1271139/1953486/Lapsikasitys_Suvianna_Hakalehto.pdf/af026fdd-6296-4442-a2fc-2bc9c1f3e2a7/Lapsikasitys_Suvianna_Hakalehto.pdf.pdf (viitattu 19.4.2019)
- Hakalehto-Wainio, Suvianna 2013. Lapsen oikeudet ja lapsen etu lapsen oikeuksien sopimuksessa. Teoksessa Hakalehto-Wainio, Suvianna ja Nieminen, Liisa (toim.): Lapsioikeus murroksessa. Lakimiesliiton kustannus.
- Hakalehto-Wainio, Suvianna ja Nieminen, Liisa (toim.) 2013: Lapsioikeus murroksessa. Lakimiesliiton kustannus.
- Harrison, Gai ja Melville, Rose 2012. Rethinking Social Work in a global world. Palgrave Macmillan. New York.
- Hautamäki, Tiina 2002. Tuberkuloosin ja Aidsin kulttuuriset merkitykset. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Tampereen yliopistopaino, Tampere
- Hellsten, Sirkku 2018. Liberaalidemokratian nousu ja tuho – Mitä tapahtui oikeudenmukaisuudelle? Teoksessa Matti Häyry, Tuija Takala ja Johanna Ahola- Launonen (toim.). Oikeudenmukaisuuden ongelma. Gaudeamus. Helsinki. s. 138 – 148.
- Helne, Tuula, Hirvilammi, Tuuli ja Laatu, Markku 2011. Sosiaalipolitiikka – altavastaajasta planeetan pelastajaksi? Teoksessa Palola, Elina ja Karjalainen, Vappu. Sosiaalipolitiikka. Hukassa vai uuden jäljillä? THL. Helsinki. s. 310-332
- Helne, Tuula, Hirvilammi, Tuuli ja Laatu, Markku 2012. Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla. Kelan tutkimusosasto, Helsinki.
- Hetherington, Tiani & Jennifer Boddy. 2013. ”Ecosocial work with marginalized populations: Time for action on climate change”. Teoksessa Environmental Social

Work, toim. Mel Gray, John Coates & Tiani Hetherington. London and New York: Routledge, 46–61.

Huhtinen, Aki- Mauri ja Tallberg, Teemu 2018. Oikeudenmukaisuus sodassa – mitä todellisuutta elämme. Teoksessa Matti Häyry, Tuija Takala ja Johanna Ahola- Launonen (toim.). Oikeudenmukaisuuden ongelma. Gaudeamus. Helsinki. s. 149 – 164.

Häikiö, Liisa ja Saikkonen, Paula 2010. Tarvitsemme uusia utopioita hyvinvoinnin politiikkaan. Teoksessa Bardy, Marjatta ja Parrukoski, Sanna (toim.). Hyvinvointi ilmastonmuutoksen oloissa. THL. Helsinki s. 37 -45.

Häikiö, Liisa ja Toivo, Miia. Niukkuuden ajan sosiaalipolitiikka. Teoksessa Halmetoja, Antti, Koistinen, Pertti ja Ojala , Satu (toim.). Sosiaalipolitiikan lumo. Tampub. Tampere. s. 140 – 172

Häyry, Matti ja Takala, Tuija 2010. Paternalismi ja pakottaminen. Teoksessa Juha Räikkä (toim.). Yhteiskuntafilosofia. UNIpress Helsinki. s. 65- 77.

Häyry, Matti, Takala, Tuija ja Ahola- Launonen, Johanna 2018 (Toim.). Oikeudenmukaisuuden ongelma. Gaudeamus. Helsinki.

Jokinen, Arja 2008. Poliitikkojen puheet puntarissa: kaupunginvaltuutettujen asunnottomuuspuheiden retoriikka. Teoksessa Arja Jokinen, Juhila Kirsi ja Suoninen Eero (toim.) Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino. Tampere. s. 189 – 226.

Jokinen, Arja 2016. Poliitikkojen puheet puntarissa – kaupunginvaltuutettujen asunnottomuuspuheen retoriikkaa. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi, Suoninen, Eero (toim.). Diskurssianalyysi – Teoriat , peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino. Tampere s. 179 – 212.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi ja Suoninen Eero (toim.) 2008. Diskurssianalyysin aakkoset. 3. painos. Vastapaino. Tampere

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi, Suoninen, Eero (toim.) 2016. Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino. Tampere

Juhila, K. & Suoninen, E. 1999. Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa A. Jokinen,

K. Juhila & E. Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino, 233-252.

Julkunen, Raija 2018, Oikeudenmukaisuuden tuntemukset hyvinvointivaltion muuttuessa. Teoksessa Matti Häyry, Takala Tuija ja Ahola- Launonen Johanna (toim.) Oikeudenmukaisuuden ongelma. Gaudeamus. Helsinki. s. 102 – 123.

Järvelä, Marja 2006. Akateeminen sosiaalipolitiikka ja kestävä kehitys. Janus vol. 14 (3) 2006, 328-332

Kalland, Mirja 2003. Kiintymyssuhdeteorian kliininen merkitys: soveltaminen erityistilanteissa. Teoksessa Mirjam Kalland ja Jari Sinkkonen (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Dark Oy. Vantaa s.198- 233.

Kalland, Mirjam ja Sinkkonen Jari (toim.) 2003. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Dark Oy. Vantaa.

Kallio, Kirsi Pauliina, Ritala-Koskinen, Aino ja Rutanen, Niina (toim.). Missä lapsuutta tehdään? Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja 106

Keskitalo, Jorma. 2005. Maapallon muuttuva ilmasto. Tammi. Helsinki.

Kohl, Johanna. 2011. Ilmastonmuutoksen sosiaaliset vaikutukset. Teoksessa Anne Virtanen ja Liisa Rohweder (toim.). Ilmastonmuutos käytännössä: hillinnän ja sopeutumisen keinoja, Gaudeamus. Helsinki. s. 189–210.

Lagerspetz, Eerik 2010. Poliittinen velvoite. Teoksessa Juha Räikkä (toim.). Yhteiskuntafilosofia. UNIPress Helsinki. s. 124- 141.

Lahikainen, Lauri 2018. Yhteiskunnan rakenteet ja yksilön vastuu ilmastonmuutoksessa. Lectio Praecursoria 4.8.2020. Saatavilla:
<https://journal.fi/ajatus/article/download/77527/40422>. (Luettu 17.6.2020).

Laitinen, Arto ja Eskelinen, Teppo 2010. Kollektiivinen vastuu. Teoksessa Juha Räikkä (toim.). Yhteiskuntafilosofia. UNIPress Helsinki. s. 43- 61.

Liebkind, Karmela 2018. Kun ryhmät kokevat toisensa uhkina – julkisen keskustelun virhepäätelmät. Teoksessa Matti Häyry, Tuija Takala ja Johanna Ahola- Launonen (toim.). Oikeudenmukaisuuden ongelma. Gaudeamus. Helsinki. s. 23 – 35.

Lofsdóttir & L. Jensen (toim.) Crisis in the Nordic Nations and Beyond. At the Intersection of Environment, Finance and Multiculturalism. Farnham: Ashgate

Matthies, Aila-Leena ja Närhi, Kati 2014. Ekososiaalinen lähestymistapa rakenteellisen sosiaalityön viitekehyksenä. (verkossa) s. 87 – 116.

McKinnon, Jennifer & Alston, Margaret (toim.) (2016) *Ecological Social Work. Towards Sustainability*. Lontoo: Palgrave.

McKinnon, Jennifer (2012) *Social Work and Changing Environments*. Teoksessa Karen Lyons, Terry Hokenstad, Manohar Pawar, Nathalie Huegler & Nigel Hall (toim.) *The SAGE Handbook of International Social Work*. Lontoo: Sage Publications Ltd, 265–278.

Melanen, Matti ja Per Mickwitz. 2011. Ilmastonäkökulma kaikkiin päätöksiin – ilmastopolitiikan valtavirtaistaminen. Teoksessa Anne Virtanen ja Liisa Rohweder (toim.). *Ilmastonmuutos käytännössä: hillinnän ja sopeutumisen keinoja*, Gaudeamus. Helsinki. s. 145–161.

Metteri, Anne 2012. *Hyvinvointivaltion lupaukset, kohtuuttomat tapaukset ja sosiaalityö*. Tampereen Yliopisto. Väitöskirja. Tampere.

Michel Vandenbroeck & Maria Bouverne-De Bie 2010. Lasten toimijuus ja kasvatuksen normit. Neuvoteltu yhtälö. Teoksessa Kirsi Pauliina Kallio, Aino Ritala-Koskinen ja Niina Rutanen (toim.). *Missä lapsuutta tehdään? Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja* 106. s. 17 – 32.

Mikkola, Matt 2017. Euroopan sosiaaliset ihmisoikeudet ja Suomi. Teoksessa Nykänen, Eeva, Kalliomaa-Puha, Laura, Mattila, Yrjö ja Arajärvi, Pentti (toim.). *Sosiaaliset oikeudet. Näkökulmia perustaan ja toteutumiseen*. THL. Helsinki. s. 38- 66.

Mitchell, David, *Cloud Atlas* 2004.

Nussbaum, Martha 2006. *Frontiers of Justice: Disability, Nationality, Species Membership*. Harvard University Press. Harvard.

Nykänen, Eeva, Kalliomaa-Puha, Laura, Mattila, Yrjö ja Arajärvi, Pentti (toim.) 2017. *Sosiaaliset oikeudet. Näkökulmia perustaan ja toteutumiseen*. THL. Helsinki

Närhi, Kati 2015. Ekososiaalinen viitekehys sosiaalityössä. *Janus* 23(3). s. 322 – 328

Nätkin, Ritva 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Hannele Forsberg ja Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Universitypress. Helsinki. s. 16- 38.

Phillips, Nelson ja Hardy, Cynthia 2001. Discourse Analysis. Investigating Processes of Social Construction. Sage University papers series on qualitative research methods. Vol. 50. Sage. Thousand Oaks.

Pietikäinen, Sari ja Mäntynen, Anne 2009. Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino. Tampere
Pirttilä-Backman, Anna-Maija, Ahokas, Mairja, Myyry, Liisa ja Lähteenoja, Susanna.
Arvot, moraali ja yhteiskunta. Gaudeamus. Helsinki.

Potter, Jonathan, Wetherell, Margaret ja Chitty Andrew 1991. Quantification Rhetoric – Cancer on Television. Discourse and Society, Vol 2(3). s. 33- 365.

Ranta- Tyrkkö, Satu 2016. Ihmisoikeudet ja sosiaalityö globaalisien kriisien maailmassa. Teoksessa Teoksessa Marja Jäppinen, Anna Metteri, Satu Ranta- Tyrkkö ja Rauhala, Pirkko- Liisa (toim.). Kansainvälinen sosiaalityö. Käsitteitä, käytäntöjä ja kehityskulkuja. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2016. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2016. s. 273- 296.

Ranta- Tyrkkö, Satu 2017. Sosiaalityön tulevaisuuden etiikka epävarmuuden ja ympäristökriisien maailmassa. Teoksessa Enroos, Rosi, Mäntysaari Mikko, Ranta- Tyrkkö, Satu 2017 (toim.). Mielekäs tutkimus. Näkökulmia sosiaalityön tutkimuksen missioihin. Tampere University Press. Tampere. s. 113-138

Ranta- Tyrkkö, Satu 2018. Tulevat ilmastot ja sosiaalityön etiikka. Jyväskylän Yliopisto, Jyväskylä. Saatavilla: <https://alusta.uta.fi/2018/11/02/tulevat-ilmastot-ja-sosiaalityon-etiikka/> (Luettu 17.6.2020).

Rauhala , Pirkko-Liisa, Jäppinen, Maija, Metteri, Anna ja Ranta- Tyrkkö, Satu 2016. Kansainvälinen, ylirajainen, gloaali sosiaalityö – juuria, katkokisa, uusia alkuja. Teoksessa Marja Jäppinen, Anna Metteri, Satu Ranta- Tyrkkö ja Pirkko- Liisa Rauhala (toim.). Kansainvälinen sosiaalityö. Käsitteitä, käytäntöjä ja kehityskulkuja. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2016. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2016. s. 9-37.

Rautiainen, Pauli 2017. Sosiaaliset oikeuden ihmisoikeuksina. Teoksessa Eeva Nykänen, Laura Kalliomaa-Puha, Yrjö Mattila, Arajärvi Pentti (toim.) Sosiaaliset oikeudet. Näkökulmia perustaan ja toetutumiseen. THL. Helsinki.s. 20 – 37.

Raworth, Kate 2012. A Safe and Just Space for Humanity: Can We Live within the Doghnut? Oxfam Discussion paper. Oxfam. Oxford. E-aineisto.

Rolin, Kristina, Kakkuri- Knuuttila, Marja- Liisa ja Henttonen, Elina (toim.) 2006. Soveltava yhteiskuntatiede ja filosofia. Gaudeamus. Helsinki.

Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo ja Hyvärinen, Matti (toim.) 2010a. Haastattelun analyysi. Vastapaino. Tampere.

Räikkä, Juha 2010 (toim.) Yhteiskuntafilosofia. UNIPress Ab. Helsinki.

Saari, Juho 2018. Sosiaaliturvariippuvuus – moraalifilosofian näkökulma. Teoksessa Häyry, Matti, Takala, Tuija, Ahola-Launonen, Johanna (toim.) 2018. Oikeudenmukaisuuden ongelma. Gaudeamus. Helsinki. s. 165- 182.

Salonen, Arto O.2010. Kestävä kehitys globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Helsingin yliopisto. Väitöskirja. Tutkimuksia 318.

Schwartz, Shalom H. 2005. Universalismiarvot ja moraalisen universumin laajuus. Teoksessa Pirttilä-Backman, Anna-Maija, Ahokas, Mairja, Myyry, Liisa ja Lähteenoja, Susanna. Arvot, moraali ja yhteiskunta. Gaudeamus. Helsinki. s. 216- 236.

Sipilä, Jorma. 2010. ”Ilmastonmuutos yhteiskunnassa”. Teoksessa Marjatta Bardy, Parrukoski Sanna toim. Hyvinvointi ilmastonmuutoksen oloissa? 190–193. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/79967/787f9c3c-c217-4024-b2aa-50530fd322d6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. s. 190- 193 (Luettu 25.5.2020)

Skirmshire, Stefan (toim.) Future Ethics. Climate Change and Apocalyptic Imagination. London: Continuum.

Suoninen, Eero 2008. Mistä on perheenäidit tehty? Haastattelupuheen analyysi. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim). Diskurssianalyysin aakkoset. 3. painos. Vastapaino. Tampere s. 111- 150

Taalas, Petteri 2016. Ilmastonmuutoksen uhat ja mahdollisuudet suomelle. Tieteessä tapahtuu 1/2016. s. 1-2. Saatavissa: <https://journal.fi/tt/article/download/55422/18210>.

Turtiainen, Kati 2017. Pakkomuutto sosiaalityössä kohdattavana ilmiönä. Teoksessa Marja Jäppinen, Anna Metteri, Satu Ranta- Tyrkkö ja Rauhala, Pirkko- Liisa (toim.). Kansainvälinen sosiaalityö. Käsitteitä, käytäntöjä ja kehityskulkuja. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2016. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2016. s. 203 – 224.

Unicef. fi <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>.

Urry, John 2015. Climate Change and Society. Saatavilla:

https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781137269928_4. Luettu: 17.6.2020.

Van Dijk, Teun A. 1997. What is Political Discourse Analysis. Teoksessa Blommaert, Jan ja Bulcaen Chris (toim.) Political Linguistics. Benjamins. Amstredam. s. 11- 52

Vitikainen, Annamari 2018. Monikulttuurisuus ja yhdenvertaisuus – ristiriidoista eteenpäin? Teoksessa Matti Häyry, Tuija Takala ja Johanna Ahola- Launonen (toim.). Oikeudenmukaisuuden ongelma. Gaudeamus. Helsinki. s. 36 – 45.

Virtanen, Anne ja Rohweder, Liisa 2011 (toim.). Ilmastonmuutos käytännössä: hillinnän ja sopeutumisen keinoja, Gaudeamus. Helsinki.

Werherell, Margaret ja Potter, Jonathan 1992. Mapping the language of Racism. Discourse and legitimation of exploitation. Harvester Wheatsheaf.

Yrjönsuuri, Mikko 2010. Globaali oikeudenmukaisuus. Teoksessa Juha Räikkä (toim.). Yhteiskuntafilosofia. UNIPress Helsinki. s. 29- 42